

НАШ ЈЕЗИК
LIII СВ. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Рајна Драгићевић, др Владимир Живановић, др Владан Јовановић,
др Јелена Јовановић Симић, др Весна Ломпар, др Александар Милановић,
др Мирослав Николић, др Милица Радовић Тешић, др Марина Спасојевић,
др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Birograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н. с. књ. 1, (1949/50)–. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/33–1941; 1949/50– (Београд : Birograf comp). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига ЛШ

Св. 2 (2022)

САДРЖАЈ

Поводи

- Надомак првог века: часопис *Наш језик* у деветој деценији од покретања
(МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–36

Чланци

- Прилог изучавању српског пуризма: квантитативна анализа случаја
(ДАНКО М. ШИПКА) 37–47
- Реконструкција граматичких дијалектизама као лингвотекстолошки
проблем (на грађи Његошевих пјесничких дјела) II
(РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ) 49–66
- Лексичка средства за привлачење пажње у анотацијама информативних
текстова на интернету (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ). 67–82

Прилози

- Дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље
(МИЉАНА Б. ЧОПА) 83–100

Библиографија

- Српска неолошка библиографија (ЈОВАНА В. ИВАНИШ, ВЕСНА Н.
ЂОРЂЕВИЋ, МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 101–124

Прикази

- Ивана Антонић, *Временски односи у језику Андрићеве нарације*
(СРЕТО З. ТАНАСИЋ) 125–130
- Данко Шипка, *Словенски језици: генеалозија и идеологија*
(РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ) 131–136
- Мирчета Вемић, *Речник кариографских појмова*
(МАРИЈА С. ЂИНЋИЋ) 137–140

Зборник *Лексикологија и лексикографија у светлу актуелних проблема*
(МИЛИЦА Л. РАБРЕНОВИЋ) 141–147

Зборник *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског
језика* (ЈОВАНА В. ИВАНИШ) 148–153

In memoriam

Милосав Ж. Чаркић (РУЖИЦА С. ЛЕВУШКИНА)..... 155–160

Повод

УДК 014.3:81НАШ ЈЕЗИК"2013/2022"
050.488НАШ ЈЕЗИК"1932/2022"

Оригинални научни рад
Примљено 20. децембра 2022. г.
Прихваћено 18. јануара 2023. г.

МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

НАДОМАК ПРВОГ ВЕКА: ЧАСОПИС *НАШ ЈЕЗИК* У ДЕВЕТОЈ ДЕЦЕНИЈИ ОД ПОКРЕТАЊА

Часопис *Наш језик*, од чијег се оснивања 2022. године навршава деведесет година, представља периодичну публикацију посвећену проучавању, неговању и развијању савременог српског књижевног језика и језичке културе. Прилог је посвећен историјату, садржају и мисији часописа *Наш језик* у последњих десет година. Такође се за овај период доноси и хронолошка библиографија са ауторским, именским и предметним регистром.

Кључне речи: *Наш језик*, лингвистичка периодика, библиографија.

Данас, у време, с једне стране глобализације, када енглески језик не само у пословном свету већ и у свету науке преузима улогу језика општег споразумевања – *lingua franca*, а с друге стране, специјализације и парцијализације научних дисциплина, и научна периодика подлеже променама. Све је већи број научних часописа, од којих је већина и основана да прати научна достигнућа из нових дисциплина и поддисциплина, и све их је више на енглеском језику без обзира на земљу у којој излазе. И лингвистичка периодика потврђује ове токове, па и на нашим просторима. Међутим, пракса несумњиво показује да ново не потискује старо, за шта су пример најстарији српски научни лингвистички часописи, које је основао и покренуо академик Александар Белић (Спасојевић 2015). Сада, у темељима издавачке делатности Института за српски језик САНУ, часописима са традицијом дужом од једног века

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору бр. 451-03-68/2022-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

– *Српском дијалектџолошком зборнику* (1905) и *Јужнословенском филологу* – приближава се и часопис за српски књижевни језик и језичку културу *Наш језик* (1932), који ове године обележава деведесет година од свога оснивања. Управо су се стекла у истој години још два јубилеја која су у тесној вези са часописом *Наш језик*: 75-годишњица његовог издавача – Института за српски језик САНУ и 25-годишњица Одбора за стандардизацију српског језика.

Часопис *Наш језик* основан је 1932. године са циљем да буде посвећен проучавањима и решавању практичних питања савременог српског књижевног језика, праћењу и познавању његове норме, као и да постане средство неговања, развијања и подизања нивоа језичке културе. Новопокренуто гласило Лингвистичког друштва¹, на чијем је челу био Александар Белић као централна личност српске филологије, није било намењено само уским научним круговима већ и на првом месту наставницима у школама,² потом културним посленицима на различитим пољима, глумцима, новинарима, спикерима, тј. свима који држе до језичке правилности и културе изражавања. Други светски рат зауставио је готово све научне, културне и просветне подухвате, те је тако обустављено и објављивање овог часописа. До тог тренутка изашло је седам годишта и прва свеска осмог годишта: I/1–10 (1932–1933) – VIII/1 (1941). По завршетку рата, у Институт за српски језик САН, основан 1947. године, његов директор академик Александар Белић пренео је послове издавања периодичних научних гласила које је основао и уређивао. За разлику од тада Академијиних часописа *Јужнословенског филолога* и *Српског дијалектџолошког зборника*, чија су се годишта наставила, часопис *Наш језик* почео је да излази од 1949. године у новој серији, тј. од књиге I, те се формално издвајају стара, предратна и нова, послератна серија.³ У новој серији до сада је изашло педесет и три књиге. После Белићеве смрти, на челу Уређивачког одбора били су најеминентнији проучаваоци савременог српског језика: Михаило Стевановић од X/3–4

¹ Лингвистичко друштво при Филозофском факултету Универзитета у Београду, основано још 1910. године, било је претходница Друштва за српски језик и књижевност (уп. Марковић 2010).

² О томе сведочи чињеница да је часопис морао добити сагласност Главног просветног савета и одлуку Министарства просвете да би се користио у школама, за шта је било потребно око годину дана (Марковић 2010: 114).

³ Такође је после Другог светског рата обновљен и рад Друштва. Како су часописи *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* и *Наш језик*, око којих су се окупљали његови чланови, пренети на Катедру за српску књижевност са јужнословенским књижевностима и у Институт за српски језик, Друштво је основало нов часопис са усредсређеношћу на наставу српског језика и књижевности. Часопис *Књижевност и језик (у школи)* почео је да излази 1954. године (в. Марковић 2010).

(1960) до XXI/1–2 (1974), Митар Пешикан од XXI/3 (1975) до XXX/1–5 (1995–1996), Мирослав Николић од XXXI/1–5 (1996) до XXXVI/1–4 (2005) и Срето Танасић од XXXVII/1–4 (2007).

Концепција часописа остала је иста у томе што је *Наш језик* нормативни часопис за савремени српски књижевни језик и културу изражавања, док се промена у извесној мери огледа у структури и оријентацији од научно-стручно-популарног гласила, са прилозима мањег обима о практичним питањима, до научног часописа, са обимнијим прилозима, неретко детаљно теоријски разрађеним (в. Спасојевић 2012). У време покретања часописа, осим филолога, граматичара, важан ауторитет и узор добре употребе језика био је језик писаца, интелектуалаца у различитим областима и др., те су сви они, као и наставници, позивани на сарадњу (уп. I 1932–1933: 1–2; 97–100; 290; Гортан Премк 1976). Од читалаца је тражено не само да шаљу своја питања, већ и своја запажања и тумачења појава у језичкој пракси, што је углавном налазило места у рубрици *Наша/Језичка пошља*, а ређе објављивано у виду ауторских прилога. Нарочито су у средишту пажње биле некњижевне и несистемске појаве у језику писаца и штампе, које су се разобличавале у рубрици *Језичке поуке* (уп. Спасојевић 2009).

У протеклих девет деценија појавио се велики број написа поводом различитих годишњица како часописа, тако и његових уредника и других значајних личности и установа, кроз које се може пратити историјат, развој и мисија часописа (в. Аранђеловић-Живковић 1978; Гортан Премк 1976; Грицкат Радуловић 1996; Јанковић 2017: 5–23; Марковић 2010; Пешикан 1983; Поповић 1973–1974; Спасојевић 2009; 2012, 2015; 2022; Стевановић 1973–1974; Танасић 2007; 2008; 2009; 2010; 2012; 2016; Танасић-Ћупић 2007). Библиографија је објављивана периодично, и то по азбучном поретку аутора: од књиге I старе серије до XX нове (Миловановић 1973–1974), од XXI до XXV (Миловановић 1983), од XXVI до XXX (Николић 1995–1996), од XXXI до XL (Спасојевић-Настановић 2009), а кумулативна, хронолошка библиографија (старе и нове серије) са регистрима израђена је поводом осамдесет година од оснивања часописа и објављена у књизи XLIII (Живановић и др. 2012; уп. и Голубовић 2019; Живановић 2021). У оквиру докторске дисертације Јелене Јанковић (2017) о етимолошким прилозима у часопису *Наш језик* дата је ревидирана библиографија и допуњена књигом XLIV (2013), опет, по ауторском принципу.

Библиографија за протеклих десет година, од књиге XLIV (2013) до LIII (2023) израђена је по хронолошком принципу, са регистром ау-

тора, именским и предметним регистром. Броји укупно 322 библиографске јединице, и то 200 чланака, 74 приказа, 5 хроника, 14 одлука, и 6 написа и саопштења Одбора за стандардизацију српског језика, 7 библиографија, 10 in memoriam и 3 пригодна текста у знак сећања на наше лингвисте. У библиографију су убројани и техничка упутства (изашла у два наврата) и уређивачка политика часописа будући да су важни за историјат, односно праћење научног профила часописа.

Богатом списку студија и чланака из различитих области науке о језику доприноси то што су двама бројевима обележене седамдесетогодишњице живота двојице уредника: проф. др Мирослава Николића, у чију је част објављено 25 прилога у књизи XLVIII/3–4 (2017), и проф. др Срете Танасића, дописног члана АНУРС, коме је посвећена књига L/2 (2019), са чак 80 текстова (од тога 78 оригиналних научних радова). Прегледом садржаја и регистара уочава се да су биле заступљене све области и теме из домена савременог српског књижевног језика. Међутим, својим бројем предњаче студије из лексикологије и лексикографије у односу на граматичка истраживања у протеклој деценији. Нарочито су актуелна истраживања терминолошке и специјалне лексике, са наглашеним нормативним приступом, као и анализа нове лексике, оправданости њене употребе, степен њене адаптираности итд. Пажња је посвећена у овом десетогодишту у више прилога и изучавању српског језика на страним универзитетима. Нормативни карактер часописа огледа се и у објављивању одлука Одбора за стандардизацију и Одборових списа везаних не само за језичку структуру и језичку правилност него и за језичку политику и језичко планирање.

Часопис *Наш језик* доступан је на сајту Института за српски језик САНУ (www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/nasjeblik/), као и у дигиталном репозиторијуму ДАИС (<https://dais.sanu.ac.rs>). До књиге XLVIII *Наш језик* чиниле су четири свеске, а од књиге XLIX (2018) излази у две свеске. Према подацима из архиве Уређивачког одбора, на лични захтев, из приватних разлога из редакције се формално повукла проф. др Даринка Гортан Премк, али је наставила да сарађује и делује, објављујући радове на страницама нашег часописа. Редакција је, нажалост, 2019. године изгубила свог вишедеценијског члана и сарадника проф. др Живојина Станојчића.

Чињеница да је часопис *Наш језик* по својој концепцији усмерен на садашњи тренутак, на идентификовање промена у савременом књижевном језику, њихово вредновање, откривање њихових узрока и предвиђање њихових последица обезбеђује му актуелност, практичну

вредност, али и документарност. О значају часописа *Наш језик* за различите дисциплине науке о језику речито говори докторска дисертација Јелене Јанковић (2017), која је само на грађи која је била предмет прилога у *Нашем језику* спровела етимолошку студију о бохемизмима и русизмима. Часопис *Наш језик* са својим прилозима и грађом и те како може служита као база за бројна истраживања, израду граматике, језичких саветника и приручника, а свакако је непресушан извор за изучавање историје србистике, што му осим, студија, омогућавају и бројни прикази, хронике, саопштења, сећања итд.

Теме о којима је писано у протеклој деценији, али и примене нових теоријских и методолошких приступа у радовима на страницама *Нашег језика*, сведоче о виталности и добро утемељеној концепцији, за коју се може рећи да је одликује пожељна особина књижевнојезичке норме – „еластична стабилност“. Број библиографских јединица и аутора потврђује интересовање лингвиста за овај часопис и његову добру позицију у српској лингвистичкој периодици.

ЛИТЕРАТУРА

- Аранђеловић Живковић 1978: Бранислава Аранђеловић-Живковић, Тридесет година рада Института за српскохрватски језик, *Наш језик* XXIII/3–4, 150–165.
- Голубовић 2019: Ана Голубовић, Преглед библиографија објављених у часопису *Наш језик*, *Наш језик* L/2, 803–811.
- Гортан Премк 1976: Даринка Гортан-Премк (прир.), Белић о „Нашем језику“ и нашим задацима. Уз стогодишњицу рођења Александра Белића, оснивача и првог уредника часописа „Наш језик“, *Наш језик* XXII/1–2, 3–7.
- Грицкат Радуловић 1996: Ирена Грицкат-Радуловић, Наука о језику у делатности Академије, *Глас CCCLXXIX*, књ. 15, Београд, 1–83.
- Живановић и др. 2012: Владимир Живановић, Марина Спасојевић, Драгана Цвијовић, Анета Спасојевић, Наш језик I–XLIII – библиографија са регистрима (1932–2012), *Наш језик* XLIII/3–4, 139–280.
- Живановић 2021: Владимир Живановић, Наш језик: *bibliografia personalis* (I–VIII стара серија; I–LI нова серија), *Наш језик* LII/1, 93–101.
- Јанковић 2017: Јелена Д. Јанковић, *Етимологија у часопису „Наш језик“*, одбрањена докторска дисертација у рукопису, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Марковић 2010: Слободан Ж. Марковић, Друштво за српски језик и књижевност и часопис *Наш језик*, *Наш језик* XLI/3–4, 113–117.

- Миловановић 1973–1974: Јованка Миловановић, Попис расправа и чланака објављених у Јужнословенском филологу и Нашем језику, *Наш језик* XX/1–5, 45–143.
- Миловановић 1983: Јованка Миловановић, Попис расправа и чланака – Наш језик XXI – XXV, *Наш језик* XXVI/1, 61–69.
- Николић 1995–1996: Мирослав Николић, Садржај часописа чији је издавач (или суиздавач) Институт за српски језик САНУ, *Наш језик* XXX/1–5, 148–184.
- Пешикан 1983: Митар Пешикан, Пола века од покретања „Нашег језика“, *Наш језик* XXVI/1, 3–5.
- Поповић 1973–1974: Љубомир Поповић, Језички часописи Института: Часописи Института за неколико последњих година (од 1960. до данас). Наш језик од 1960. до данас, *Наш језик* XX/1–5, 40–41.
- Спасојевић 2009: Марина Спасојевић, О „Нашој пошти“ у Нашем језику, *Наш језик* XL/1–4, 61–76.
- Спасојевић 2012: Марина Спасојевић, Развој концепције и структуре часописа Наш језик за 80 година излагања, *Наш језик* XLIII/3–4, 11–19.
- Спасојевић 2015: Марина Спасојевић, Александар Белић као покретач лингвистичке периодике на почетку XX века, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 44/1, Београд, 39–48.
- Спасојевић 2022: Марина Спасојевић, Три четврти века издаваштва Института за српски језик САНУ, у: Владимир Живановић, *Издања Института за српски језик САНУ 1947–2022*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 17–31.
- Спасојевић–Настановић 2009: Марина Спасојевић, Драгана Настановић, Наш језик (књ. XXXI–XL), *Наш језик* XL/1–4, 131–145.
- Стевановић 1973–1974а: Михаило Стевановић, Институт за српскохрватски језик и програми његова рада, *Наш језик* XX/1–5, 1–10.
- Стевановић 1973–1974б: Михаило Стевановић, Језички часописи Института: Оснивање часописа и њихов карактер – пре II светског рата и за 10 послератних година (1950–1960). Засебне књиге Института, *Наш језик* XX/1–5, 23–31.
- Танасић 2007: Срето Танасић, Два наша јубилеја. Седамдесет пет година *Нашег језика* и шездесет година Института, *Наш језик* XXXVIII/1–4, 1–4.
- Танасић 2008: Срето Танасић, Мјесто Института за српски језик САНУ у српској славистичкој баштини (Поводом шездесет година постојања), *Славистика* 12, 13–23.
- Танасић 2009: Срето Танасић, Мјесто Нашег језика у изучавању српског стандардног језика. Поводом XL књиге нове серије, *Наш језик* XL/1–4, 3–5.

1. О облицима фитонима *налеј* / Милица Радовић Тешић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 3–11. | Summary
2. Именица *криза* у савременом српском језику / Ђорђе Оташевић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 13–27. | Summary
3. Именица *учишћел* у лексичком систему српског језика / Бојана Милосављевић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 29–43. | Резюме
4. Формирање дискурса основношколског уџбеника – законитости колакације и конкорданције / Славко Ж. Станојчић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 45–74. | Summary

5. О идентификовању логичког субјекта и његовом представљању у описним реченицама српског језика / Александра Марковић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 75–90. | Резюме
6. О 'госту' и 'гостопримству' у језику и речнику српског језика / Радојка Вуксановић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 91–101. | Резюме
7. Фигуре хармоничног противуречја у изражавању средњошколаца / Јелена М. Стевановић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 103–119. | Summary
8. О народској лексици у Речнику САНУ / Наташа Миланов. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 121–134. | Резюме
9. Глаголи рађања у српском језику (лексичкосемантички аспект) / Милица Стојановић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 135–150. | Резюме
10. Милош Ковачевић, Граматичка питања српског језика / Драгана Ратковић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 151–158. | Приказ
11. Зборник радова На почецима модерне српске филологије / Ана Ранђеловић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 159–162. | Приказ
12. Зборник радова Језик, књижевност, вредности: језичка истраживања / Милица Стојановић. – Књ. XLIV, св. 1–2 (2013), стр. 163–167. | Приказ

Књ. XLIV, св. 3–4 (2013)

13. „Јужнословенски филолог“ у српској филологији / Срето З. Танасић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 3–15. | Резюме. – Поводом стогодишњице од покретања
14. Морфофонолошка структура неких именица у творби модела са суфиксом *-киња* / Живојин С. Станојчић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 17–23. | Summary
15. Нова правописна решења – велико слово (предлог измена) / Рада Стијовић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 25–30. | Резюме
16. Типови епизеуксичких и епаналептичких структура у савременом српском језику / Нина С. Ђеклић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 31–47. | Summary
17. О могућим утицајима енглеског језика на употребу појединих конструкција у српском језику (на примеру конструкција *број један* и *најбољи икад*) / Данијела Радоњић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 49–58. | Summary
18. Србистика на Петроградском универзитету данас / Марина Николић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 59–69. | Резюме
19. Научни састанак слависта у Вукове дане 41/1 / Наташа Миланов. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 71–76. | Приказ
20. Научни састанак слависта у Вукове дане 41/3 / Бојана Томић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 77–82. | Приказ
21. Библиографија „Научни састанак слависта у Вукове дане 1971–2011“ / Наташа Миланов. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 83–88. | Приказ
22. Научни скуп „Српски језик и актуелна питања језичке политике“ / Марина Спасојевић. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 89–96. | Хроника
23. Закључно саопштење са Научног скупа „Српски језик и актуелна питања језичке политике“ / Одбор за стандардизацију српског језика. – Књ. XLIV, св. 3–4 (2013), стр. 97–99. | Саопштење

Књ. XLV, св. 1–2 (2014)

24. О употреби локалног акузатива, одн. локатива и инструментала у Вуковом језику / Радоје Симић; Јелена Јовановић Симић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 3–16. | Резюме

25. Конгруенција именица мушког рода на *-a* / Рада Стијовић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 17–27. | Резюме

26. Типологија речника српског језика I (Теоријски оквир) / Ђорђе Оташевић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 29–48. | Резюме

27. Критичко коришћење других речника у изради Речника САНУ / Александра Марковић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 49–61. | Резюме

28. Поредбене фразеолошке јединице с компонентом *Пилаји* у српском језику / Наташа Вуловић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 63–72. | Резюме

29. Позиционо неусловљена понављања у тексту Милоша Црњанског / Гордана Јањушевић Лековић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 73–91. | Summary

30. Марија Ђинђић, *Yeni Türkçe – Sırpça Sözlük* / Даринка Гортан Премк. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 93–97. | Приказ

31. Рада Стијовић, Језички саветник / Светлана Милановић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 99–103. | Приказ

32. Марина Спасојевић, Глаголи на *-(j)ети*, *-јм* у корелацији са глаголима на *-ити*, *-јм* у савременом српском језику (нормативни и лексикографски аспект) / Марина Николић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 105–111. | Приказ

33. Научни састанак слависта у Вукове дане 42/1 / Маријана Богдановић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 113–119. | Приказ

34. Научни састанак слависта у Вукове дане 42/3 / Никола Санковић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 121–127. | Приказ

35. Зборник радова са V научног скупа младих филолога Србије „Савремена проучавања језика и књижевности“ V/I / Анета Спасојевић. – Књ. XLV, св. 1–2 (2014), стр. 129–134. | Приказ

Књ. XLV, св. 3–4 (2014)

36. Употреба партикуле *све* у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 3–18. | Резюме

37. Дублетна образовања и хомонимске номинације код етника и ктетика (од ојконима у Војводини) / Маријан Ј. Јелић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 19–37. | Summary

38. Категорије броја и бројивости у називима за јела у српском језику / Бојана Н. Томић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 39–49. | Summary

39. О полисемији лексема које означавају делове људског тела / Анета А. Спасојевић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 51–67. | Резюме

40. Когнитивнолингвистичка анализа фразеологизама с компонентом *глава* у српском језику / Јована Б. Јовановић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 69–88. | Summary

41. Творбена структура именица у поезији Јована Дошенивића / Ана З. Ранђеловић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 89–104. | Резюме

42. Лекторат српског језика на Филозофском факултету Универзитета Коменски у Братислави / Весна Н. Ђорђевић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 105–113. | Summary

43. Деветнаести том Речника САНУ / Марија С. Ђинђић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 115–119. | Приказ

44. Бојана Милосављевић, Оговарање као говорни жанр свакодневне комуникације / Светлана М. Слијепчевић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 121–125. | Приказ

45. Научни састанак слависта у Вукове дане 43/1 / Марина Ј. Спасојевић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 127–133. | Приказ

46. Научни састанак слависта у Вукове дане 43/3 / Ана З. Ранђеловић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 135–139. | Приказ

47. Неколико речи о часопису „Октоих“ / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. XLV, св. 3–4 (2014), стр. 141–146. | Приказ

Књ. XLVI, св. 1–2 (2015)

48. О „конјунктиву“ и „трансјунктиву“ / Јелена Јовановић Симић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 1–16. | Summary

49. Типологија речника српског језика II (Лингвистички параметри) / Ђорђе Р. Оташевић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 17–33. | Резюме

50. Редупликација глаголског префикса *йо-* у српском језику / Милица Ј. Стојановић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 35–50. | Резюме

51. Преглед изучавања српског језика у Белорусији / Микита В. Супрунчук; Људмила В. Леонова. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 51–62. | Резюме

52. Толковен речник на македонскиот јазик / Даринка Гортан Премк. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 63–66. | Приказ

53. Јасна Влајић Поповић, Речите речи: од земље до неба / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 67–70. | Приказ

54. Марина Николић, Категорија степена у српском језику: сложена реченица / Весна Н. Ђорђевић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 71–74. | Приказ

55. Зборник радова са VI научног скупа младих филолога Србије „Савремена проучавања језика и књижевности“ VI/1 / Маријана Р. Богдановић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 75–79. | Приказ

56. Нова српска граматика с наглашеним нормативним приступом / Одбор за стандардизацију српског језика. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 81–84. | Одлука

57. Поводом конструкције *за* + инфинитив у српском језику / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт саставио Миливој Алановић. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 85–87. | Одлука

58. Упутство за припрему рукописа за штампу / Уређивачки одбор. – Књ. XLVI, св. 1–2 (2015), стр. 89–95. | Правилник

Књ. XLVI, св. 3–4 (2015)

59. Стојан Новаковић као лингвиста / Рајна М. Драгићевић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 1–9. | Summary. – Поводом стогодишњице од смрти

60. Типологија речника српског језика III (Ванлингвистички параметри) / Ђорђе Р. Оташевић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 11–22. | Резюме

61. Семантичке улоге доживљавања и изазивања емоције у значењској структури емоционалних глагола у српском језику / Ана В. Миленковић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 23–38. | Summary

62. Неформализована употреба антонима у лексикографским чланцима Речника САНУ / Милена М. Јакић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 39–57. | Summary

63. О заједничким семантичким компонентама полисемичних трансформативних глагола у српском језику / Наташа М. Миланов. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 59–75. | Резюме

64. О акценатским дублетима именица мушког рода / Никола М. Санковић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 77–92. | Резюме

65. Лексема *односно* у неким језичким стиливима 19. века / Јелена М. Павловић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 93–110. | Summary

66. Монографија посвећена српској лексикографији. „Српска лексикографија у теорији и пракси“ (колективна монографија), ур. Рајна Драгићевић, Београд: Филолошки факултет, 2014, 291 стр. / Ана Ј. Барбатесковић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 111–120. | Приказ

67. Митра Рељић, Српски језик на Косову и Метохији данас (социolingвистички и лингвокултуролошки аспект) / Срето Танасић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 121–128. | Приказ

68. Срето Танасић, Синтакса пасива у савременом српском језику / Валентина М. Илић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 129–137. | Приказ

69. Научни скуп „Српски језик и актуелна питања језичког планирања“ / Марина Љ. Спасојевић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 139–145. | Хроника

70. Бранислав Брборић (1940–2005–2015) / Милован Миловић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 147–151. | Сећања. – Поводом десетогодишњице од смрти

71. *Чииџач* или *чииџалац* / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинила Рајна Драгићевић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 153–154. | Одлука

72. О статусу босанског или бошњачког језика / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинио Милош Ковачевић. – Књ. XLVI, св. 3–4 (2015), стр. 155–158. | Одлука

Књ. XLVII, св. 1–2 (2016)

73. Која напомена о Белићевом правопису, и о Белићу лично (Поводом чланка Милована Витезовића, „Срби никада нису говорили сутски, него судски“, Политика, понедељак 25. јануар 2016, стр. 13) / Радоје Д. Симић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 1–9. | Резюме

74. Могућност трансформације именичких синтагми с генитивом материје у синтагме с конгруентним придевским атрибуту / Александра М. Марковић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 11–24. | Резюме

75. Форичност присвојних заменица у антецеденту адјективне релативне клаузе / Тања З. Русимовић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 25–43. | Summary

76. Концепција и структура општих једнојезичних школских речника српског као матерњег језика / Ђорђе Р. Оташевић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 45–57. | Резюме

77. Новаковићева „Посланица“ о његовању језика српског – њен карактер и значај за развој српске лексикографске мисли / Неђо Г. Јошић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 59–71. | Summary

78. Претпоставка комуникативне компетенције у (писаном) омеђеном дискурсу / Славо Ж. Станојичић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 73–84. | Summary

79. О појму политичког дискурса и жанровима у њему / Светлана М. Слијепчевић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 85–97. | Резюме

80. О српском правопису и језичкој култури / Митар Пешикан; разговор водила Милица Радовић Тешић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 99–111. | Интервју. – Сећање поводом двадесетогодишњице од смрти

81. Слободан Павловић, Узроци и механизми синтаксичких промена у српском језику / Тамара Н. Лутовац. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 113–117. | Приказ

82. Сања Ж. Ђуровић, Укрштање глаголских врста у конјугацији глагола у савременом српском језику / Анета А. Спасојевић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 118–122. | Приказ

83. Богдан Терзић (1. 12. 1928 – 17. 1. 2016) / Срето З. Танасић. – Књ. XLVII, св. 1–2 (2016), стр. 123–126. | In memoriam

Књ. XLVII, св. 3–4 (2016)

84. Напомене о временским облицима у језику Лазе К. Лазаревића / Радоје Д. Симић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 1–18. | Summary

85. Учење М. Стевановића и старијих синтаксичара о „пређашњим временима“ у српском језику – и њихов значај / Јелана Јовановић Симић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 19–31. | Резюме

86. Девербативне именице с каузалним значењем у публицистичком и књижевноуметничком стилу / Весна Д. Филиповић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 33–47. | Резюме

87. Израда речника писаца као допринос познавању лексикона (на примеру прозе Видосава Стевановића) / Сања Ж. Ђуровић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 49–71. | Резюме

88. О лексичким јединицама са партикуларизаторском службом типа *jaiŋo*, *krdo*, *roj*, *sŋado*, *chojor* / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 73–88. | Резюме

89. Природа асоцијативне везе антонима / Бојана Д. Тодић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 89–103. | Summary

90. Елизабета Бандиловска Ралповска, Парадигматските односи кај описните придавки во македонскиот јазик / Рајна М. Драгићевић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 105–108. | Приказ

91. Уз ново издање: Милош Ковачевић, Узрочно семантичко поље / Славко Ж. Станојчић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 109–117. | Приказ

92. Неђо Јошић, Воћарска лексика и терминологија у српском језику / Стана Ристић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 118–122. | Приказ

93. Наташа Вуловић, Српска фразеологија и религија: лингвокултуролошка истраживања / Јована Јовановић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 123–132. | Приказ

94. Горан Зељић, Морфолошко-семантичке карактеристике бројева у српском језику / Бојана Д. Тодић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 133–137. | Приказ

95. Одбор за стандардизацију српског језика: циљеви, задаци и актуелни проблеми / Срето З. Танасић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 139–142. | Уводно излагање

96. Зависна реченица с везником *без да* / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинио Миливој Алановић. – Књ. XLVII, св. 3–4 (2016), стр. 143–146. | Одлука

Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017)

97. Вокатив јединице именица II врсте у српском књижевном језику / Мирослав Б. Николић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 1–25. | Резюме

98. Однос граматике и речника – граматика инхерентна описним речницима српског језика / Александра М. Марковић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 27–43. | Резюме

99. Један стари вођарски приручник и питање адаптације њемачких вођарских термина у XX вијеку / Неђо Г. Јошић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 45–57. | Резюме

100. Форичност општих и одричних заменица у антецеденту релативне адјективне клаузе / Тања З. Русумовић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 59–72. | Резюме

101. Фразеолошки архаизми у српском језику / Маријана Р. Ђукић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 73–86. | Резюме

102. О судбини ћирилице према књижевним и научним сведочанствима / Веселина В. Ђуркин. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 87–104. | Summary

103. „Речи под лупом“, Зборник о лексици српског језика / Стана Ристић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 105–109. | Приказ

104. Ана Тонић, Енглеско-српски и српско-енглески речник шумарских термина / Неђо Г. Јошић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 110–113. | Приказ

105. Владан Јовановић, Српска војна лексика и терминологија / Марина Спасојевић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 114–118. | Приказ

106. Језик родне равноправности. Родно диференцирани језик и граматичка категорија рода у српском језику / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинила Софија Милорадовић. – Књ. XLVIII, св. 1–2 (2017), стр. 119–122. | Одлука

Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017). – Посвећено

проф. др Мирославу Николићу поводом седамдесет година живота

107. Библиографија радова проф. Мирослава Николића / Весна Ј. Ломпар. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 1–8. | Библиографија. – Поводом седамдесет година живота

108. Семантичка анализа два покрајинска израза из Вукове збирке српских пословица [да падну кускуни с неба, Вујашу би се о врату објесили; дошло му ко Манди метанисати] / Наташа С. Вуловић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 9–17. | Резюме

109. Негативна маркираност придева на *-ав* у савременом српском језику с погледом на ситуацију у другим јужнословенским језицима / Рајна М. Драгићевећ. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 19–30. | Summary

110. Глаголски полукалкони турског порекла у српском књижевном језику / Марија С. Ђинђић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 31–38. | Summary

111. О питањима проучавања глагола без видског парњака / Сања Ж. Ђуровић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 39–47. | Резюме

112. Значај очуваности деминутивног суфикса *-ка* за историју српског језика / Радмила В. Жугић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 49–56. | Резюме

113. Један прилог историји српске лексикографије (Рукописна збирка народних речи В. С. Карачића у грађи за Речник САНУ) / Ненад Б. Ивановић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 57–65. | Summary
114. Употреба радних партиципа (глаголских придева) садашњег (*-ћи*) и прошлог (*-вши*) времена и однос према сродним појавама у савременом српском језику / Владан З. Јовановић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 67–75. | Резюме
115. Опште и нормативне особености неких глагола на *-(j)ећи*, одн. *-ићи* према *Речнику српскога језика* под редакцијом М. Николића / Јелена Р. Јовановић Симић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 77–92. | Summary
116. Обрада префикса у вишетомним описним речницима српског језика / Александра М. Марковић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 93–105. | Резюме
117. О називима и основним карактеристикама сорти винове лозе у Војводини / Бранкица Ђ. Марковић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 107–114. | Summary
118. Морфологија у српским граматикама прве половине 19. века / Ана З. Мацановић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 115–123. | Summary
119. Нова именовања слатководних риба у српском језику / Александар М. Милановић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 125–134. | Summary
120. Дискурсне формуле у речнику српскога језика / Бојана С. Милосављевић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 135–142. | Резюме
121. Виле у Речнику САНУ / Васа Б. Павковић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 143–148. | Summary
122. Кога је рода именица *Пешићер*? / Милица Н. Радовић Тешић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 149–155. | Резюме
123. Из лексике ливадарства у говору Срба доњег Ливањског поља / Никола И. Рамић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 157–163. | Резюме
124. Крајска *Дивица* и даљинска асимилација вокала / Слободан Н. Реметић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 165–168. | Резюме
125. Лексеме за именовање особа мале главе у говорима сврљишког краја / Ана Р. Савић-Грујић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 169–176. | Summary
126. О глаголској префиксацији и префиксима / Радоје Д. Симић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 177–189. | Summary
127. Видски портрет глагола *везајти* у српском језику / Марина Љ. Спасојевић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 191–200. | Резюме
128. Грађа за Речник САНУ – благо које треба сачувати (о дигитализацији листића) / Рада Р. Стјивић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 201–207. | Резюме
129. Три незабиљежена глагола [лежјиндрати, сједјиндрати, спавјендрати] / Срето З. Танасић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 209–215. | Резюме
130. Значења множинских облика градивних именица / Дина П. Томић Анић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 217–228. | Резюме
131. О збирности именица типа *азбука*, *ајлејшика*, *номенклајџура*, *онома-сџика* и сл. у српском језику / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 229–237. | Резюме
132. О сврсисходности изразâ *(с) обзиром (на њо)* да и *(с) обзиром на* / Јован М. Чудомировић. – Књ. XLVIII, св. 3–4 (2017), стр. 239–248. | Summary

Књ. XLIX, св. 1 (2018)

133. Платисемија и симилисемија у полисемантичкој структури једне лексеме / Даринка С. Гортан Премк. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 1–12. | Summary

134. Двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика / Срето З. Танасић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 13–26. | Резюме. – Поводом двадесетогодишњице рада Одбора

135. О значењу и употреби врста перфеката / Јелена Р. Јовановић Симић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 27–42. | Summary

136. Глаголске именице као кондензатори реченичног значења у уџбеницима српског језика за старије разреде основне школе / Весна Д. Филиповић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 43–59. | Summary

137. Ка морфолошкој систематизацији сложених глаголских облика / Данило С. Алексић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 61–76. | Summary

138. О основама лексичко-граматичких значења глаголских речи за гласовне активности и кретања у простору / Ивана В. Јовановић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 77–93. | Summary

139. Библиографија Ивана Поповића (1923–1961) / Владимир Б. Живановић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 95–112. | Библиографија

140. Рајна Драгићевић, Српска лексика у прошлости и данас / Душанка С. Вујовић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 113–122. | Приказ

141. Милосав Тешић, Рајна Драгићевић, Ненад Ивановић (ур.), Српска лексикографија од Вука до данас: каталог изложбе // Сербская лексикография от Вука до современности: каталог выставки / Бојана Д. Тодић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 123–128. | Приказ

142. Рајна Драгићевић (ур.), Путевима речи: зборник радова у част Даринки Гортан Премк / Ана Ј. Барбатесковић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 129–140. | Приказ

143. Милан Ајцановић, Савремена српска географска терминологија страног порекла / Владан З. Јовановић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 141–146. | Приказ

144. Весна Крајишник, Лексички приступ српском као страном језику / Биљана Р. Николић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 147–150. | Приказ

145. „Српско држављанство“, а не „Републике Србије“ / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинио Милош Ковачевић. – Књ. XLIX, св. 1 (2018), стр. 151–154. | Одлука

Књ. XLIX, св. 2 (2018)

146. У другој половини Речника САНУ. Двадесет томова српског тезауруса / Наташа С. Вуловић; Марија С. Ђинђић; Данијела М. Радоњић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 1–22. | Summary

147. Прихватљивост микроманевра лексичког планирања: истраживање случаја / Данко М. Шипка. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 23–33. | Summary

148. Акценат трпног глаголског придева код глагола прве врсте у књижевном језику (у поређењу са колубарским говором) / Стефан М. Степановић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 35–51. | Резюме

149. Александар Белић – српски лингвиста века / Слободан Б. Новокмет. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 53–61. | Приказ

150. Словенска терминологија данас. Зборник радова / Ружица С. Левушкина. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 63–76. | Приказ
151. Рајна Драгићевић, Српска лексика у прошлости и данас / Предраг Пипер. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 77–82. | Приказ
152. Драгана Вељковић Станковић, Како мислимо речи – прилози проучавању когнитивних аспеката српске лексике / Стана С. Ристић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 83–91. | Приказ
153. Д. Милорадов, В. Павковић, С. Пузовић, Ј. Рашајски, Орнитолошки речник / Милица Н. Радовић Тешић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 93–98. | Приказ
154. Предраг Пипер, Прилози историји српске лингвистичке славистике, друга половина XX века / Марија М. Опачић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 99–104. | Приказ
155. Научни округли сто посвећен српском правопису / Валентина М. Илић. – Књ. XLIX, св. 2 (2018), стр. 105–108. | Хроника

Књ. L, св. 1 (2019)

156. Идеофони у српском језику – дефиниција и функције: илустрација на примеру идеофона *бам* / Тања Ч. Милосављевић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 1–15. | Резюме
157. Међуоднос псеудосоцијативности и протосоцијативности у српском језику / Марија М. Опачић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 17–27. | Резюме
158. Прозодијска норма и њена реализација на примеру поста акценатских дужина / Миљана Б. Чопа. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 29–46. | Summary
159. „Позив и Упутство за купљење речи по народу за Речник Српске краљевске академије“ (1889): значајан прилог српској лексикографској култури / Ненад Б. Ивановић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 47–75. | Summary. – Поводом двадесетогодишњице од објављивања
160. Одбор за стандардизацију српског језика и његове одлуке (путевима књиге сабраних одлука поводом двадесетогодишњице рада) / Марина Љ. Спасојевић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 77–103. | Резюме. – Поводом двадесетогодишњице рада
161. Егон Фекете (1931–2009) – библиографија / Владимир Б. Живановић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 105–117. | Библиографија. – Поводом десетогодишњице од смрти
162. Душка Кликовац, Српски језик у светлу когнитивне лингвистике / Александра С. Јовановић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 119–129. | Приказ
163. Гордана Штрбац, Фразеологија о човеку и човек у фразеологији / Маријана Р. Ђукић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 131–139. | Приказ
164. Ана Јањушевић Оливери, Интензификаторске партикуле у савременом српском језику / Марина М. Николић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 141–144. | Приказ
165. Милосав Ж. Чаркић, Стих и језик / Александар К. Киклевич. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 145–147. | Приказ
166. Дејан Ајдачић (ур.), О вредностима у српском језику. Зборник етнолингвистичких радова 2 / Ивана В. Лазич Коњик. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 149–152 | Приказ
167. Globalizacja a języki słowiańskie. Globalization and Slavic Languages / Рајна М. Драгићевић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 153–158. | Приказ

168. Призренско-тимочки говори / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинила Софија Милорадовић. – Књ. L, св. 1 (2019), стр. 159–169. | Одлука

**Књ. L, Св. 2 (2019) / прир. Марина Николић; Марина Спасојевић.
– Посвећено проф. др Срети Танасићу поводом седамдесет година
живота**

169. Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави према српском језику / Марина Љ. Спасојевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 1–7. | Биографија. – Поводом седамдесет година живота

170. Библиографија радова др Срете Танасића / Весна Н. Ђорђевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 9–30. | Библиографија. – Поводом седамдесет година живота

171. Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима Срете Танасића / Марина М. Николић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 31–37. | Summary

172. Срето Танасић против језичких манипулација / Биљана С. Самарџић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 9–47. | Резюме

173. Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман трпног глаголског придева у Речнику САНУ / Јована Б. Јовановић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 49–57. | Summary

174. Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском књижевном језику / Милорад П. Дешић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 59–64. | Summary

175. О прозодијским аспектима риме у српској поезији / Драга С. Зеџ. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 65–75. | Summary

176. Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису „Наш језик“ из данашње перспективе / Александра Р. Лончар; Марина С. Јањић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 77–85. | Summary

177. О неким спорним рефлексима јата / Сања М. Куљанин. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 87–93. | Резюме

178. О архаизмима у српском језику, посебно граматичким / Предраг Ј. Пипер. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 95–107. | Резюме

179. Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику / Рајна М. Драгићевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 109–116. | Summary

180. Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) / Мирјана К. Илић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 117–122. | Резюме

181. Статус лексеме *сам* у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 123–129. | Резюме

182. Узвици у служби других врста речи у српском језику / Ивана В. Лазић-Коњик. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 131–139. | Резюме

183. Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 141–150. | Резюме

184. О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику *признање* : *признавање*, *придружење* : *придруживање* и сл. у контексту актуелне политике / Марина Љ. Спасојевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 151–159. | Резюме

185. Видско парњаштво и акционалност (префикс *за-*) / Весна Н. Ђорђевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 161–168. | Summary

186. О двјема спорним конструкцијама у српском језику (за + инфинитив и за + акузатив у значењу одређивања правца кретања) / Бранислав М. Остојић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 169–176. | Summary
187. Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе глаголских личних облика / Радоје Д. Симић; Јелена Р. Јовановић Симић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 177–187. | Summary
188. О реченицама са спојем *а и* у везничкој позицији / Милош М. Ковачевић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 189–196. | Summary
189. Синтаксичке конструкције „глагол + ми се“ у српском језику / Димка В. Савова. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 197–204. | Резюме
190. О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику [*био/бијаше* + инфинитив] / Људмила В. Поповић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 205–220. | Резюме
191. Синтакса и семантика предикатског израза *ујознаћи* (се) / Владислава Ж. Ружић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 221–236. | Резюме
192. О предлогу *йоврх* / Душка Б. Кликовац. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 237–258. | Summary
193. Синтакса и семантика предлога *йри* / Ивана Н. Антонић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 259–268. | Summary
194. О српском глаголу *радији* / Нада Л. Арсенијевић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 269–280. | Резюме
195. Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предиката „сукобити се“ / Миливој Б. Алановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 281–288. | Summary
196. Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење / Милица Љ. Стојановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 289–295. | Резюме
197. О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи / Ивана Р. Јовановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 297–306. | Summary
198. Негација као језичка категорија – општи осврт / Јелена Л. Петковић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 307–314. | Summary
199. Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) / Биљана Ж. Марић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 315–322. | Резюме
200. Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику / Мијана Ч. Кубурић Мацура. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 323–334. | Резюме
201. О употреби израза *један/једно с другим* и *једна с другом* у српском језику / Ивана З. Митић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 335–342. | Summary
202. Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних конструкција у српском језику / Марија М. Опачић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 343–351. | Резюме
203. Императив као маркер неочекиваности / Драгана М. Керкез. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 353–359. | Резюме
204. Статус финалних реченица у „Зборницима закона и уредбених указа“ из пете деценије 19. века / Јелена М. Павловић Јовановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 361–368. | Summary
205. Рјечници као средство успостављања ауторитета / Данко М. Шипка. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 369–386. | Summary
206. Слов'янська термінографія кінця ХХ – початку ХХІ століть у діалозі традиційної та електронної бібліографії / Вікторія Л. Івашенко. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 387–397. | Резюме

207. Нова лексика у области туризма у савременом српском језику / Ђорђе Р. Оташевић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 399–408. | Резюме
208. Саобраћајна терминологија у савременом српском језику / Гордана Д. Димковић Телебаковић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 409–418. | Summary
209. Винаверове крушке крустументка и бергамка и ријеч-двије поводом њих / Неђо Г. Јошић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 419–427. | Резюме
210. Називи за печурке у српским народним говорима / Марина С. Јуришић, Јелена Д. Јанковић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 429–439. | Резюме
211. Турцизми у 20. тому Речника САНУ / Марија С. Ђинђић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 441–448. | Summary
212. Прилог опису семантике придева *йразан* / Наташа М. Миланов. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 449–456. | Резюме
213. Једно запажање о прилогу *вуковски* у српском језику / Ирена Р. Цветковић Теофиловић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 457–463. | Резюме
214. Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику / Ненад Б. Вуковић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 465–471. | Summary
215. О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману „На Дрини ћуприја“ Галина Г. Тјапко. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 473–485. | Резюме
216. Заграде у Андрићевим романима / Бранко Ђ. Тошовић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 487–494. | Zusammenfassung
217. Суфикси *-ица* и *-ка* у језику Петра Кочића / Драго В. Тешановић; Драгана Д. Лазић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 495–506. | Summary
218. Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено-семантичке одлике именица) / Веселина В. Ђуркин. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 507–520. | Summary
219. „Унутрашњост“ поетонима *Тигар* Бранка Ђопића / Мирјана Н. Стоји-сављевић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 521–527. | Резюме
220. (Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић / Тања З. Русимовић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 529–540. | Резюме
221. О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације / Бојана С. Милосављевић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 541–550. | Резюме
222. Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику / Радослава М. Трнавац. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 551–570. | Summary
223. О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосанских Ера – генитив издвајања из скупине / Слободан Н. Реметић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 571–576. | Резюме
224. Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима / Марта Ж. Бјелетић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 577–585. | Summary
225. Језичке крхотине и дијалекатски речник / Недељко Р. Богдановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 587–593. | Резюме
226. Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика / Миодраг В. Јовановић. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 595–603. | Summary
227. Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контексте (на примере говора Манячи) / Екатарина И. Якушкина. – Књ. Л, св. 2 (2019), стр. 605–613. | Резюме

228. Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева / Михај Н. Радан; Миљана-Радмила М. Ускату. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 615–626. | Summary
229. О акценту као прилогу очувању дијалекта / Јордана С. Марковић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 627–636. | Резюме
230. Репартиција рефлекса вокалног *л* у говорима Лужнице и Пирота / Љубисав Н. Ћирић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 637–644. | Резюме
231. Рефлекси финалног *л* у лексеми *заова* у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне / Ана Р. Савић-Грујић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 645–653. | Summary
232. Вокалске редукције у говору Бастаса / Драгомир В. Козомара. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 655–662. | Summary
233. О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима / Зоран М. Симић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 663–677. | Резюме
234. Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору / Радивоје М. Младеновић; Бојана М. Вељовић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 679–685. | Summary
235. Вербализација концепта здравље у тимочко-лужничким говорима / Тања З. Милосављевић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 687–694. | Summary
236. Marginalia onomastyczne / Zuzanna V. Topolinska. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 695–698. | Summary
237. О релационим микротопонимима у Рађевини / Мирјана С. Петровић-Савић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 699–705. | Резюме
238. Прилог реконструкцији ојконима Вођошћа / Јелена В. Јањић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 707–714. | Резюме
239. Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's "History of Various Slavic Peoples" (1823) / Motoki Y. Nomachi. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 715–725. | Резюме
240. Знање студената о ауторству наших правописа / Вељко Ж. Брборић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 727–735. | Summary
241. Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе / Наташа Б. Киш. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 737–744. | Summary
242. О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на примеру сачуваног дела једне породичне архиве) / Митра М. Релић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 745–752. | Резюме
243. Сложенице са именицом *вода* у српским народним говорима и српској култури / Софија Р. Милорадовић; Владан З. Јовановић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 753–763. | Резюме
244. „Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у српском језику и култури / Наташа С. Вуловић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 765–772. | Резюме
245. Стереотип о Ери / Данијела С. Станић. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 773–781. | Summary
246. Српско-рускословенски међуодноси у српским граматицама рускословенског језика прве половине 19. века / Најда И. Иванова. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 783–790. | Summary
247. „Србска Граматика за гимназијалну младеж Княжества Србије“ Владимира Вујића (1856) / Милош Ђ. Окука. – Књ. L, св. 2 (2019), стр. 791–802. | Zusammenfassung

248. Преглед библиографија објављених у часопису „Наш језик“ / Ана В. Голубовић. – Књ. LI, св. 2 (2019), стр. 803–811. | Резюме. – Библиографија

Књ. LI, св. 1 (2020)

249. Кратак увод у синтаксу глагола српског језика / Срето З. Танасић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 1–42. | Резюме

250. Питање форме лексеме *йрвенац*: лексикографски аспект / Бојана Д. Тодић Санковић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 43–57. | Summary

251. Презент и трпни придев глагола *надујти* (*се*) / Стефан М. Степановић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 59–74. | Резюме

252. О дативној енклитици расплинуте референцијалности у савременом српском језику / Александра С. Јовановић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 75–92. | Summary

253. Срето З. Танасић, Из синтаксе и семантике српског језика / Јелена М. Павловић Јовановић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 93–99. | Приказ

254. Холандија или Низоземска / Одбор за стандардизацију српског језика; Срето Танасић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 101–102. | Одлука

255. Шта је (актуелни) *молеб*ан и служе ли се ових дана *молебни* или *молебани* / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинили Ружица Левушкина и Виктор Савић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 103–105. | Одлука

256. Проф. др Живојин Станојчић (1930 – 3. 8. 2019) / Срето З. Танасић. – Књ. LI, св. 1 (2020), стр. 107–110. | In memoriam

Књ. LI, св. 2 (2020)

257. Реконструкција сугласника у критичком издању Његошевог спјева „Шћепан Мали“ / Радмило М. Маројевић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 1–37. | Резюме

258. Откривање неконсистентности у обради вишеструке еквиваленције: уводна размишљања / Данко М. Шипка. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 39–49. | Summary

259. Идеофонски предикати у српском језику: основне карактеристике / Тања Ч. Милосављевић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 51–60. | Резюме

260. Вуков „Српски рјечник“ и 200 година савременог српског језика / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 61–66. | Приказ

261. Рајна Драгићевић, Граматика у огледалу семантике / Бојана Д. Тодић Санковић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 67–70. | Приказ

262. Веселина Ђуркин, Сложени зависни везници у српском језику (и њихова функционалностилска дистрибуција) / Марина М. Николић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 71–74. | Приказ

263. Милка Николић, Поредбено-начинске конструкције у српском језику / Анђела Д. Васиљевић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 75–82. | Приказ

264. Хроника Међународног научног скупа „Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема“ (28–30. октобар 2020) / Слободан Б. Новокмет. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 83–95. | Хроника

265. Терминолошке синтагме које конституише именица *менаџмент* / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинила Марина Николић. – Књ. LI, св. 2 (2020), стр. 97–99. | Одлука

266. Писање назива једног вируса: *вирус корона* / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинио Владан Јовановић. – Књ. ЛП, св. 2 (2020), стр. 101–104. | Одлука

267. Радоје Симић / Виктор Д. Савић. – Књ. ЛП, св. 2 (2020), стр. 105–112. | In memoriam

268. Владимир П. Гутков / Марина Ј. Спасојевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2020), стр. 113–116. | In memoriam

Књ. ЛП, св. 1 (2021)

269. Реконструкција самогласника у критичком издању Његошевог спјева „Шћепан Мали“ (хетеровакалски дифтонзи) / Радмило Н. Маројевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 1–31. | Резюме

270. Узвик или ономатопеја: карактеристике и функције / Тања Ч. Милосављевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 33–43. | Резюме

271. Симетрија антонимске везе придева српског језика у тесту контролисаних асоцијација / Милена М. Јакић Шимшић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 45–61. | Summary

272. Емоционално-експресивни глаголи у српском језику (лексичко-семантичка анализа) / Ана В. Миленковић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 63–80. | Summary

273. Лексема *йогода* у српском језику / Драгана М. Ратковић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 81–91. | Резюме

274. Наш језик: *bibliografia personalis* (I–VIII стара серија; I–LI нова серија) / Владимир Б. Живановић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 93–101. | Summary. – Библиографија

275. Зборник радова „Нови прилози српском правопису“ / Слободан Н. Реметић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 103–107. | Приказ

276. Милош Окука, На путевима стандардизације српског језика и усвајања Вуковог језика и правописа / Ана З. Мацановић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 108–112. | Приказ

277. Срето З. Танасић, Прилози синтакси српског језика / Јелена М. Павловић Јовановић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 113–119. | Приказ

278. Никола Рамић, Дијалекатска ријеч / Тања Ј. Танасковић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 120–128. | Приказ

279. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику LXIII / Наташа М. Миланов. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 129–132. | Приказ

280. Закон о родној равноправности је закон против српског језика / Одбор за стандардизацију српског језика; нацрт сачинио Милош Ковачевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 133–136. | Одлука

281. Милорад Радовановић (4. 9. 1947 – 10. 6. 2020) / Срето З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 137–141. | In memoriam

282. Радмила Жугић / Владан З. Јовановић. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 143–146. | In memoriam

283. Уређивачка политика / Уређивачки одбор. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 147–156. | Правилник

284. Упутство за припрему рукописа за штампу / Уређивачки одбор. – Књ. ЛП, св. 1 (2021), стр. 157–164. | Правилник

Књ. ЛП, св. 2 (2021)

285. Десет година од одласка прве даме српске лингвистике / Срето З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 1–12. | Поводом десетогодишњице од смрти Милке Ивић

286. Јован Стејић: српски књижевни језик и његов рјечник – погледи и визије једног научењака с краја прве половине XIX вијека / Неђо Г. Јошић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 13–24. | Резюме

287. Нека запажања о интратерминалности у контексту на материјалу српског језика / Тијана И. Балек. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 25–37. | Резюме

288. Етноними у савременој српској лексикографији: лингвистички и ван-лингвистички чиниоци рјечничке обраде / Милан Д. Ивановић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 39–57. | Summary

289. Главни правци у проучавању језика права / Јелена М. Павловић Јовановић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 59–70. | Summary

290. Ново дело Милосава Ж. Чаркића, проистекло из његових претходних радова / Иво Поспишил. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 71–84. | Summary

291. Мијана Ч. Кубурић Мацура, Категорија концесивности у савременом српском језику / Срето З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 85–90. | Приказ

292. Илијана Чутура, Међуоднос прилога и прилошких израза у савременом српском језику / Анђела Д. Васиљевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 91–98 | Приказ

293. Употреба ћирилице у јавном простору (службена и јавна употреба ћирилице) / Драгана Ј. Цвијовић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 99–102. | Приказ

294. Народним говорима у част / Александра М. Антић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 103–110. | Приказ

295. Научни скуп „Актуелна питања српског правописа: Нови прилози српском правопису“ 2 / Валентина М. Илић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 111–120. | Хроника

296. Насиље над српским језиком / Одбор за стандардизацију српског језика; Срето Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 121–124. | Одлука

297. Допис Одбора за стандардизацију српског језика Заводу за унапређивање образовања и васпитања у вези са јужнословенским језицима / Одбор за стандардизацију српског језика; Срето Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 125–130.

298. Проблем српског језика у савременом друштву: изазови, проблеми, решења / Одбор за стандардизацију српског језика; Матица српска. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 131–148. | Саопштење

299. Тихи одлазак тихог професора. Академик Иван Клајн / Срето З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 149–152. | In memoriam

300. Мр Радојка Вуксановић / Стана С. Ристић. – Књ. ЛП, св. 2 (2021), стр. 153–156. | In memoriam

Књ. ЛП, св. 1 (2022)

301. Како се у српском језику броји оно што значе именице *pluralia tantum*? / Мирослав Б. Николић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 1–19. | Резюме

302. Реконструкција граматичких дијалектизама као лингвотекстолошки проблем (на грађи Његошевих пјесничких дјела) I / Радмило Н. Маројевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 21–41. | Резюме

303. О неким проблемима израде речника термина из области вештачке интелигенције / Гордана Р. Штасни, Гордана Р. Штрбац. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 43–60. | Summary

304. О нормативном термину *варваризам* у српској лингвистици (на основу чланака објављених у часопису „Наш језик“ 1932–2021) / Јелена Д. Јанковић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 61–78. | Summary

305. Наташа Миланов, Српски лексички фонд из угла полисемије: глаголи, именице, придеви / Наташа С. Вуловић Емонтс. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 79–83. | Приказ

306. Светлана Слијепчевић Бјеливук, Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу / Милош М. Ковачевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 84–90. | Приказ

307. Драгана Ратковић, Песник и емиграција: концептосфера дома и домовине у поезији Александра Петрова / Марина Ј. Спасојевић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 91–97. | Приказ

308. Модалност у српском језику / Милица Ј. Стојановић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 98–104. | Приказ

309. Саопштење поводом „Нацрта закона о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма“ / Одбор за стандардизацију српског језика. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 105–107. | Саопштење

310. Одлазак академика Предрага Пипера (1950–2021) / Сreto З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 1 (2022), стр. 109–115. | In memoriam

Књ. ЛП, св. 2 (2022)

311. Ка првом веку: часопис „Наш језик“ у деветој деценији од покретања / Марина Ј. Спасојевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 1–36. | Резюме. – Библиографија. – Поводом деведесетогодишњице од покретања

312. Прилог изучавању српског пуризма: квантитативна анализа случаја / Данко М. Шипка. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 37–47. | Summary

313. Реконструкција граматичких дијалектизама као лингвотекстолошки проблем (на грађи Његошевих пјесничких дјела) II / Радмило Н. Маројевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 49–66. | Резюме

314. Лексичка средства за привлачење пажње у анотацијама информативних текстова на интернету / Ђорђе Р. Оташевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 67–82. | Резюме

315. Дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље / Миљана Б. Чопа. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 83–100. | Summary

316. Српска неолошка библиографија / Јована В. Иваниш; Весна Н. Ђорђевић; Марина М. Николић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 101–124. | Библиографија

317. Ивана Антонић, Временски односи у језику Андрићеве нарације / Сreto З. Танасић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 125–130. | Приказ

318. Данко Шипка, Словенски језици: генеалогичка и идеологија / Рајна М. Драгићевић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 131–136. | Приказ

319. Мирчета Вемић, Речник картографских појмова / Марија С. Ђинђић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 137–140. | Приказ

320. Зборник Лексикологија и лексикографија у светлу актуелних проблема / Милица Ј. Рабреновић. – Књ. ЛП, св. 2 (2022), стр. 141–147. | Приказ

321. Зборник Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског језика / Јована В. Иваниш. – Књ. LIII, св. 2 (2022), стр. 148–153. | Приказ

322. Милосав Ж. Чаркић / Ружица С. Левушкина. – Књ. LIII, св. 2 (2022), стр. 155–160. | In memoriam

АУТОРСКИ РЕГИСТАР

Алановић, Миливој Б. 57, 96, 195

Алексић, Данило С. 137

Антић, Александра М. 294

Антонић, Ивана Н. 193, уп. 317

Арсенијевић, Нада Ј. 194

Балек, Тијана И. 287

Барбатесковић, Ана Ј. 66, 142

Бјелетић, Марта Ж. 224

Богдановић, Маријана Р. 33, 55, в.

Ђукић, Маријана Р.

Богдановић, Недељко Р. 225

Брборић, Вељко Ж. 240

Васиљевић, Анђела Д. 263, 292

Вељовић, Бојана М. 234

Вујовић, Душанка С. 140

Вуковић, Ненад Б. 214

Вуксановић, Радојка Б, уп. 300

Вуловић, Наташа С. 28, 108, 146, 244,
в. Вуловић Емонтс, Наташа С., уп.
93

Вуловић Емонтс, Наташа С. 305, в.

Вуловић, Наташа С.

Голубовић, Ана В. 248

Гортан Премк, Даринка С. 30, 52, 133,
уп. 142

Дешић, Милорад П. 174

Димковић Телебаковић, Гордана Д. 208

Драгићевић, Рајна М. 59, 71, 90, 109,
167, 179, 318, уп. 66, 103, 140, 141,
142, 151, 262

Ђинђић, Марија С. 43, 110, 146, 211,
319, уп. 30

Ђорђевић, Весна Н. 42, 54, 170, 185,
316

Ђукић, Маријана Р. 101, 163, в. и
Богдановић, Маријана Р.

Ђуркин, Веселина В. 102, 218, уп. 262

Ђуровић, Сања Ж. 87, 111, уп. 82

Живановић, Владимир Б. 139, 161, 274

Жугић, Радмила В. 112, уп. 282

Зец, Драга С. 175

Иваниш, Јована В. 316, 321

Иванова, Најда И. 246

Ивановић, Милан Д. 288

Ивановић, Ненад Б. 113, 159, уп. 141,
320

Ивашченко, Викторија Ј. 206

Илић, Валентина М. 68, 155, 295

Илић, Мирјана К. 180

Јакић, Милена М. 62, в. Јакић

Шимшић, Милена М.

Јакић Шимшић, Милена М. 271, в.

Јакић, Милена М.

Јакушкина, Јекатарина И. 227

Јанковић, Јелена Д. 210, 304

Јањић, Јелена В. 238

Јањић, Марина С. 176

Јањушевић Лековић, Гордана 29

Јањушевић Оливери, Ана М. 36, 181,
уп. 164

Јелић, Маријан Ј. 37

Јовановић Симић, Јелена Р. 24, 48, 85,
115, 135, 187

Јовановић, Александра С. 162, 252

Јовановић, Владан З. 114, 143, 243,
266, 282, уп. 105, 150

Јовановић, Ивана В. 138, 197

Јовановић, Јована Б. 40, 93, 173

Јовановић, Миодраг В. 226

Јошић, Неђо Г. 77, 99, 104, 209, 286,
уп. 92

Јуришић, Марина С. 210

Керкез, Драгана М. 203

Киклевич, Александар К. 165

Киш, Наташа Б. 241

Кликовац, Душка Б. 192, уп. 162

Ковачевић, Милош М. 72, 145, 188,
280, 306, уп. 10, 91, 321

Козомара, Драгомир В. 232

Кубурић Мацура, Мијана Ч. 200, уп.
291

Куљанин, Сања М. 177

- Лазић, Драгана Д. 217
 Лазић Коњик, Ивана В. 166, 182, уп. 320
 Левушкина, Ружица С. 150, 255, 322
 Леонова, Људмила В. 51
 Ломпар, Весна Ј. 107
 Лончар, Александра Р. 176
 Лутовац, Тамара Н. 81
 Марић, Биљана Ж. 199
 Марковић, Александра М. 5, 27, 74, 98, 116
 Марковић, Бранкица Ђ. 117
 Марковић, Јордана С. 229, уп. 294
 Маројевић, Радмило Н. 257, 269, 302, 313
 Матица српска 298
 Мацановић, Ана З. 118, 276, в. Ранђеловић, Ана З.
 Миланов, Наташа М. 8, 19, 21, 63, 212, 279, уп. 305
 Милановић, Александар М. 119, уп. 293
 Милановић, Светлана, 31, в. Слијепчевић, Светлана М.
 Миленковић, Ана В. 61, 272
 Миловић, Милован 70
 Милорадовић, Софија Р. 106, 168, 243
 Милосављевић, Бојана С. 3, 120, 221, уп. 44
 Милосављевић, Тања З. 235
 Милосављевић, Тања Ч. 156, 259, 270
 Митић, Ивана З. 201
 Младеновић, Радивоје М. 234
 Николић, Биљана Р. 144
 Николић, Марина М. 18, 32, 164, 171, 262, 265, 316, уп. 54
 Николић, Мирослав Б. 97, 301, уп. 107, 115
 Новокмет, Слободан Б. 149, 264
 Номаћи, Мотоки Ј. 239
 Одбор за стандардизацију српског језика 23, 56, 57, 71, 96, 106, 145, 168, 254, 255, 265, 266, 280, 296, 297, 298, 309
 Окука, Милош Ђ. 247, уп. 276
 Опачић, Марија М. 154, 157, 202
 Остојић, Бранислав М. 186
 Оташевић, Ђорђе Р. 2, 26, 49, 60, 76, 207, 314
 Павковић, Васа Б. 121, уп. 153
 Павловић, Јелена М. 65, в. Павловић Јовановић, Јелена М.
 Павловић Јовановић, Јелена М. 204, 253, 277, 289, в. Павловић, Јелена М.
 Петковић, Јелена Ј. 198
 Петровић Савић, Мирјана С. 237
 Пешикан, Митар 80
 Пипер, Предраг Ј. 151, 178, уп. 150, 154, 310
 Поповић, Људмила В. 190
 Поспишил, Иво 290
 Рабреновић, Милица Ј. 320
 Радан, Михај Н. 228
 Радовић Тешић, Милица Н. 1, 80, 122, 153
 Радоњић, Данијела М. 17, 146
 Рамић, Никола И. 123, уп. 278
 Ранђеловић, Ана З. 11, 41, 46, в. Мацановић, Ана З.
 Ратковић, Драгана М. 10, 273, уп. 307
 Рељић, Митра М. 242, уп. 67
 Реметић, Слободан Н. 124, 223, 275
 Ристић, Стана С. 92, 103, 152, 300, уп. 320
 Ружић, Владислава Ж. 191
 Русимовић, Тања З. 75, 100, 220
 Савић Грујић, Ана Р. 125, 231
 Савић, Виктор Д. 255, 267
 Савова, Димка В. 189
 Самарџић, Биљана С. 172
 Санковић, Никола 34, 64
 Симић, Зоран М. 233
 Симић, Радоје Д. 24, 73, 84, 126, 187, уп. 276
 Слијепчевић, Светлана М. 44, 79, в. Милановић, Светлана М., уп. 306
 Спасојевић, Анета А. 35, 39, 82
 Спасојевић, Марина Љ. 22, 45, 69, 105, 127, 160, 169, 184, 268, 307, 311, уп. 32
 Станић, Данијела С. 245
 Станојчић, Живојин С. 14, уп. 256
 Станојчић, Славко Ж. 4, 78, 91
 Стевановић, Јелена 7

- Степановић, Стефан М. 148, 251
 Стијовић, Рада С. 15, 25, 31, 128
 Стојановић, Милица Јб. 9, 12, 50, 196, 308
 Стојисављевић, Мирјана Н. 219
 Супрунчук, Микита В. 51
 Танасић, Срето З. 13, 67, 83, 95, 129, 134, 249, 254, 256, 281, 285, 291, 296, 297, 299, 310, 317, уп. 67, 169, 170, 171, 172, 173, 187, 253, 277
 Танасковић, Тања Ј. 278
 Тешановић, Драго В. 217
 Тјапко, Галина Г. 215
 Тодић, Бојана Д. 89, 94, 141, в. Тодић Санковић, Бојана Д.
 Тодић Санковић, Бојана Д. 250, 261, в. Тодић, Бојана Д.
 Томић Анић, Дина П. 130
 Томић, Бојана Н. 20, 38
 Тополињска, Зузана В. 236
 Тошовић, Бранко Ђ. 216
 Трнавац, Радослава М. 222
 Ђеклић, Нина С. 16
 Ђирић, Љубисав Н. 230
 Уређивачки одбор 58, 283, 284
 Ускату, Миљана-Радмила М. 228
 Филиповић, Весна Д. 86, 136
 Цветковић Теофиловић, Ирена Р. 213
 Цвијовић, Драгана Ј. 47, 53, 88, 131, 183, 260, 293
 Чопа, Миљана Б. 158, 315
 Чудомировић, Јован М. 132
 Шипка, Данко М. 147, 205, 258, 312, уп. 318
 Штасни, Гордана Р. 303
 Штрбац, Гордана Р. 303, уп. 163
 Иващенко, Викторија Ј. 206
 Якушкина, Екатарина И. 227
 Nomachi, Motoki Y. 239
 Topolinska, Zuzanna V. 236

ИМЕНСКИ РЕГИСТАР

- Ајдачић, Дејан 166
 Ајџановић, Милан 143
 Андрић, Иво 215, 216, 317
 Антонић, Ивана 317
 Бандиловска Ралповска, Елизабета 90
 Белић, Александар 73, 85, 149, 176
 Брборић, Бранислав 70
 Вељковић Станковић, Драгана 152
 Вемић, Мирчета 319
 Винавер, Станислав 209
 Витезовић, Милован 73
 Влајић Поповић, Јасна 53
 Вујић, Владимир 247
 Вуксановић, Радојка 300
 Вуловић, Наташа С. 93
 Гортан Премк, Даринка 142
 Гутков, Владимир П. 268
 Денић, Сунчица 220
 Дошеновић, Јован 41
 Драгићевић, Рајна 66, 103, 140, 141, 142, 151, 262
 Дучић, Јован 175
 Ђинђић, Марија 30
 Ђорђевић, Пера 159
 Ђуркин, Веселина 262
 Ђуровић, Сања 82
 Жугић, Радмила 282
 Захаријадис, Г. 246
 Зељић, Горан 95
 Ивановић, Ненад 141, 320
 Ивић, Милка 285
 Јањушевић Оливери, Ана 164
 Јовановић, Владан 105, 150
 Јошић, Неђо 92
 Клајн, Иван 299
 Кликовац, Душка 162
 Ковачевић, Милош 10, 91, 321
 Кочић, Петар 217
 Крајишник, Весна 144
 Кубурић Мацура, Мијана Ч. 291
 Лазаревић, Лаза К. 84
 Лазић Коњик, Ивана 320
 Маретић, Томислав 85
 Марковић, Јордана 294
 Миланов, Наташа 305
 Милановић, Александар 293
 Милорадов, Д[ејан] 153

- Милосављевић, Бојана 44
 Мразовић, Аврам 246
 Мусић, Аугуст 85
 Николић, Марина 54
 Николић, Милка 263
 Николић, Мирослав 107, 115
 Новаковић, Стојан 59, 77, 159
 Његош 257, 269, 303, 313
 Окука, Милош 276
 Павковић, В[аса] 153
 Павловић, Слободан 81
 Петров, Александар 307
 Пешикан, Митар 80
 Пипер, Предраг 150, 154, 310
 Поповић, Иван 139
 Пузовић, С[лободан] 153
 Радовановић, Милорад 281
 Рајић, Јован 239
 Ракић, Милан 175
 Рамић, Никола 278
 Ратковић, Драгана 307
 Рашајски, Ј[авор] 153
 Рељић, Митра 67
 Ристић, Стана 320
 Секулић, Исидора 218
 Симић, Радоје 276
 Слијепчевић Бјеливук, Светлана 306
 Слободан Селенић 78
 Спасојевић, Марина 32
 Станојчић, Живојин 256
 Стевановић, Видосав 87
 Стевановић, Михаило 85
 Стејић, Јован 286
 Стерија 312
 Стефановић Карацић, Вук 24, 108, 113, 141, 159, 213, 226, 260, 276, 279
 Танасић, Срето 67, 169, 170, 171, 172, 173, 187, 253, 277
 Терзић, Богдан 83
 Тешић, Милосав 141
 Тодоровић, Благоје 99
 Тонић, Ана 104
 Ћопић, Бранко 219
 Фекете, Егон 161
 Хаџић, Јован 213
 Џрњански, Милош 29
 Чаркић, Милосав Ж. 165, 290, 322
 Чутура, Илијана 292
 Шипка, Данко 318
 Штрбац, Гордана 163

ПРЕДМЕТНИ РЕГИСТАР

- адаптација 1, 99, 207, 208, 254
 административно(-правни) стил 204, 242, 289
 акузатив 24, 302, 313
 акценат 64, 175, 176, 229, 250, 315
 акцентологија 148, 174
 акционалност 50, 185, 196, 197, 287
 анализа дискурса 79, 306
 анафора 75, 100, 216
 анахронизам 178
 англицизам 17, 207, 208
 анкета 17, 240
 анотација 128, 314
 антропосонатив 138
 антецедент 75, 100, 220
 антивредност 244
 антоним 62, 271, 89
 антропоним 108, 314
 аорист 84, 85
 апелатив 108
 аргументска структура 61, 196
 ареална лингвистика 227
 архаизам 78, 101, 178
 архаичност 112
 архисема 9
 асеперативна партикула 26, 181
 асиндетска реченица 200
 асоцијативна веза 89, 271
 асоцијативни речник 271
 асоцијација 219
 атрибут 74, 314
 ауторитет 205
 афиксална морфема 179
 афиксоид 179
 балканистички аспект 234
 безлична реченица 199
 белоруски универзитет 51
 библизам 28, 93
 библиографија 21, 107, 139, 161, 170, 206, 248, 274, 311, 300, 316

- биосонатив 138
 бирократизација језика 132
 босански језик 172
 ботанички термин 1
 број 130
 бројеви 94, 301
 бројивост 38
 валенца 196
 варваризам 304
 везана основа 179
 везник 96, 188, 262
 везник *без да* 96
 везнички израз *с обзиром (на то) да* 132
 везнички спој *а и* 188
 велико слово 14
 версификација 165
 видски пар 111, 126, 127, 184, 185
 виноградарска лексика 117
 вирус корона 266
 Вогошћа 238
 војна лексика и терминологија 105
 војвођански говори 117
 вокално *л* 230
 вокалска дужина 175
 вокалска редукција 232
 вокатив 97
 воћарска терминологија 92, 99
 вредност 244
 временски односи 317
 време говорења 85
 врсте речи 178, 181, 182, 270
 Вуков језик 24, 276
 Вуков модел српског језика и правописа 276
 вулгаризам 314
 Вучијак 129
 генитив издвајања из скупине 223
 генитив материје 74
 географска терминологија 143
 глаголи 9, 61, 63, 110, 111, 137, 138, 148, 224, 249, 251, 259, 272, 287
 глагол *кайати* 224
 глагол *надути* (*се*) 251
 глагол *ради* 194
 глаголи гласовних активности 138
 глаголи кретања 138
 глаголи прве врсте 148
 глаголи рађања 9
 глаголска времена 135, 249, 287
 глаголске врсте 82, 148
 глаголске именице 86, 136, 184
 глаголски вид 24, 50, 111, 126, 127, 184, 185, 197, 249
 глаголски начин 249
 глаголски облик 85, 137, 187, 249, 251
 глаголски полукалк 110
 глаголски род 196, 197, 249
 глаголско време 84, 85
 глас 73
 глобализација 17, 167
 говор ликова 215
 говор Ужица 245
 говори Црне Горе 226
 говорна етикеција 221
 говорна ситуација 85
 говорна стратегија 221
 говорни жанр 221
 говорни чин 221
 градација 29
 градивне именице 38, 130
 градуативни интензификатор 36
 грађа за Речник САНУ 128, 146, 159
 граматика 4, 5, 56, 98, 114, 118, 178, 242, 261, 301
 граматика српског језика 59
 граматикографија 246, 247
 граматичка конгруенција 25
 граматичка терминологија 118
 граматичке информације у речницима 122
 граматички дијалектизам 302, 313
 граматички префикс 126
 граfiја 247
 даљинска асимилација вокала 124
 датив 252
 дативни субјекат 189
 двовидски глаголи 127
 двојезична лексикографија 104, 258
 девербативне именице 86
 19. век 65, 118, 147, 204, 213, 246, 286, 312
 деикса 216
 деклинација 97, 122
 деминутив 112, 217
 деонтичка модалност 190

- дериват 211
 деривација 41, 109, в. творба речи
 дескриптивна лексикографија 120
 дескриптивни (описни) речник 76, 77, 98, 116, 120, 286
 десубјективизација 252
 детерминатор 75, 100, 287
 дигитализација 128
 дијалекатска лексика в. покрајинска лексика
 дијалекатска синтакса 223, 233, 234
 дијалекатски 8
 дијалекатски речници 224, 225
 дијалекатско уједначавање 158
 дијалектологија 117, 123, 124, 125, 137, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235
 дијалог 4
 диктатив 138
 дикција 176
 директни говор 48
 дискурс 4, 78, 79, 222
 дискурсне формуле 120
 дистрибутивни префикс *йо-* 196
 дистрибуција акцената 315
 доживљавач емоције 61
 доње Ливањско поље 123
 Друштво српске словесности 312
 дублетност 64, 37, 250
 експираторни акценат 229
 експресивност 183, 220, 259
 емоција 61, 272
 емоционална валенца 272
 емоционална експресија 272
 емоционални глаголи 61
 емоционално-експресивни глаголи 272
 емфатички интензификатор 36
 енглески језик 104, 208
 енклитички облик заменице за 3. л. јд. 252
 епаналепса 16
 епизеукса 16
 епистоларни дискурс 242
 епитаф 244
 Ера 245
 етимологија 245
 етник 37, 183
 етнички контакти 228
 етнографски аспект 6
 етнолингвистика 166, 243, 245, 307
 етноним 288
 жанр 79
 жаргонизам 314
за + акузатив 186
за + инфинитив 57, 186
 зависна реченица 204, 220, 234
 завршно-свршени глаголи 24
 заграда 216
 заједничке именице 130
 заменице 75, 100, 181
 западnobосански говори 227
 застареваше превода 214
 застарело 101
 збирка речи 113, 159
 збирне именице 88, 131, 183
 значење 216
 идеологија 205
 идеофон 156, 259
 изазивач емоције 61
 изражавање саосећања 221
израз један/једно с другим и једна с другом 201
 израз 146
 изрека 108
 ијекавски говор 124, 124
 ијекавски изговор 226
 именице 61, 97, 130, 131, 218, 301
 именице мушког рода 64
 именице мушког рода на *-а* 25
 именице по значењу 130
 императив 203
 имперфекат 84, 85
 индивидуална лексика 218
 индикатив 84, 249
 индиректни говор 48
 инструментал 24, 302, 313
 интелектуални стил 65
 интензификатор 36, 164, 181, 188, 314
 интернет 314
 интратерминалност 287
 историзам 178
 историја језика 112
 историја лексикографије 59, 141, 205
 историја србистике 59
 историја српског књижевног језика 41, 239, 246, 247

- историјска лексикологија 147
 источнобосанске Ере 223
 источнобосански дијалекат 223
 источнохерцеговачки/херцеговачко-
 -крајишки дијалекат 223, 232, 233
 језик медија 17
 језик оригинала 214
 језик превода 214
 језик родне равноправности 106, 280,
 296, 298
 језичка кондензација 86
 језичка култура 132, 171, 176, 241
 језичка политика 134, 160, 171
 језичка слика света 199, 235
 језичка стандардизација 134
 језичке елите 147
 језичке промене 17
 језички нивои 178
 језички приручник 31
 језички развој 112
 језичко наслеђе 242
 језичко планирање 160
 јужнословенски језици 109, 112, 297
 Јужнословенски филолог 13
 Карашево 228
 каритив 212
 картографски појмови 319
 катафора 75, 100, 216
 категорија рода 106
 каузално значење 86, 91
 каузативност 115
 квалификатор 8, 146
 квантификација 301
 књижевни језик 286
 књижевноументички стил 86, 102, 136
 когнитивна лингвистика 40, 152, 162,
 192, 235
 коларска лексика 228
 колокација 4
 колубарски говор 148
 композиција 41, 215
 компонента глава 40
 компоненте значења 108
 компоненцијална анализа 39
 комуникативна компетенција 78
 комуникативна култура 242
 конвенционални суд 244
 контруенција 25, 201
 кондензација реченице 136
 конјунктив 48
 конкорданца 4
 конкретизатори значења 200
 конкуренција 41
 конструкција 186
 конструкција *био/бејаше* + инфинитив
 190
 контекст 4
 контекстуализација 187
 континуираност 36
 контрафактивност 190
 концептосфера 307
 концепт здравље 235
 концептуализација 40
 концептуално поље 6
 концесивност 200, 292
 координација 200
 координирана реченица 188
 коренска морфема 179
 кореференција 216
 Косово и Метохија 242
 косовско-ресавски дијалекат 315
 креативност 197
 крњи перфекат 135
 ктетик 37
 кулинарска лексика 38
 кумулативни префикс *на-* 196
 лексема 4, 39, 63, 8121, 211
 лексема *заова* 231
 лексема *односно* 65
 лексема *йогода* 272
 лексема *йрвенац* 250
 лексема *сам* 181
 лексика 9, 14, 87, 92, 99, 103, 105, 108,
 113, 117, 123, 125, 129, 140, 146,
 151, 152, 210, 211, 227, 228, 272,
 273, 278, 312, 314
 лексика боја 180
 лексика за печурку 210
 лексика ливадарства 123
 лексика субјективне оцене 125, 129
 лексика туризма 207
 лексика шумарства 104
 лексикализација 201
 лексикографија 2, 8, 26, 27, 30, 32, 49,
 52, 60, 61, 62, 66, 76, 77, 113, 121,
 141, 146, 153, 159, 295, 224, 225,

- 250, 258, 264, 271, 273, 278, 288,
303, 319, 320, 321
лексикографска дефиниција 61, 62,
121, 146, 173, 288
лексикографска историографија 113,
159
лексикографска обрада 173, 258, 271
лексикографски поступак 113, 116,
146, 159, 224, 225
лексикологија 77, 99, 119, 140, 151,
209, 264, 278, 305, 320, 321
лексикон 5, 123
лексичка семантика 191
лексичка анализа 9
лексичка збирност 88, 131
лексички аспект 6
лексички односи 3
лексички подсистем 123
лексички префикс 126
лексички систем 3
лексички тон 175
лексички фонд 146
лексичко нормирање 147
лексичко планирање 147, 312
лексичко-семантичка анализа 208
лекторат 18, 42, 51
лема 288
лингвистичка библиографија 246
лингвогеографија 231
лингвокултурологија 243, 244, 245
линеаризација 202
лична имена на *-gostь* 238
логички субјекат 189
локална идентификација 236
локатив 24, 193, 302, 313
лужнички говор 230
мајоративни префикс *над-* 196
македонски језик 52, 90
макроманеври 147, 205
маркирана лексика 87, 314
маскулиnum 14
матерњи језик 241
међујезички утицаји 228
ментални лексикон 89
металексикографија 27, 98, 116, 224,
225
метафора 119
микроманеври 147, 205
микротопоним 237
множина градивних именица 130
мноштво радњи 249
модалност 190, 308
модификација 63, 196
молебан 255
морфем 180
морфологија 94, 97, 111, 118, 122, 127,
130, 131, 137, 181, 182, 226, 251,
301
морфологија градуабилности 180
морфонолошка структура 14
мотивност 196
моција 14
надимак 219
називи за виле 121
називи за јела 38
називи риба 119
налеп 1
наративна перспектива 216
народна религија 121
народни говор 123, 124, 125, 129, 210,
243, 294
народно етимологисање 1, 8
народска употреба 8
настава српског језика 7
наука о српском језику 13
научни стил 102, 136
национална идеологија 288
Наш језик 176, 248, 274, 304, 311
негација 198
некњижевно 8
неконсистентност у лексикографији
258
немачки језик 99
неологизам 119, 207, 314, 316
неочекиваност 36, 203
непочетни слог 174
нерестриктивност 75, 100
нереференцијалност 220, 249
Низоземска 254
новинска пракса 122
номинализација 86
номинација 37
норма (акценатска) 174
норма 17, 31, 32, 56, 114, 115, 120, 158
160, 186, 208, 265, 278, 280, 304,
315, в. одлуке Одбора

- норма изговора јата 177
 објашњивачки везник 65
 Одбор за стандардизацију српског језика 95, 134, 160
 одлуке Одбора 56, 57, 71, 72, 96, 106, 145, 1690, 168, 254, 255, 265, 266, 280, 296
 однос граматике и речника 5, 98
 одредница 116, 121, 250, 288
 одричне заменице 100
 ојконим 37, 238
 оказионализам 314
 онлајн коментар 222
 ономастика 37, 236, 237, 238, 242
 ономатопеја 156, 259, 270
 описни придеви 90
 опште заменице 100
 ортографија 247, 269
 ортоепија 269
 основица српског књижевног језика 226
 парадигматски односи 3, 90
 паремиологија 108, 244
 парентеза 216
 партикула 36, 164, 188
 партикуларизатор-уобличивач 88
 партикуларизација 38, 88
 партитивна допуна 88
 партицип прошлог времена (-*вши*) 114
 партицип садашњег времена (-*ћи*) 114
 пасив 137
 персонална библиографија 161, 170, 248, 274, 139, 300
 перфекат 135
 перфективизација 127
 песнички језик 290
 Петроградски универзитет 18
 пиротски говор 230
 писање 73
 писац 78
 платисемија 133
 плуралија тантум 38, 301
 плусквамперфекат 135
 повратни глаголи 189
 поетизам 178
 поетоним 219
 позајмљеница 78, 119, 207, 211, 228, 273
 позоришни језик 176
 појмовна метафора 40, 192
 појмовна метонимија 40
 појмовни неутрум 252
 покрајинска лексика 108, 113, 117, 123, 125, 129, 210, 211, 227, 228, 278
 полипрефиксација 196
 полисемија 39, 63, 88, 133, 224, 305
 полисемантичка структура 133
 политички дискурс 79, 306
 полуглас 73
 понављање 29
 поредбена фразеологија 28, 108
 поредбено-начинске конструкције 263
 порекло 273
 пословице 108
 постакценатске дужине 158
 почетно значење 185
 почетно-свршени глаголи 24
 правилници 58, 283, 284
 правопис 14, 73, 80, 155, 240, 275, 295
 прагматика 164, 221, 222
 превод 214
 преводилац 214
 преводни еквиваленти 208
 превођење 242
 предикат 259
 предикат *ујознајћи се* 191
 предикатски израз 195
 предлог 65
 предлог *йоврх* 192
 предлог *йри* 193
 предлошка константност 202
 предлошка рекција 191
 предлошки израз *с обзиром на* 132
 пређашња времена 84, 85
 презент 251
 препозитивна компонента 179
 претериталност 85
 префикс 50, 116, 126, 174, 179
 префикс *за-* 185
 префикс *йо-* 50
 префиксација 41, 50, 62, 126, 127, 185
 префиксоид 174, 179
 привлачење пажње 314
 придев празан 212
 придев свети 14
 придеви 109, 114, 181, 271

- придеви са партиципским глаголско-
-квалификативним значењем 114
придевска функција 173
призренско-тимочки дијалекат 112,
125, 168, 225, 229, 230, 231
прилог *вуковски* 213
прилози 292
прилошки изрази 292
присвојне заменице 75
прозодија 175
прозодијска норма 158
протолик 219
протооним 219
протосоцијативност 157, 202
процесуалност 184
прошлост 135
пружање утехе 221
псеудосоцијативност 157, 202
публицистички стил 86
пуризам 147, 304, 312
радиксоид 179
радни партиципи (глаголски придеви)
114
Рађевина 237
разговорни језик 120, 312
Рајићева Историја (друго издање) 239
расплинута референцијалност 252
редупликација 50
резултативност 184
рекламно-пропагандни жанр 306
реконструкција предлога *с* 257
реконструкција творбено-семантичка
238
рекција 196
релатив 84, 249
релативна адјективна клауза 75, 100
релативна клауза 220
релациони микротопоним 237
реликтни облици 178
репартиција 230
рестриктивност 75, 100
реторичка структурална теорија 222
реторичке фигуре 215
референција 236
референцијалност 220, 249, 252
рефлекси вокалног *л* 230
рефлекси јата 1, 177
рефлексивност 61
Речник МС 205
речник писаца 87
Речник САНУ 27, 43, 49, 62, 77, 113,
121, 128, 141, 146, 159, 173, 192,
205, 211
Речник српскога језика 115, 120, 205
речници 26, 27, 30, 49, 52, 60, 76, 77,
98, 120, 141, 146, 153, 159, 205, 224,
225, 243, 271, 288, 303, 319, 320,
321
речничка микроструктура 288
речничко заглавље 250
рима 175, 290
род 201
род именица 122
род именице *Пешићер* 122
родно осетљиви (сензитивни, дифе-
ренцирани) језик в. језик родне
равноправности
Румунски Банат 228
руски језик 199, 203, 222, 239, 273
саобраћајна терминологија 208
свакодневна комуникација 221
сврљишки крај 125
секундарна имперфективизација 127
секундарно значење 61
сема 9, 39, 63
семантизација 29
семантика 4, 9, 39, 61, 71, 110, 131,
138, 164, 181, 182, 194, 195, 245,
253, 261, 272, 273
семантика падежа 74
семантика предлога 192, 193
семантичка анализа 6, 9, 212
семантичка конгруенција 25
семантичка константа 131
семантичка обележја 288
семантичка реализација 133
семантичка структура концепта 203
семантичке компоненте 28
семантичка улога 61
семантички богата лексема 212
семантички продуктивно значење 212
семантички садржај 131
семантичко варирање 133
семантичко поље 138, 243
семантичко-деривационо гнездо 3
сигнализација дискурсних односа 222

- силазни акценат 174, 315
 симилисемија 133
 синонимија 1, 208
 синтагма 88
 синтакса 182, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 226, 253, 277
 синтакса глагола 84, 85, 135, 187, 249
 синтакса падежа 24, 74, 223, 233
 синтаксичка семантика 157, 192, 193
 синтаксичка фигура 29
 синтагматски лексички односи 3
 сиринићи говор 234
 скала градуабилности 180
 славенизам 41
 славенизирање 239
 славеносрпске граматике 247
 славеносрпски језик 41, 239
 славистика 51, 154
 слагање времена 48
 слика света 199
 словенски језици 150, 167, 179, 190, 272, 318
 слоготворно *p* 257
 сложени глаголски облици 137
 сложеница 174, 243
 слот 244
 служба речи 182
 соматизам 39
 сонатив 138
 социолингвистика 241
 спев Горски вијенац 257, 269
 спев Луча микрокозма 257, 269
 спев Шћепан Мали 257, 269
 спојено и одвојено писање 266
 србистика 18, 42, 51
 српске граматике рускословенског 246
 Српски дијалектолошки атлас 227
 српски као страни 144
 српски књижевни језик 226, 247
 српски на страним универзитетима 18, 42, 51
 Српски рјечник 159, 205, 260
 српско држављанство 145
 став говорника 183
 стандардизација српског језика 171, 276
 стандардни језик 241
 статив 138
 стативност 197
 стилематичност 16
 стилистика 7, 16, 29, 178, 204, 215, 216, 218, 219, 220, 290, 304, 306
 стилистика стиха 165
 стилска фигура 7, 16, 29
 стих 165, 290
 страна лексика 99, 143, 146, 174, 304, 314
 структура 14, 29
 структурна анализа 184
 субјекат 5, 189
 субјективна оцена 183
 субординација 200
 суфикс 37, 109, 115, 126
 суфикс *-ав* 109
 суфикс *-ица* 217
 суфикс *-ка* 112, 217
 суфикс *-киња* 14
 суфиксација 41, 109
 сфера циљног ентитета 252
 творба речи 37, 41, 71, 109, 110, 115, 119, 126, 179, 180, 207, 217, 218, 243,
 творба скраћивањем 119
 творбени модел 14
 творбено гнездо 2
 творбено-семантички модел 218
 текстологија 257, 269
 текстуални конектори *йоврх* *шога*, *йоврх свега* 192
 теличност 184
 тематска библиографија 248
 теорија прототипа 79
 терминологија 206
 терминологија 1, 92, 99, 105, 118, 143, 150, 303, 304
 термилошке синтагме с *менаџменџ* 265
 термилошки речник 104, 206, 303, 319
 тимочко-лужнички говори 235
 типологија 157
 типологија речника 26, 49, 60
 топоним 124
 топоним *Дивица* 124
 трансјунктив 48
 трансформативни префикс *йре-* 196
 трансформација 63

- тренутни глаголи 24
 трпни глаголски придев 148, 173, 251
 туђица 304
 турски језик 30, 90, 211
 турцизам 211
 ћирилица 102, 172, 242, 293, 309
 узвик 156, 182, 259, 270, 314
 узрочно семантичко поље 91
 уметање 216
 Универзитет Коменски (Братислава) 42
 употреба српског језика у јавном жи-
 воту 309
 управни глагол 48
 учитељ 3
 уџбеник 4, 136
 фазно значење 287
 фактивност 115
 фемининативи 106
 фемининум 14, 207
 физиосонатив 138
 филологија 13
 финалне реченице 204, 234
 финално *л* 231
 фолклор 245
 фолклорни израз 78
 фонетика 226, 230
 форичност 75, 100, 220
 фразеологизам 40, 101
 фразеологизација 28
 фразеологија 28, 78, 93, 101, 108, 163,
 244
 фразне лексичке јединице 120
 функција 156, 216
 функционалне речи 65
 функционални глагол *сукобийи се* 195
 функционални стилови 16
 херцеговачко-крајишки дијалекат в.
 источнохерцеговачки
 хетеровакалски дифтонзи 269
 хибрид 41
 хипербола 314
 хипокористик 217
 Холандија 254
 хомоним 37, 273
 хомонимија 224
 хомонимија заменичких падежа 302,
 313
 хроника 274
 цитатив 48
 црква 14
 црквенословенски 239
 чиста перфективизација 185
 читалац 78
 школски речник 76

Оригинални научни рад
Примљено 12. јула 2022. г.
Прихваћено 18. јануара 2023. г.

ДАНКО М. ШИПКА*
(Државни универзитет Аризоне
Одсјек за германске, словенске и румунски језик
Темпи, Сједињене Америчке Државе)**

ПРИЛОГ ИЗУЧАВАЊУ СРПСКОГ ПУРИЗМА: КВАНТИТАТИВНА АНАЛИЗА СЛУЧАЈА

У овом раду представљају се квантитативни подаци приједлога Друштва српске словесности за замјену страних ријечи домаћим. Анализа показује да се овај маневар одликовао високим степеном прихватљивости, те да је ниво одбачености страних ријечи још виши. Ово је онда аргумент против става да је улога пуризма у српској традицији била веома ограничена. Истовремено, овај рад квантитативним подацима јасно потврђује погледе оних наших лингвиста који су током претходних деценија износили афирмативне ставове о овом приједлогу лексичког планирања.

Кључне ријечи: пуризам, лексичко планирање, српска лексика, Друштво српске словесности, Јован Стерија Поповић.

Присјуи

Овај рад мали је прилог истраживању пуризма код Срба. Шире питање у које се он уклапа јесте какви су домети пуристичких интервенција у предстандардизацијским процесима на српској страни. Анализа се заснива на следећим појмовима, који ће у овом дијелу бити дефинисани: ауторитет, нација, маневри лексичког планирања и пуризам.

Језичко планирање, па тиме и лексичко, заснива се код нас на појмовима ауторитета и националног јединства. Одређене елите, у

* Danko.Sipka@asu.edu

** Истраживање представљено у овом раду потпомогла је стипендија Фулбрајтовог програма за боравак на Универзитету у Београду у прољеће 2022. и 2024. године.

дјеловању појединаца и/или институција, на основу свог ауторитета одређују правила лексичке употребе за одређене лексеме или лексичке сфере на националном нивоу.

Ауторитет је у жижи интересовања у друштвеним наукама још од класичног Веберовог рада о овој теми (Вебер 1992; 1919), гдје су издвојена три типа ауторитета: традиционални (такав, на примјер, имају религијски службеници), харизматички (такав је ауторитет вођа или институција које имају привлачност), и рационално-правни (такав је ауторитет закона). Једна новија монографија (Хјумер 2013) даје преглед појма ауторитета (углавном политичког) код различитих аутора и у различитим интелектуалним традицијама, већином они-ма насталим након реченог Веберовог есеја. Показује се да постоји велики број оправдања за ауторитет и његових извора. За потребе овог рада, важно је разумјети да успостављање нормативног језичког ауторитета може попримити различите облике и посезати за различитим оправдањима. Код нас, а и у другим словенским културним традицијама, овај тип нормативног језичког ауторитета знатно је израженији него у неким другим културама, на примјер, енглеским, гдје је досег утицаја нормативних лингвиста знатно ограниченији, како се види из студије гдје је истражен појам ауторитета у енглеском језику (Милрој–Милрој 2012).

Кад се говори о нацији, треба подсјетити на класичну Гелнерову студију (Гелнер 1983), у којој је наглашена конструктивистичка природа нације и национализма, па онда и новији Брубејкеров приступ (Брубејкер 2002; 2004; 2009), у којем се нација не схвата као стање, него као процес. Управо процеси етницизације и ународњавања имају кључну улогу у различитим нормативним захватима код нас и у другим словенским срединама. У неким су ти процеси веома изразити, у другима запретени. Више о овоме може се наћи у Шипка (2022).

У монографији о лексици и културном идентитету (Шипка 2019а) предлажем модел лексичког планирања коме је у основи динамика између језичких елита (језикословци, други утицајни јавни посленици, итд.) и укупне масе корисника даног стандардног језика. Елите у основи проводе одређене идеолошке маневре у друштвеној и културној средини – код нас је то прије свега успостављање сопственог ауторитета и националног јединства. Ова идеолошка стремљења називам макроманеврима. Језичке елите настоје у друштву да успоставе одређене веома широке наративе који ће их одржати у позицији ауторитета и обезбиједити национално јединство (како по просторној тако и по временској димензији). У поменутој монографији (Шип-

ка 2019а) предлажем мјере изразитости ових макроманевара. Ријеч је о макроманеврима које се проводе у низу макроманевара, конкретних нормативистичких захвата (језички савјетници, уџбеници, употребне етикете у рјечницима, лекторисање текстова, чланци о нормативним питањима, саопштења релевантних организација, итд.). И за макроманевре предлажем одређене механизме мјерења (више у Шипка 2019а), колико су изразити, коју лексичку масу обухватају, итд. У овом конкретном случају релевантна је првенствено мјера прихватљивости макроманевра, па ћу је овдје представити и примијенити на истраживање конкретног случаја у сљедећем дијелу рада. Кад се говори о прихватању макроманевра, крајње тачке ове мјере су потпуно одбацивање (све што је предложено, одбијено је) и потпуно прихватање (све што је предложено, прихваћено је). Сама мјера има овај облик: проценат прихваћеног минус проценат неприхваћеног. Тако, ако имамо листу од 100 ријечи за које се предлаже замјена и ако су све замијењене, онда је вриједност показатеља $100 (100 \text{ прихваћених} - 0 \text{ неприхваћених} = 100)$. Уколико ниједна није замијењена, вриједност је $-100 (0 \text{ прихваћених} - 100 \text{ неприхваћених} = -100)$. У стварности се онда вриједности крећу између минус и плус сто а нула означава равнотежу одржавања претходног стања са замјењивањем. Ова мјера је у неку руку индикатор динамике између елита и укупне масе говорника а њен позитивни и негативни сектор знатно пластичније говоре о успјеху односно неуспјеху макроманевра од голог процента онога што је прихваћено односно онога што је очувано из претходног стања. Видјећемо, касније, да ће ова мјера бити на овом испитивању случаја и даље разрађена.

Треба, даље, поменути појам лингвистичког пуризма и истраживања у овој области (не само око овог појма, него и о развоју српске лексике). Томас (1991) класични је рад о овој теми. Он дефинише пуризам као настојање заједнице говорника да очува језички облик или из њега одстрани стране или какве друге непожељне елементе: “*desire on the part of the speech community ... to preserve a language from, or rid it of, putative foreign elements, or other elements held to be undesirable (including those in dialects, sociolects, and styles of the same language). It may be directed at all foreign elements but primarily the lexicon*” (Томас 1991: 12). Новији преглед лингвистичког пуризма (Лангер–Несе 2012) наставља овај начин мишљења о пуризму, освјетљавајући различите његове аспекте и поклањајући посебну пажњу улози елита у обликовању пуристичког дискурса.

Кад су радови о пуризму у развоју српске лексике у питању, прије свега треба истаћи Херитијев чланак о деветнаестовјековном српском пуризму (Херити 1978: 223). Аутор завршава констатацијом какву често срећемо у нашем научном дискурсу, наиме да пуризам није имао битну улогу код Срба (за разлику од Хрвата који су били угрожени германизацијом), мада је било расправа о њему у деветнаестом вијеку.

From what has been said it can be seen that purism was a subject of fairly lively debate in Serbia in the second half of the nineteenth century. The fact that purism had no real impact was because there was no real concerted campaign and the Serbs felt themselves under no real threat from any foreign language, unlike their neighbours the Croats who felt immediately threatened by German (Херити 1978: 223).

Видјећемо овдје, а видјело се то и у прегледу у Шипка (2018), колико се ово крајње једноставно и често кориштено објашњење може примијенити на конкретан случај којим се овдје бавимо, а и уопште. Иначе, треба рећи да је развој лексике, па и оне српске, конгломерат различитих културних, историјских и других друштвених утицаја. За српску лексику, то се јасно види у новијем прегледу њеног развоја (Драгићевић 2018).

Претходна анализа случаја предлога из листа Јавор, коју сам представио у Шипка (2018), показала је висок степен прихваћености пуристичке интервенције. У Шипка (2019а) анализирали су, на основу Томас (1988), и случајеви лексичког планирања на хрватској страни, који су такође показали висок степен прихваћености сличних маневара.

Овдје је квантитативно анализирана листа називословних ријечи коју је предложило Друштво српске словесности (Дружтво 1847: 1–9) образложена од стране Јована Стерије Поповића (Дружтво 1847: 9–16). О овом приједлогу и шире, дјеловању и Стерије и друштва у овом смислу као и противника тог дјеловања, писано је у нашој филологији виšekратно и у различитим периодима (Грицкат 1964; Кашић 1981; Младеновић 1988; Грицкат-Радуловић 1996; Ивић 1999; Суботић 2007; Бојовић 2017; Драгићевић 2017; 2018; Милановић 2017). Тако се овај ситан прилог уклапа и у ту истраживачку традицију.

Синтезу претходних истраживања налазимо у Драгићевић 2017; 2018. Они закључци које тамо налазимо, а који су најрелевантнији за овдје представљена истраживања, могу се сажети овако. Прво, питања језика уопштено и лексике посебно била су у централна у дјеловању Друштва српске словесности. Ако то повежемо са овдје предложеним моделом успостављања ауторитета, можемо рећи да су

управо лексичка питања била полигон успостављања рационалног ауторитета предложених рјешења, позивања на традиционални ауторитет народа и стављања харизматског ауторитета институције иза таквих макро и микроманевара. Друго, међу предложеним ријечима има таквих који се и данас користе и које су уклопљене у лексички систем (нпр. *сујеверје*, *будалашићина*, *разрешење*, итд.), такве, гдје се и даље користи страна ријеч а не приједлог Друштва (нпр. *календар*, *клаузула*, *клима*, итд.). У склопу нашег модела, можемо говорити о прихваћености микроманевра у првом а неприхваћености у другом случају. Треће, брига за ова питања је задивљујућа а оваква настојања ишла су испред свог времена. Четврто, постојао је противнички табор који је свом силом спречавао предложене лексичке замјене за стране ријечи. Пето, мало је, како је показано још у Грицкат (1964), засноване лингвистичке критике предлаганих рјешења. Како каже Драгићевић (2017: 54): „Закључујемо да је повика на предложену лексику била неправедна, увреде на рачун чланова Друштва неприличне, а њихова иницијатива вредна пажње и дубоког поштовања.“ Шесто, језикословци су у ријетким изузецима, какав је Ивић (2000) одавали дужно признање овој иницијативи. Седмо, дјеловање Вука и вуковаца против ове и других иницијатива друштва овог типа довело је до својеврсног гушења словенског извора попуњавања нашег лексичког фонда.

Како ће се видјети даље у овом раду, овдје ћемо квантитативном анализом унутар предложеног истраживачког модела дати додатну аргументацију за афирмацију изнесених лексичких приједлога.

Поступак и карактеристика грађе

Овдје је анализа извршена на основу страних термина којима се предлаже замјена, дакле, према лијевој страни реченог списка. Таквих је одредница 428. Самих предложених замјена има 513, укључујући и вишерјечне, како је устврдила још Грицкат (1964). У том списку је побројана статистика за сљедеће могуће случајеве:

- а. усвајање предложене замјене стране домаћом ријечју,
- б. замјена стране неком другом домаћом ријечју а не оном која је предложена,
- в. очување стране ријечи,
- г. коегзистенција стране ријечи с предложеном замјеном,
- д. коегзистенција стране ријечи с неком другом домаћом ријечју.

Чисто фонетска или морфолошка алтернација која произлази из промјене модела стандардног језика овдје је нормализована, нпр.

	Број	Постотак	Примјер
Предложена ријеч	195	45.6	<i>абонамент њрећѣлаѣа</i>
Друга домаћа ријеч	81	18.9	<i>агрикултура земљеделије</i> <i>земљорадња</i>
Страна ријеч	81	18.9	<i>антропологија</i> <i>човекословље</i>
Страна и друга домаћа ријеч	23	5.4	<i>аристократија племство</i> <i>бољарство</i>
Страна и предложена ријеч	48	11.2	<i>аберација, одсијуање</i>
Укупно	428	100	

Напомена: Приједлози се дају курзивом, стране ријечи на почетку, а приједлози и стране ријечи наведене су у облику који би имале у данашњем језику, неприхваћени облици су прецртани.

Табела 1: Судбина предложених замјена за стране ријечи

Ако примијенимо формулу за мјерење прихваћености лексичких интервенција предложено у Шипка (2019а), онда ствари изгледају овако. Ако узмемо у обзир само однос стране ријечи на лијевој страни списка и њених домаћих еквивалената, онда имамо овакву ситуацију. Предложена ријеч је прихваћена за ту страну у 71% случајева, а страна сачувана у 29%, што даје индекс прихваћености од +41. Можемо овом индексу додати још један. Наиме, основна намјера предлагача (уз то да се употреба стандардизује) била је да се избаце страни називи. Тако онда уз индекс прихваћености, можемо израчунати и индекс одбачености. Наиме, ако с једне стране ставимо случајеве гдје су остале стране ријечи (76%) а с друге оне које су на списку предложене и друге ријечи од домаћих основа (21%), добијамо фактор одбачености од +55. Видимо, дакле, да је маневар замјене страних ријечи домаћим био веома успјешан у оба ова смисла. Да напоменемо, да су све замијењене, вриједност би била 100, да није ни једна, вриједност би била -100.

Једна од примјена индекса прихваћености јесте то да се различити покушаји лексичког планирања могу поредити. У Шипка (2018) анализиран је списак предложених замјена у листу Јавор и тамо су добијени сљедећи резултати. Од укупно 180 случајева било је 152, гдје је замјена прихваћена (84%) и 28 гдје није (16%). Тако онда речени показатељ има вриједност +68. У Шипка (2019^а) анализиран је, по подацима из Томас (1988) степен прихваћености замјена за туђице који су изнијели хрватски илирци. Ту се показало да је од 155, 87 (83%) ријечи још у употеби а 18 (17%) њих је замијењено интернационализмима.

Осталих 39 замијењено је другим словенским ријечима. Тако је степен прихваћености +66.

Поређење индекса прихваћености ова три случаја лексичког планирања даје слику која је представљена у Табели 2.

Илирци	+66
Јавор	+68
Гласник	+41

Табела 2: Ниво успјешности три микроманевра лексичког планирања

Видимо да је степен прихваћеност у овом анализираном случају нешто нижи него у друга два. Међутим, узевши да је распон скале 200, та је разлика сасвим мала, па се може рећи да је разматрани приједлог у доброј мјери сличан другим двама.

Осврнућемо се сада и на Стеријино образложење предлога у свјетлу типа ауторитета који се предлаже и конструисања народа. Разматрани приједлог заснива се заправо на свим трима типовима ауторитета, како видимо из његовог образложења, које је написао Стерија. Рационални ауторитет произлази из чињенице да треба уклонити збуњујућу разноврсност у употреби у формалним контекстима (јасно се у образложењу од овога одваја разговорна сфера, каже се да их је тешко сасвим протјерати из обичног говора, Дружтво 1847: 13). Рационални ауторитет налазимо и у тврдњи да у таквим подухватима нема шта да се добије а има много да се добије у томе што би термини корисницима били разумљивији. Само то што приједлог износи Друштво српске словесности и што иза њега стоји писац од формата, уводи харизматски ауторитет. Треба рећи и то да је Стерија врло јасно и свјесно умањивао тај ауторитет и у сасвим демократском духу схватао приједлог као несавршен први корак, који је заправо позив на јавну дебату. Јасно се то каже у Дружтво 1847: 10. Коначно, образложење се позива на народ и његов интерес, што уводи традиционални ауторитет. Ако погледамо ставове противника овог приједлога, како сам показао у Шипка (2019б), Карацићев ауторитет је био првенствено рационални (кореспонденција дијалекта с књижевним језиком и говора с писмом). Рационални ауторитет се код њега дјеломично заснива на народу, али ту је народ схваћен изузетно уско у смислу говорника одређене групе дијалеката. Критика Карацићевих схватања коју у свом образложењу даје Стерија, то да се Карацић противи лексичком планирању а прихвата исте такве формације које спонтано настају у дијалекту, заправо указује на нелогичности у успостављању рационалног ауторитета код

Карацића. Уосталом, за оним што је критиковао у овом приједлогу посезао је у свом преводу Новог завјета.

Закључак

На крају можемо рећи слjedeће. Разматрани приједлог одликује се високим степеном прихваћености (односно очувања лексичке масе до данас). Он је нешто нижи него у два слична случаја, једом код Срба, другом код Хрвата, међутим, те разлике су релативно мале, посебно ако се има у виду промјена модела књижевног језика у времену након изношења приједлога. Степен одбачености страних ријечи још је виши од степена прихваћености приједлога. Тако је ово још један прилог против тврдње о ограниченом утицају пуризма у развоју српске лексике. Истовремено, овдје су у квантитативном приступу потврђени сви они афирмативни ставови о овом приједлогу који иду од Грицкат (1964), преко Ивић (2000) све до Драгићевић (2017; 2018).

ЛИТЕРАТУРА

- Бјелаковић 2017: Исидора Бјелаковић, Друштво српске словесности и проблем израде терминологије, у: Злата Бојовић (ур.), *Књижевност и језик у Друштву српске Словесности*, Београд: Српска академија наука и уметности, 61–75.
- Бојовић 2017: Злата Бојовић (ур.), *Књижевност и језик у Друштву српске Словесности*, Београд: Српска академија наука и уметности.
- Бубејкер 2002: Rogers Brubaker, Ethnicity without Groups, *Archives of European Sociology* XLIII/2, 163–189.
- Бубејкер 2004: Rogers Brubaker, *Ethnicity Without Groups*, Cambridge, MA: Harvard Univ. Press.
- Бубејкер 2009: Rogers Brubaker, Ethnicity, Race, and Nationalism, *Annual Review of Sociology* 35, 21–42.
- Вебер 1992, 1919: Max Weber, *Politik als Beruf*, Ditzingen: Reclam.
- Гелнер 1983: Ernest Gellner, *Nations and Nationalism*, Ithaca: Cornell University Press.
- Грицкат 1964: Ирена Грицкат, Покушаји стварања српске научне терминологије средином прошлог века, *Наш језик* XIV/2–3, Београд, 131–140.
- Грицкат-Радловић 1996: Ирена Грицкат-Радловић, Наука о језику у делатности Академије, *Глас САНУ*, CCCLXXIX, Одељење језика и књижевности, књ. 15, Београд, 1–83.
- Драгићевић 2017: Рајна Драгићевић, Улога Друштва српске словесности у развоју српске лексиколошке и лексикографске мисли, у: Злата

- Бојовић (ур.), *Књижевности и језик у Друштву српске словесности*, Београд: Српска академија наука и уметности, 47–60.
- Драгићевић 2018: Рајна Драгићевић, *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска.
- Друштво 1847: Друштво српске словесности, *Гласникъ* св. I, Београд.
- Ивић 1999: Милка Ивић, Година 1847: I свеска Гласника Друштва српске словесности“, у: Предраг Пипер (ур.), *Година 1847. у српској књижевности и култури : 150 година касније*, Београд: Српска академија наука и уметности, 45–52.
- Кашић 1981: Јован Кашић, Стварање лексичке норме током прве половине XIX века, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 10/1, Београд, 69–76.
- Лангер–Несе 2012: Nils Langer, Agnete Nesse, Linguistic Purism, in *The Handbook of Historical Sociolinguistics*, John Wiley and Sons, 607–625.
- Милановић 2017: Александар Милановић, Вук Караџић у Друштву српске словесности, у: Злата Бојовић (ур.), *Књижевности и језик у Друштву српске словесности*, Београд: Српска академија наука и уметности, 31–44.
- Милрој–Милрој 2012: James Milroy, Lesley Milroy, *Authority in language: Investigating standard English*, 4th edn., Oxford: Routledge.
- Младеновић 1988: Александар Младеновић, Стеријина схватања о терминолошком речнику и грађанској ћирилици, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* XXXI/1, Нови Сад, 137–143.
- Смекмен 2012: Dick Smakman, The definition of the standard language: a survey in seven countries, *International Journal of the Sociology of Language* 218, 25–58.
- Суботић 2007: Љиљана Суботић, Још једном о Стерији и „Називословним речима“, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане* 36/1, Београд, 215–224.
- Томас 1988: George Thomas, *The Impact of the Illyrian Movement on the Croatian Lexicon*, München: Verlag Otto Sagner.
- Томас 1991: George Thomas, *Linguistic Purism*, London – New York: Longman.
- Херити 1978: Peter Herrity, Attitudes in Serbia in the Second Half of The Nineteenth Century, *The Slavonic and East European Review* 56/2, 202–223.
- Хјумер 2013: Michael Huemer, *The Problem of Political Authority: An Examination of the Right to Coerce and the Duty to Obey*, New York: Palgrave Macmillan.
- Шипка 2018: Данко Шипка, Прихватљивост микроманевара лексичког планирања: истраживање случаја, *Наш језик*, XLIX/2, Београд, 23–33.

- Шипка 2019а: Danko Šipka, *Lexical Layers of Identity: Words, meaning, and culture in the Slavic languages*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Шипка 2019б: Данко Шипка, Рјечници као средство успостављања идентитета, *Наш језик* L/2, Београд, 367–384.
- Шипка 2022: Данко Шипка, *Словенски језици: генеалозија и идеологија*. Београд: Савез славистичких друштава Србије.

Danko M. Šipka

A QUANTITATIVE CASE STUDY OF SERBIAN PURISM

S u m m a r y

The present paper provides quantitative data about a mid-19th century proposal by the Serbian Society of Letters to replace foreign scholarly terms with Slavic ones. The data clearly demonstrate that the proposal was a highly successful one in the following two senses. First, a high number of their proposals has been accepted and it is still in use today. Second, an even greater number of foreign words targeted for replacement has been rejected and out of use today. All this is another piece of evidence against a common claim that purism played a very limited role in the history of Serbian vocabulary. At the same time, the present paper provides quantitative support for those linguists who expressed favorable views about this lexical planning proposal by the Serbian Society of Letters.

Keywords: purism, lexical planning, Serbian vocabulary, Serbian Society of Letters, Jovan Srećija Popović.

УДК 811.163.41'366.54
821.163.41.09-1 Петровић Његош П.

Оригинални научни рад
Примљено 29. децембра 2022. г.
Прихваћено 18. јануара 2023. г.

РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ*
(Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику)**

РЕКОНСТРУКЦИЈА ГРАМАТИЧКИХ ДИЈАЛЕКТИЗАМА КАО ЛИНГВОТЕКСТОЛОШКИ ПРОБЛЕМ (НА ГРАЂИ ЊЕГОШЕВИХ ПЈЕСНИЧКИХ ДЈЕЛА) (II)

У овом раду разматрају се граматички дијалектизми на грађи Његошевих поетских текстова. Корпус за истраживање чине три спјева (*Горски вијенац*, *Луча микрокозма* и *Шћейан Мали*), романа *Ноћ скућља вијека*, споменарска пјесма „У врстама таинственим...“, пјесма–честитка (за Нову годину) *Поздрав србском роду* из које је пјесник узео мото за *Шћейана Малог*, пјесма у слободном стиху *Духовно завјештање* (из *Тестиаментија*) те медитативне пјесме у прози из *Биљезнице*. У раду се дијалектизми посматрају и са два посебна аспекта – с аспекта односа према типу књижевног језика и с аспекта односа према руским утицајима, евидентним и могућим.

Кључне ријечи: акузатив у функцији инструментала, дистанцирање од дијалектизма, хомонимија замјеничких падежа.

3. АКУЗАТИВ У ФУНКЦИЈИ ИНСТРУМЕНТАЛА

3.1. У Његошевом пјесничком језику посвједочена је као граматички дијалектизам и употреба, послје глагола мировања, акузатива у функцији инструментала с предлозима *међу*, *над*, *под* и *пред*, као и

* radmilo@mail.ru

** Наставак рада из претходног броја часописа *Наш језик* (LIII/1, 21–41).

Рађено у оквиру научног пројекта „Пјесничка дјела Петра II Петровића Његоша у оригиналу и руским преводима“ Института за славистику и филологију Паневропског универзитета Апеирон у Бањој Луци.

с предлогом *за* [види т. 3.2]. Овај граматички дијалектизам описан је у критичким издањима *Горског вијенца* (Маројевић 2005: 304), *Луче микрокозма* (Маројевић 2016: 275) и *Шћейана Малог* (Маројевић 2020: 565), док у пјесничким текстовима из *Биљежнице* нису посвједочени такви примјери, што је условљено њиховим неупоредиво мањим укупним обимом, али и природом текста.

(1) Предлог **међу** у комбинацији с акузативом умјесто с инструменталом посвједочен је у *Горском вијенцу*:

једна сламка међу вихорове,
[ГВ 35 (‘међу вихоровима’)].

(2) Предлог **над** у комбинацији с акузативом умјесто с инструменталом посвједочен је у 751. стиху *Луче микрокозма* и у 6. стиху *Шћейана Малог*:

Над наше се легионе вѣсѣ
шест хиљада кола свијетлијех.
[ЛМ 751–752 (‘над нашим легионима’)];

Весѣли се, праху Нѣмањѣй,
Нѣмањѣй и Грѣбљановѣй,
јер ће ваше круне засѣјати
како јарко на ѣстоку сунце,
знамѣна се ваша рѣзвијати
над велике ваше развалине,
[ШМ 1–6 (‘над великим вашим развалинама’)].

(3) Предлог **под** у комбинацији с акузативом умјесто с инструменталом посвједочен је у 823. стиху *Луче микрокозма*, у 1314. стиху *Горског вијенца* и у *Шћейану Малом* – у стиховима 1054, 2672. и 3526:

бѣ мѣрѣва число, непоѣатно
ником другом до мени самому,
под хаосне остало облаке
закопано у ѣдра мрѣчности.
[ЛМ 821–824 (‘под хаосним облацима’)];

починемо под јѣдну јабуку
[ГВ 1314 (‘под јѣдном јабуком’)];

ти сатрије под коњска копита
 душманина дѣну најжешћега;
 [ШМ 1054–1055 ('под коњским
 копитима')];

па јунаштва ком се свијет дивѣ
 те сте свагда собом показали
 под барјаке Скѣндер-бѣга Ђура
 [ШМ 2670–2672 ('под барјацима')];

та вѣћ је љ њѣх проклѣтила
 него у све горопадне 'орде
 што су поѣ власт цара шаитана.
 [ШМ 3524–3526 ('под влашћу')].

(4) Предлог **пред** у комбинацији с акузативом умјесто с инструменталом посвједочен је у *Горском вијенцу*:

ђе прах горѣ пред очи јуначке
 [ГВ 1986 ('пред очима јуначким')].

3.2. Предлог **за** у комбинацији с акузативом умјесто с инструменталом посвједочен је у 988. стиху *Луче микрокозма*:

мрачнѣ тоѣкѣ кад нигђе не буде
 до предјелѣ нити за предјеле,
 [ЛМ 987–988 ('за предјелима')].

Предлошко-падежна веза *за ѣредјеле* је истовремено семантички русизам (руски *предѣл* 'граница') и морфолошки дијалектизам, акузатив у значењу инструментала '(за) предјелима', тј. за границама, иза граница.

4. ИНСТРУМЕНТАЛ УМЈЕСТО АКУЗАТИВА

4.1. Пјесниковом тежњом за хиперкоректношћу (дистанцирање од дијалектизма) објашњава се, послѣ глагола кретања, умјесто акузатива, употреба у Његошевим дјелима инструментала с предлозима *међу* (у сва три спјева), *над* (у *Ноћи скуљој вијека*), *под* (у *Горском вијенцу*, *Шћейану Малом* и *Ноћи скуљој вијека*), *ѣред* (у *Горском вијенцу* и *Шћейану Малом*), као и с предлогом *за* (у *Шћейану Малом*) [види т. 4.2]. Таква употреба разматрана је у критичким издањима *Горског вијенца* (Маројевић 2005: 304), *Луче микрокозма* (Маројевић 2016: 275), *Биљезнице* (Маројевић 2017: 421) и *Шћейана Малог* (Маројевић 2020: 565–566).

(1) Конструкције с глаголима кретања (и премјештања предмета у простору) и предлогом **међу** у комбинацији с инструменталом именице посвједочене су у *Шћеџану Малом* у прози испред 119, 159, 189, 1686, 2285. и 2352. стиха (међу *на́родом* ‘међу народ’) и у прози испред 2613. стиха (међу *Црно̀гѡрцима* ‘међу Црногорце’). Ови примјери, наравно, нису били условљени силабичким разлозима.

Употреба предлога у комбинацији с инструменталом замјенице у 418. стиху *Шћеџана Малога* (међу *ва́ма* ‘међу вас’) те у стиховима 1494. и 2502. (међу *њима́* ‘међу њих’) изазвана је свакако силабичким разлозима. Такав је по један примјер и у *Лучи микрокозма* и *Горском вијенцу*, па ћемо их навести из сва три спјева као интертекстуалне паралеле:

- а) Смрт ћу извест из мра́чнѣ тавнице –
на Земљу је пуштит међу њима
[ЛМ 1992 (‘међу њих’)],
- враг унеси сабљу међу њима,
разлу́чи се кр́вава̑ племена,
међу собом заметни бојеве
[ШМ 1494 (‘међу њих’)],
- Желио сам од мога ђетѣ̑ства
ове го̀ре ваше вѣ̑дијети,
о којим се чу́днѣ̑ прѣ̑дѣ̑нија
на свѣ̑ стране чују и прѣ̑сплѣ̑,
и ево ме ли́јепѣ̑ судбина
и доведе сада међу њима
[ШМ 2502 (‘међу њих’)];
- б) па сам слијеп доша међу вама
[ГВ 2249 (‘међу вас’)],
- ал на́ка́жете и проже́нте ѓрдно
црну капу, ода́ зла бје́ље̑гу,
која ла́же међу вама си́је
јербо сре́ће̑ није у народу
којим капа руководи црна.
[ШМ 418 (‘међу вас’)].

(2) Конструкција с глаголом кретања *кре̑ѣ̑ѣ̑ти* у зн. ‘полазити’ и предлогом **над** у комбинацији с инструменталом именице посвједочена је у стиху 28⁶ пјесме *Ноћ ску̑ља̑ ви́јека*:

Ход је вилин много дичн'јї
 нѠ Аврорин када шеће,
 од сребрног свога прага
 над прољећем када креће;
 [НСВ 29–30 'над прољеће'].

Овдје треба напоменути да је у оригиналу, како смо ми утврдили, посвједочен везник *када* с неповратним глаголом, а не везник *кад* и рјечца *се*, како стоји у другим издањима. Другим ријечима, у романси није употријебљен повратни глагол *кретати се у комбинацији с инструменталом – у складу са књижевном употребом падешких облика.

(3) Конструкције с глаголима кретања и предлогом **под** у комбинацији с инструменталом именице посвједочене су у *Шћейану Малом* у прози испред 845. стиха (под *сераскјеровѡм шѡѡшором* 'под сераскјеров шатор') и у стиху 741. (под *гѡмилѡм* 'под гомилу'), гдје нису биле условљене потребама задовољења силабичке метричке константе.

Силабичким разлозима условљена је употреба инструментала у стиховима 3722. (под *нѡгама* 'под ноге') и 969. (под *шѡѡшором* 'под шатор') *Шћейана Малог*; ова посљедња предлошко-падежна веза потврђена је у 1099. стиху *Горског вијенца* и у стиху 36^а пјесме *Ноћ скуѡља вијека*, па ћемо је навести из оба спјева и из романсе као интертекстуалну паралелу:

Хајд'те [xǎjt:e] к мени под мојим шатором
 [ГВ 1099 ('под мој шатор')],

Хајде пођи међу Црнѡгѡрце
 и доведи мене пѡд шатором
 поглавицѡ што највише можеш
 [ШМ 969 ('под шатор')],

Прѣлестницу кѡко вѡдѡм,
 загрлим је кѡ Бѡг вели,
 уведем је под шатором
 к испуњењу свѣтѡј жељи.
 [НСВ 35–36 ('под шатор')].

(4) Конструкције с глаголима кретања и предлогом **пред** у комбинацији с инструменталом именице посвједочене су у *Шћейану Малом* у прози испред стихова 623. (пред *Шћѣѡѡном* 'пред Шћепана') и 3238. (пред *књѡзем* 'пред књаза'), а у комбинацији с инструменталом замјенице у прози испред 2497. стиха (прѣд *собѡм* 'прѣдѡ се').

Силабичким разлозима условљена је употреба именичког инструментала у *Шћейану Малом* у стиховима 77. (пред *на́родом* ‘пред народ’) и 2314. (пред *òчима* ‘пред очи’), а у 1366. стиху (прѣд *собѡм* ‘прѣд се’) и у 431. стиху (прѣд *њѡм* ‘преда њ’) употреба замјеничког инструментала није морала бити условљена силабиком стиха. Ова посљедња конструкција потврђена је и у *Горском вијенцу*, па ћемо је навести из оба спјева као интертекстуалну паралелу (алтернативна комбинација предлога и именице *ѣреда њ* не би нарушила изосилабизам, а основна *ѣред њега* би):

Ја изидох прѣд њѡм с Грбичићем –
[ГВ 1633 (‘преда њ, пред њега’)],

Мѡрковићу Лѡзо с јатаганом
òдсјече је вољу òраћѡму
једним махом, кѡ главу купуса –
паде глава прѣд њѡм на пољану
а страном се одваља трупина.

[ШМ 431 (‘преда њ, пред њега’)].

4.2. У првом полустиху *Шћейана Малог*: Је ли за чем, каква ли га кажу? [ШМ 3623] инструменталу с предлогом **за** по значењу одговара или акузатив са истим предлогом ‘је ли за шта’ или датив без предлога ‘је ли чему’. Употреба конструкције с инструменталом није била условљена силабичким разлозима јер би обје алтернативне варијанте имале четири слога потребна за први полустих (истовремено и први такт) стиха. Конструкција је у самом дијалекту била фразеологизована, и то је разлог што је пјесник употребио њу а не њене варијанте.

4.3. У неким примјерима рукописни дијалекатски облици инструментала с предлозима *за*, *међу*, *ѣред(а)* послѣје глагола кретања у првом издању *Горског вијенца* исправљени су у облике акузатива. То је, не само по нашем мишљењу, и у овом случају или урадио сам пјесник или је измјену ауторизовао по нечијој сугестији. Таква су четири примјера (навели смо их у текстолошким напоменама критичког издања), од којих је један у стиху, с предлогом *за*:

те је дала Ружу за Касана,
[ГВ 483, рук. инстр. **за Касаномъ**
(ВГ л. 6, с. 11)]

и три у прози, један с предлогом *међу*: *Владика Данило виђе да су се окупили сви ѡа и он изиде међу њих*. [ГВ -509, рук. инстр. **међу њѡма** (ВГ л. 6 об., с. 12)] и два с предлогом *ѣреда*: *Дођоше ѡглавице ѡурске*,

около седам-осам, и ѿдсједѡише с Црногорцима; сви мучѣ и гледају ѡреда се. [ГВ -714, рук. INSTR. **пѣдѣ совомѣ** (ВГ л. 8 об., с. 16)]; Мучѣ ѿѡѡиша свак и гледа ѡреда се. [ГВ -742, рук. INSTR. **пѣдѣ совомѣ** (ВГ л. 8 об., с. 16)].

5. ЛОКАТИВ И ДАТИВ ЛИЧНИХ ЗАМЈЕНИЦА

5.1. У Његошесвом језику посвједочени су, као морфолошки дијалектизам, беспредложни датив (и датив с предлогом *к*) личних замјеница *ѡбе* и *мене* [види даље т. (1)] и повратне замјенице *себе* [види даље т. (2)]. Таква употреба разматрана је у критичким издањима *Горског вијенца* (Маројевић 2005: 305 (нап.)), *Луче микрокозма* (Маројевић 2016: 276–277), *Биљезнице* (Маројевић 2017: 421–422) и *Шћепана Малог* (Маројевић 2020: 566–567). Треба истаћи да су ови граматички дијалектизми шире распрострањени, тј. нису ограничени само на контактну зону коју чине староцрногорски говори са сусједним источнохерцеговачким [види т. 7.3].

(1) Датив *ѡбе* у значењу ‘теби’ има у *Шћепану Малом* једну потврду: збѡљскѣ, царе, и тебе се клањам, [ШМ 2060], а датив *мене* у значењу ‘мени’ – двије: и доведи мене пѡд шатором [ШМ 969]; живјет му је док је мене драго – [ШМ 1141]; трећа потврда: Па ко мене међу Црногѡрце / да судити и казнити смије? [ШМ 2885–2886] само је алтернативна (с обзиром на то да глагол *судити* може имати допуну и у акузативу).

За датив *мене* у 265. стиху *Луче микрокозма* указује се у напомени уз акценатско издање спјева не само да је то дијалекатски датив (у значењу ‘мени’) него и да није акузатив и да је употријебљен у значењу енклитике ‘(скѣни) ми’:

скини мене са очѣ мојијех
непрозрачну смртности зѡв’јѣсу,
[ЛМ 265–266].

Друга потврда у *Лучи* је у 1157. стиху (у њему је разматрани облик такође ненаглашен, с побочним акцентом):

Слѣјепѡ му смјелост показује
да ће ваше силе поб’јѣдити,
мене силом престол уграбити,
[ЛМ 1155–1157].

(2) Датив повратне замјенице (к) *себе* у значењу ‘(к) себи’ посвједочен је као морфолошки дијалектизам у медитативној пјесми у прози:

Јáмнѣм како прѣвѣ пут остараломе уму коѣи не да к себе просвѣштенија [МПП 16].

Исти морфолошки дијалектизам изворно је био написан у стиху 13ª романсе *Ноћ скуѣља вијека*, па је туђом руком финално *е* преправљено у *и*:

Него опет к себе дођи
у нѣштáвѣ људско стање:
ал лишенѣ свога трона –
божество сам неко мање!

[НСВ 13–14].

С обзиром на то да се књижевно правилни, али неаутентични облик („к себи“) налази и у петроградском препису, основано је претпоставити да је ту измјену учинио Стеван Перовић-Цуца, Његошев сестрић, најприје у самом Његошевом рукопису, својом руком.

У *Лучи микрокозма* је посвједочен (у стиховима 705 и 1990) датив повратне замјенице *сѣбе* (у значењу ‘себи’) без предлога, коѣи је ненаглашен, с побочним акцентом:

То је круна бога истинога
са којом је сам себе вјенчао
над вјечношћу ѣ над времѣнима,
под којом је завјет учинио
себе самом на свѣтѣме трону

[ЛМ 701–705];

мучитељ ће један другом бити –
сваки себе поособ највећи.

[ЛМ 1989–1990].

5.2. У Његошевом језику посвједочени су, као морфолошки дијалектизам, облици локатива личних замјеница *ѣѣбе* и *мѣне* [види даље т. (1)] и повратне замјенице *сѣбе* [види даље т. (2)].

(1) У *Шћейану Малом* локативи (у) *ѣѣбе* у значењу ‘(у) теби’ и (у) *мѣне* у значењу ‘(у) мени’ имају по једну потврдну, први у 211, а други у наредном, 212. стиху:

Поздрављам те, светињѣ славенска – [...]
у тебе је моје спáсѣније,
а у мене твоја срећа сјајна:

[ШМ 210–212].

У медитативној пјесми у прози посвједочен је локатив (о) *ѿебе* у значењу '(о) теби': поздрављ' те дивна звјѣздо дневна, ја свагда о тебе више чувствујем нѡ могу изговорити – славим те по трагу твојих бистрих струја [МПП 4], али се тај примјер везује и за дијалекатску употребу акузатива у значењу локатива (контаминација конструкција *о ѿеби* и *за ѿебе*). У сваком случају, један дијалектизам је био подржан од другог.

(2) Као морфолошки дијалектизам, локатив (у) *сѣбе* у значењу '(у) себи' има у *Шћеѿану Малом* само једну потврду: Ја у себе нешто рачун чиним: [ШМ 3170]. На облику (у) *сѣбе* акценат је побочни, али метрички. Облик је ненаглашен, с побочним, али метричким акцентом, и у два стиха (1006. и 1102) *Луче микрокозма*:

„имајући таквог творитеља,
величеством неизмјерним душе
који сваког добра совершенства
надвисује и у себе храни,
требало би да све густе мрѡке,
сви мирови ѹ њѡх закопати,
похитају воскресењем сами
да ти пређе св'јѣтлѡ лице виде.“
[ЛМ 1003–1010];

Ова гѡрдѡ и пѡкостнѡ душа
зла је име у себе зачала
[ЛМ 1101–1102].

5.3. Издвојићемо примјере у којима је у Његошевом језику посвједочен, као морфолошки дијалектизам, локатив (а по поријеклу датив) повратне замјенице *сѣбе* [види даље т. (1)] и локатив (а по поријеклу датив) личне замјенице *ѿебе* [види даље т. (2)] с предлогом *ѿо*.

(1) У два сусједна стиха (1012. и 1013) *Луче микрокозма* дијалекатски локатив с предлогом *ѿо* повратне замјенице (по) *сѣбе* (у значењу '/по/ себи') има главни акценат јер је на њему логички нагласак:

„Два војводе св'јѣтлијех полковѡ,
ја сам“, каже, „сам по себе био –
бит по себе већ ништа не може
јер је против закона природе
која печат мој на лице носи. [...]“
[ЛМ 1011–1015].

(2) У 1750. стиху *Горског вијенца*:

Турке мртвѣ по тебе брѣјасмо,
погодит се нигда нѣ могасмо
око броја – колико их бјеше!

[ГВ 1750–1752]

није посвједочен, како то тумачи Жарко Л. Ђуровић, „jedan primjer upotrebe akuzativa umjesto lokativa sa prijedlogom **по**“ (Ђуровић 2002: 107), него датив с предлогом *ѿо* у својој некадашњој примарној функцији (прије него што су се изједначили у српском језику датив и локатив, с тенденцијом везивања за локатив предлошке употребе датива). Другим ријечима, предлошко-падежна веза *ѿо ѿебе* у наведеном стиху, као и *ѿо себе* у 1012. и 1013. стиху *Луче микрокозма*, није синтаксички дијалектизам, него синтаксички архаизам, а морфолошки дијалектизам (датов/локатив *ѿебе* умјесто *ѿеби*) (Маројевић 2016: 276–277).

5.4. Од анализираних примјера, који су дијалектизми, треба разликовати конструкције с предлогом *у* и генитивом у посесивном значењу, које су одлика и књижевног језика (тада у формирању), само што данас имају благу стилску обојеност као архаизми. Такви су примјери: У мене је срце милостиво [ШМ 1972]; У тебе су међер многа добра, [ШМ 2181]; а у тебѣ ето ѿ тѣ добро. [ШМ 2185] (у последњем примјеру садржана је и глаголска копула чији је вокал, послѣје губљења сонанта *j*, контрахован у неслоговну компоненту дифтонга: а у тебе /j/e). Конструкције *у мене је*, *у ѿебе је* (*у ѿебе су*) имају значење ‘ја имам, ти имаш’, док у стиху: у тебе нас јесте омразило. [ШМ 859] предлог *у* с генитивом у књижевном језику алтернира с предлогом *код* с истим падежом.

6. НОМИНАТИВ ПОКАЗНИХ ЗАМЈЕНИЦА

6.1. Облик номинатива једнине мушког рода показне замјенице *ѿаковѿ* у значењу ‘такав’ посвједочен је у *Шћепану Малом* једном, у стиху: Није, оче, ни Шћепан таковѿ [ШМ 1991] (у саставу предиката). Са њим је хомонимичан облик номинатива множине мушког рода, трипут посвједочен у истом спјеву: Таковѿ сѿ ријетки пастири [ШМ 469] (у атрибутској функцији); Таковѿ сѿ синови природе [ШМ 2547] (у саставу предиката); таковѿ сѿ Ћабу оградѿли! [ШМ 3787] (у именичкој служби).

Као што видимо, сви ови примјери су употријебљени под несумњивим руским утицајем: у савременом руском језику замјеница *таковѿ* (мн. *таковыѿ*) има само предикативну функцију (не деклинира се), али

је употреба наставка *-и* у облику једине свакако дијалекатског карактера.

6.2. У Његошевом пјесничком језику облик номинатива једине мушког рода показне замјенице *òvī* (умјесто савременог књижевног облика *òvāj*) посвједочен је као морфолошки дијалектизам у стиху 5⁶ (финалном осмерцу шеснаестерца) споменарске пјесме „У врстама таинственим...“, у синтагми **ОВИ ЗАКОНЪ**:

На таблици људске душе
ови закон свети [свѣтѣ] сѣца [сѣѣца],
[УВТ 5],

чији је аутограф сачуван у склопу Његошове *Биљежнице* (види снимак, транскрипт и критичко издање у Маројевић 2017: 144–145, 364–366). Овај безазлени примјер изазвао је дилему код првих приређивача *Биљежнице*, па облик пропраћају знаком питања: На таблици људске душе ови [?] закон свети сјеца; (Шоћ и др. 1956: 163). Упитник је Радован Лалић у другом издању *Целокућним дела* уклонио, без коментара: На таблици људске душе ови закон свети сјеца; (Лалић 1967: 224).

6.3. У Његошевом пјесничком језику посвједочен је као морфолошки дијалектизам и облик номинатива једине мушког рода показне замјенице *ònī* (у значењу ‘Онај’, тј. Свевишњи). Двије потврде за овај дијалектизам налазимо у истој медитативној пјесми у прози: Они који мѐ [кòјѣме^е] пробудио с вјечнога одра ништожности, Они које-му се човјек у храму најтоплије моли пред ведром и бисерном зором: [МПП 27] (у примјеру је садржана и глаголска копула чији је вокал, послѣје губљења сонанта *j*, контрахован у неслоговну компоненту дифтонга: који ме /j/e). У обје потврде дужина крајњег вокала означена је на славеносрпски начин: **Онѣй**, **онѣй** (види снимак, транскрипт и критичко издање у Маројевић 2017: 48–49, 336). Примјерâ с данашњим књижевним обликом *ònāj* у медитативним пјесмама у прози нема.

6.4. Потврде за овај посљедњи дијалектизам имамо и у аутографу *Вијенац горски*: у три стиха (550, 1510. и 1513) израз **онѣй/они часъ** рукописа замијењен је у првом издању са **онѣй часъ**:

главу би ти онај час посјекли
[ГВ 550, рук. **онѣй часъ**
(ВГ л. 6 об., с. 12)];

па онај чӑс трѣй сѹднїцима,
[ГВ 1510, рук. <онѣй> **они часѣ**
(ВГ л. 17, с. 33)];

суд онај чӑс онѣ двѣ ѹхватї
[ГВ 1513, рук. **они часѣ**
(ВГ л. 17, с. 33)],

док се то за 1591. стих може основано претпоставити (стих је из оног дијела спјева чији рукопис није сачуван, али је Његош коректуру несумњиво радио и мало даље од сачуваног аутографа):

кад онај чӑс није него сламка!
[ГВ 1591].

У критичком издању *Горског вијенца* (Маројевић 2005: 895–896), у поглављу „Версолошка реконструкција“, прокоментарисана су само три посљедња стиха јер се у њима остварује ритмички курзив – акцентованост слога испред цезуре, чиме се Његошев стих разликује од класичног народног десетерца.

7. Исходи

7.1. То што се српски књижевни језик у Његошево вријеме налазио више пред формирањем него у формирању (формулација Радосава Бошковића) не значи никако да није постојао књижевноумјетнички стил у њему и да се није знало шта је дијалектизам, а шта облик општенородног језика. С тим у вези издвојићемо двије констатације као два закључка, који се узајамно допуњују.

(1) То што је Његош неке дијалектизме аутографа *Горског вијенца* замјењивао књижевним облицима свједочи да су, и он као аутор и Милорад Медаковић као приређивач првог издања, јасно знали успоставити разлику између (стилски обиљеженог) дијалектизма и (стилски неутралног) облика општенородног језика.

(2) У примјерима у којима се варира дијалекатски облик и облик општенородног језика треба полазити и од поетике пјесничких слобода и фигура коју је, на примјеру руских народних пјесама, образложио Александар Востоков, међу којима је и употреба облика с проширеном силабичком структуром (Маројевић 1987/2017: 29–33).

7.2. Прелазећи на питање стварних и могућих русизама који се с дијалектизмима преплићу, изузећемо три, а издвојити двије позиције.

Изузећемо из анализе, прво, предлошко-падежну везу (за) *йрѣдје-ле* у значењу 'за предјелима', тј. за границама или иза граница [види примјер у т. 3.2], јер нема никакве противрјечности нити колизије ако се удруже лексичко-семантички русизам (руска именица *предѣл* 'граница') и граматички (морфолошки) дијалектизам, акузатив у значењу инструментала.

Изузећемо из анализе, друго, предлошко-падежну везу (на) *вѣше брѣгове*, која се алтернативно тумачи као дијалекатски акузатив у значењу локатива и истовремено као лексичко-семантички русизам у значењу '(на вашим) обалама' [види трећи примјер у т. 1.2.(3)] и поред тога што би се овај русизам могао наслањати на дијалекатске конструкције типа *на брѣг ѿдѣла дѣла, на брег Њѣгѣшѣ, на брѣјег долѣнѣ* у значењу 'на ободу, на обронцима', о којима расправљамо у другом раду (Маројевић 2021⁶: 71). (У том раду објашњавамо да прва два примјера, из дијалекатског записа из Пјешиваца, нису никакви екавизми него аналошки облици према множини *брѣгови* 'обронци'.)

Изузимамо, најзад, конструкцију (не бити) *крив љ ѿмѣ* у значењу '(не бити) крив за то' [види примјер у т. 2.2.(2)]. И ако бисмо дали превагу тумачењу по коме је то граматички русизам (уп. у руском *виновѣт* в чѣм), за шта свакако има разлога, не може се рећи да то није учињено по образцу: „употреба локатива умјесто акузатива с предлогом у условљена пјесниковом тежњом за хиперкоректношћу (дистанцирање од дијалектизма)“ [види одјељак 2.1].

(1) Издвојићемо, најприје, примјер (на) *ѧлбум* (Балашевим) [УВТ: посвета], који реконструирамо алтернативно: '(у) ѧлбуму' (Балашовима), као граматички дијалектизам, или '(за) ѧлбум' (Балашовима), као граматички русизам, тј. као акузатив намјене с предлогом *на* у значењу акузатива с предлогом *за* [види трећи примјер у т. 1.2.(1)]. Предност дајемо овом другом тумачењу јер га подупире не само фонетски русизам именице него и вањезичка ситуација: пјесник пјесму исписује у *Биљезници* намијенивши је руској породици Балашових (том тумачењу, дакле, ништа не противрјечи). Против дијалектизма говори кумулација претпоставки: пјесник би морао не само да употреби акузатив умјесто локатива него и предлог *на* умјесто логичног предлога *у* (пјесма се не пише *на* албуму него *у* албуму!).

(2) Дилему „дијалектизам или русизам“ најсложеније је било ријешити у контексту стихова који претходе 589. стиху *Шћейана Малог*, у коме је потврђена конструкција *ѧо* + акузатив плурала: ко ће слабе извѣст Талијанце / на литице ваше непрегледне, / које су се сву-

да накапале / по границе дѹжда млетачкога [види т. 1.1.(3)]. Да ли је то дијалектизам, акузатив у значењу локатива '(по) границама', или русизам, семантички акузатив с предлогом *по* у значењу '(све до) граница'?

За рјешење дилеме позваћемо се на контролни текст. У 127. стиху пјесме *Погибија Бећир-бега Бушатлије* (15. јуна 1839) из *Огледала србског*, коју је несумњиво саставио Његош:

другу војску бјеше оставио –
оставио низам уређени –
по Бријегу ријеке Сушице,
[ОС LVII: 125–127],

посвједочен је микротопоним који данас гласи *Бријег од Сушице*, и тај се локалитет односи само на један дио и то само лијеве обале ријеке, надомак ушћа Сушице у Зету, и то не на саму обалу него на узвишење изнад обале које се наставља у зараван (види подробније у Маројевић 2021⁶: 69–70, 72). Да ли је овдје могућа употреба акузатива једине умјесто локатива једине? Као дијалектизам свакако не. Зато би се могло закључити да се акузатив *ѿо границе* у значењу локатива '(по) границама', као дијалектизам, ограничава на множину. С друге стране, руску граматичку конструкцију не потврђује контекст, тј. географска перспектива: 589. стих (*ѿо границе дѹжда млетачкога*) не односи се на *Талијанце* из 586. стиха, које би тешко било извести све до граница *дѹжда млетачкога*, него на црногорске *лиѿице нейрегледне*, а оне се ипак нису *свуда накапале* (све до граница *дѹжда млетачкога*).

7.3. Поставља се питање: каква је дијалекатска подлога Његошевих дијалектизама и у којим се староштокавским (тачније би било рећи: старосрпским) говорима, тј. говорима с непренесеном акцентуацијом, јављају морфолошки дијалектизми који су потврђени у Његошевим пјесничким дјелима? То су, прије свега, говори Старе Црне Горе, Катунске и Љешанске нахије, које је описао Митар Пешикан (*Старо-црногорски средњокаѿунски и љешански говори*, 1965), те Ријечке и Црмничке нахије, ове посљедње описао је Бранко Милетић (*Црмнички говор*, 1940): ту је Његош био свјетовни господар и црквени поглавар. Али то су и сусједни брдски говори, прије свега бјелопавлићки, које је описао Драго Ћупић (*Говор Бјелопавлића*, 1977): Његош се најчешће потписивао као владика црногорски и брдски, што је он и био, а у пјесми *Нахије* он је, умјесто Љешанске, као четврту нахију у акrostиху опјевао „Бјелопавлицку“. Тој дијалекатској зони припадају и приморски зетски говори источно од Љуте: Његош је долазио у Котор и више

пута боравио у Прчању, а бивао је и у манастиру Мајине док он није отуђен (дотле је он био и владика приморски као и стриц му) те је долазио у контакт с Паштро(је)вићима, чији је дијалекат описао Миодраг Јовановић (*Говор Пашићровића*, 2005).

Морфолошки дијалектизми потврђени у Његошевим пјесничким дјелима карактеришу, међутим, и уску зону источнохерцеговачких говора, како континенталних (Грахово, Никшић, све до Бршна и Моракова), тако и приморских, западно од Ораховца (Његош се школовао у Топлој, а 1845. је љетовао у Перасту и ту био инспирисан за романсу *Ноћ скуља вијека*). Те говоре је заправо и описао Данило Вушовић (*Диалект источне Херцеговине*, 1927), али је њима изворно припадао и говор Његуша, у којима је будући пјесник провео прву деценију свога живота, и тај говор је био и његов идиолект. Сјевјернији херцеговачки говори, на примјер они које су описивали Јован Вуковић (*Говор Пиве и Дробњака*, 1938–1939) и Милија Станић (*Ускочки говор*, 1974), слабије су трпјели утицај описане контактне староцрногорско-херцеговачке дијалекатске зоне (спорадични примјери новијег су поријекла), опозиције „правац : мјесто“ што се тиче.

ИЗВОРИ

- ВГ: *Виенацъ горскій*. [Факсимил аутографа рукописне верзије *Горског вијенца* Петра Петровића Његоша из 1846. године, у: Александар Карађорђевић 1931 (без означених листова); Миловић 1982 (са одштампаним странама на уметнутом сепарату); Павићевић 1985: 5–41 (са означеним листовима)].
- ГВ: *Горски вијенац* [у: Медаковић 1847: 1–116 (прво издање); Маројевић 2005: 35–222 (критичко издање); Маројевић 2021^а: 201–327 (основно издање); акценатско издање је у рукопису].
- ДЗ: *Духовно завјештање* [у: Маројевић 2017: 568–570 (аутограф), 371–376 (критичко издање)].
- ЛМ: *Луча микрокозма* [у: Маројевић 2016: 19–101 (репринт првог издања), 105–224 (критичко издање), 903–1020 (акценатско издање); Маројевић 2021^а: 107–189 (основно издање)].
- МПП: *Медијативне њјесме у њрози* [у: Маројевић 2017: 323–346 (критичко издање)].
- НСВ: *Ноћ скуља вијека* [у: Маројевић 2017: 347–363 (критичко издање), 641–646 (акценатско издање); Маројевић 2021^а: 565–570 (основно издање)].

- ОС LVII: *Огледало србско* У: Петровић-Његош, Петар II. *Ејске ѿјесме*. Критичко издање. Текстологија. Редакција и коментар Радмило Маројевић. [У припреми].
- ПСР: *Поздрав (србском) роду* [Прилог у: Маројевић 2020: 487–490 (критичко издање), 1154–1155 (акценатско издање), Прилог II у: Маројевић 2021^a: 537–539 (основно издање),].
- УВТ: „У врстама таинственим...“ [у: Маројевић 2017: 364–366 (критичко издање)].
- ШМ: *Шћејан Мали* [у: Маројевић 2020: 19–225 (репринт првог издања), 227–486 (критичко издање), 1011–1153 (акценатско издање), Маројевић 2021^a: 347–536 (основно издање)].

ЛИТЕРАТУРА

- Александар Карађорђевић 1931: А. *Виенацъ горскій* [аутограф рукописне верзије *Горског вијенца* Петра Петровића Његоша из 1846. године]. Љубљана
- Вуковић 1938–1939: Јован Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака, Јужно-словенски филолог*, XVII, Београд, 1–113.
- Вушовић 1927: Данило Вушовић, *Диалект источне Херцеговине, Српски дијалектолошки зборник*, III, Београд.
- Ђуровић 2002: Žarko L. Đurović, *Crnogorski jezik u Gorskom vijencu*, Цетиње.
- Јовановић 2005: Миодраг Јовановић, *Говор Пашићровића*, Подгорица: Универзитет Црне Горе.
- Лалић 1967: Петар Петровић Његош, *Пјесме* / Текст приредио, белешке и објашњења написао Радован Лалић, Београд: Просвета. (Целокупна дела Петра Петровића Његоша. [II изд.] Књига прва).
- Маројевић 1987/2017: Радмило Маројевић, „Србскія пѣсни“ *Александра Восѣокова*, Горњи Милановац: Дечје новине, 1987. [Репринт: Бања Лука: Panevropski univerzitet Apeiron Banja Luka, 2017].
- Маројевић 2005: Петар II Петровић-Његош, *Горски вијенац*. Критичко издање. Текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.
- Маројевић 2016: Петар II Петровић-Његош, *Луча микроkozма*. Критичко издање. Текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД – Цетиње: Narodni muzej Crne Gore.
- Маројевић 2017: Петар II Петровић-Његош, *Биљежница*. Критичко издање. Текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.

- Маројевић 2020: Петар II Петровић-Његош, *Шћейан Мали*. Критичко издање. Текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД – Цетиње: Народни музеј Црне Горе.
- Маројевић 2021^a: Петар II Петровић-Његош, *Луча микрокозма. Горски вијенац. Шћейан Мали. Ноћ скуйља вијека*. Основно издање. Ортографија и ортоеписија, редакција и коментар Радмило Маројевић, Подгорица: ЦИД.
- Маројевић 2021^b: Радмило Н. Маројевић, Реконструкција лексичких русизама и славенизама као лингвотекстолошки проблем (на грађи Његошевог *Шћейана Малог*), *Радови Филозофског факултета у Универзитету у Источној Сарајеви*, Пале, бр. 23, 55–76.
- Медаковић 1847: *Горскій віенацъ*[.] Историческо событіе при свршетку XVII віека. Сочиненіе П[етра] П[етровића] Н[ѣгоша,] владыке черно-го[р]скога. У Бечу: словима ч[астнихъ] о[таца] мехитариста. Факсимил првог издања објављиван је као посебна књига (Цетиње: Обод, 1963; Цетиње: Музеји Цетиње, 1984; Цетиње: Народни музеј Црне Горе, 2010; Подгорица: ЦАНУ, 2017).
- Милетић 1940: Бранко Милетић, Црмнички говор, *Српски дијалектолошки зборник*, IX, Београд, 209–663.
- Миловић 1982: Јевто М. Миловић, *Рукойис „Горског вијенца“ Пејира II Пејировића Његоша*, Титоград: Црногорска академија наука и умјетности.
- Павићевић и др. 1985: Петар II Петровић-Његош, *Горски вијенац*. Уредник Бранко Павићевић, Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, „Побједа“ – Цетиње: „Обод“ – Београд: „Велько Влаховић“. [Издање садржи факсимил рукописа (стр. 5–41) и репринт првог издања (стр. 43–169)].
- Пешикан 1965: Митар Пешикан, Староцрногорски средњокатунски и љешански говори, *Српски дијалектолошки зборник*, XV, Београд.
- Станић 1974: Милија Станић, Ускочки говор I, *Српски дијалектолошки зборник*, XX, Београд.
- Ћупић 1977: Драго Ћупић, Говор Бјелопавлића, *Српски дијалектолошки зборник*, XXIII, Београд.
- Шоћ и др. 1956: *Његошева биљежница*. [Редакциони одбор Јагош Јовановић, Перо Шоћ, Ристо Драгићевић, Јевто Миловић, Милош Вушковић], Цетиње: Историски институт.

Радмилко Н. Мароевич

РЕКОНСТРУКЦИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ДИАЛЕКТИЗМОВ
В НАУЧНОМ ИЗДАНИИ ПОЭТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
ПЕТРА II ПЕТРОВИЧА-НЕГОША

Р е з ю м е

В настоящей статье критически обосновываются подготовленные автором научные издания поэтических произведений сербского поэта эпохи романтизма Петра II Петровича-Негоша в аспекте интерпретации грамматических диалектизмов, в первую очередь тех из них, которые явились результатом тенденции ослабления оппозиции «направление – место».

Заключительные этюды посвящены двум важнейшим вопросам подготовки научных изданий произведений Негоша: первый – отношению поэтического текста к сербскому литературному языку, находившемуся тогда на стадии становления, и к поэтической концепции А. Х. Востокова, второй – соотношению рассматриваемых диалектизмов и лексических и грамматических русизмов.

В работе применяется интертекстуальный сопоставительный подход: примеры, засвидетельствованные в поэме «Щепан Малый», сравниваются с контекстами поэм «Горный венец» и «Луч микрокосма», а также с контекстами других произведений Негоша.

Ключевые слова: винительный падеж в значении предложного, винительный падеж в значении творительного, отклонение от диалектизмов, омонимия падежных форм местоимений.

УДК 811.163.41'38
811.163.41:004.738.5"2017/2022"

Оригинални научни рад
Примљено 6. јула 2022. г.
Прихваћено 18. јануара 2023. г.

ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

ЛЕКСИЧКА СРЕДСТВА ЗА ПРИВЛАЧЕЊЕ ПАЖЊЕ У АНОТАЦИЈАМА ИНФОРМАТИВНИХ ТЕКСТОВА НА ИНТЕРНЕТУ

Анотације информативних текстова на интернету омогућују кориснику да се укратко упозна са садржајем текста, али истовремено служе и као средство за привлачење пажње. Главна лексичка средства коришћена у анализираним анотацијама су: лексика у вези с катастрофама, атрибути у функцији интензификатора, хипербола, узвици, антропоними, упозорења, инвективна лексика, разговорна лексика, жаргонизми, вулгаризми, окaziонализми, страна лексика.

Кључне речи: лексика, анотације, интернет, привлачење пажње.

0. Уводне напомене

Од скоро потпуне маргиналности, почетком 80-их година XX века, интернет данас прожима готово све сфере људског живота. Број корисника прешао је три милијарде¹, а број сајтова мери се милионима². Последњих година интернет је постао најважнија информаци-

* djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs

** Истраживање је спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, *Јавни дискурс у Републици Србији* – PDRS. / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, *Public Discourse in the Republic of Serbia* – PDRS.

¹ „The key statistics for digital, social, and mobile media in 2016 are: – **3.42 billion** internet users, equaling **46%** global penetration; ... So, just how fast have the numbers been growing since our 2015 global report last January? – The number of reported internet users is up by **10%**, growing by **332 million**“ (ц. <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2016> [приступљено 14.1.2017]).

² „There are over 1 billion websites on the world wide web today. This milestone was first reached in September of 2014, as confirmed by **NetCraft** in its October 2014 *Web*

она и комуникациона платформа. Његов утицај на савремене језике, свакако и на српски, јесте несумњив (в. Шчипицина 2010 и др.). За језик који се користи на интернету постоје различити називи: Netspeak, Netlish, Weblish, Electronic Discourse, Interactive Written Discourse, Internet Language, Netslang, Online Communication (Computer-Mediated Communication – CMC), Virtual Discourse, Net Lingua (или Net Lingo), Internet Language, Netslang итд. (в. Кристал 2001, Логан 2001, Диршајд 2004, Кристал 2004 и др.).

Захваљујући мобилним телефонима и преносним компјутерима данас је готово са било којег места на Земљи могуће приступити интернету и брзо пронаћи жељену информацију. Количина текста који је доступан, најчешће бесплатно, незамисливо је велика. Због тога се текстови на интернету често више претражују и прегледају него што се читају. Навигација кроз хипертекст³ незамислива је без хиперлинкова⁴. Анотације информативних текстова на интернету омогућују кориснику да се укратко упозна са садржајем текста, али истовремено служе и као средство за привлачење пажње. Информативни текстови се могу тражити на различите начине: према конкретном догађају, одређеној личности, временском периоду, значају (најважније вести, ударне вести, вести дана...), области (политика, Србија, култура, спорт...) итд. Финансијска вредност сајта директно зависи од броја посетилаца, због чега се у анотацијама користе различита језичка и нејезичка средства како би се корисник навео да кликне на одговарајући линк. Овде ће бити речи о лексичким средствима.

За потребе овога рада анализирани су анотације општих информативних текстова (без спецификација области) објављене од 1. јануара 2017. до 1. јула 2022. године. Извори (адресе сајтова) наведених примера се не наводе јер би то знатно повећало обим рада, а лако се могу наћи коришћењем било којег претраживача.

Главна лексичка средства коришћена у анализираним анотацијама⁵ су: лексика у везу с катастрофама, епитети, хипербола, узвици, антро-

Server Survey and first estimated and announced by **Internet Live Stats ... By "Website" we mean unique hostname** (a name which can be resolved, using a name server, into an IP Address)" (ц. <http://www.internetlivestats.com/total-number-of-websites/> [приступљено 14.1.2017]). **Важно је напоменути да је 75% сајтова данас неактивно.**

³ О термину *хипертекст* в. Степанова 2011: 148–149.

⁴ Постоји више врста хиперлинкова: унутрашњи и спољашњи, једноставни и сложени, апсолутни и релативни, текстуални и графички, унутартекстовни и вантекстовни, асоцијативни и структурни итд. (в. Гермашева 2010: 152).

⁵ Интересантно је да се овде наведени резултати упадљиво разликују од резултата до којих су дошли руски лингвисти који су се бавили врло сличном темом. О. Ј. Зјабилова наводи седам графичких и граматичко-лексичких персуазивних средстава у

поними, упозорења, инвективна лексика, разговорна лексика, жаргонизми, вулгаризми, оказационализми, речи страних језика.

1. Лексика у вези с катастрофама

Катастрофе, трагедије, људске драме, несреће побуђују интересовање многих људи па су текстови о овоме упадљиво најављивани на првим страницама новина још од 19. века. Најбржи начин да се потенцијалном читаоцу скрене пажња да се у тексту говори о трагедији, драми, катастрофи или несрећи јесте употреба именица *трагедија*, *драма*, *кајтасирофа* и *несрећа* у анотацији, најчешће на самом почетку.

DRAMA U KRALJEVU Tri bakice spasene iz Studenice.

DRAMA KOD BLACA Starce pronašli onesveštene od hladnoće!

STRAŠNA TRAGEDIJA Devojčica (2) iz Svilajнца umrla od velikog kašlja

TRAGEDIJA U SKLONIŠTU Tigrovi, mačke i psi stradali u požaru

TRAGEDIJA NA BADNJE VEĆE Umro dok je pekao prase!

KATASTROFA U DAMASKU: 2 Asadova generala i još 7 oficira odletelo u vazduh

UMALO *KATASTROFA* Bombarderu otpao motor usred leta

TEŠKA NESREĆA Poginuo mladić (29) iz Zvornika

Именице *ужас*, *хорор*, *сјрахоија*, *сјправа*, придеви *сјпрашно*, *сјправично* и слично имају исту функцију.

UŽAS U KRUŠEVCU Zatočili mladića i celu noć ga tukli!

UŽAS Nestali bugarski snimatelj nađen mrtav u Beogradu!

KAKAV UŽAS Zapalio se u prodavnici

UŽAS! Nožem ranio 11 mališana u vrtiću!

CRNI BILANS Za dan od hladnoće umrlo 10 ljudi!

HOROR Novi napad u Istanbulu!

HOROR KOD SOMBORA Otac sina ubio štakama!

HOROR Pucjava na aerodromu, petoro mrtvih!

APOKALIPSA U HRVATSKOJ: Snežna oluja i scene kao iz horor filma

STRAHOTA Masakr u Damasku!

STRAHOTA! Šestoro dece stradalo u požaru!

STRAŠNO! Pao viseći most, izginula deca!

STRAŠNO Dečak rođen sa dva lica! / Sudbina kineskog dečaka (8) koji je rođen sa defektom na licu privukao je pažnju ljudi širom sveta.

STRAVA U NOVOM SADU Tinejdžeri pretukli dedu u liftu! / Novosadska policija rasvetlila je slučaj razbojništva koji se dogodio 30. decembra u ulici Banović Strahinje

анотацијама, која служе и за привлачење пажње потенцијалних читалаца. Међу графичка персуазивна средства убраја скраћенице, бележење бројева цифрама, изворно написане речи и синтагме из страних језика, наводнике и нарушавање ортографске норме. Лексичко-граматичка средства су емоционално-експресивна лексика и антропонији (Зјабинова 2010). Уп. и Лисицина 2016.

STRAVIČNO Dete se ubilo očevom puškom
STRAVIČAN SLUČAJ Trostruki pokušaj samoubistva Beograđanke /
 Devojka (21) prvo skočila pod tramvaj, pa sa nadvožnjaka, i na kraju
 presekla vene.
STRAŠNO! Pao viseći most, izginula deca!
JEZIVO Tinejdžerka prenosila samoubistvo na Fejsbuku! / *Zastrašujući*
 video na kome se vidi samoubistvo 12-godišnje devojčice postao
 je viralan, a policija nema načina da natera vlasnike sajtova da ga
 uklone!
JEZIVO Lavovima odsekli glave! / Južnoafrička policija saopštila je da
 su lovokradice obezglavile tri lava i odsekle im šape, najverovatnije
 radi upotrebe u tradicionalnoj medicini, javljaju danas agencije.
 Grip *hara* Srbijom: Virus produžio i školski raspust
KRVAVI DOČEK SRPSKE NOVE GODINE U NIŠU: Sevali noževi,
 izbodena dvojica mladića

Често се среће именица *смрти*.

Loznica: Smene u bolnici zbog *smrti* dečaka
Smrt dečaka koja je rastužila celu Srbiju: Saslušani svi svedoci u slučaju
 malog Radenka
SMRT UŽIVO Preminula dok je pričala sa prijateljima

Именица *туга* и придев *тужан* указују на несрећу⁶.

TUGA U BERANIMA Dečak umro od gripa!
TUGA Žena se u Kraljevu ubila iz pištolja!
Najtužnija priča Srbije se pretvorila u najsrećniju: Suze i radost u domu
 čoveka koji nije jeo 6 dana zbog dece
PRETUŽNO Preminula maloletnica nije imala ni za hranu!

2. Атрибути у функцији интензификатора

Експресивност се додатно појачава употребом нарочитих атрибу-
 та интензификатора: *сипрашан, језив, сиправичан, ужасан* и сл.

STRAŠNA NESREĆA U ITALIJI! Autobus sa đacima udario u stub,
 NAJMANJE 14 POGINULIH!
JEZIVA NESREĆA U ITALIJI: Školski autobus se zakucao u stub,
 najmanje 16 poginulih.
STRAVIČNA NESREĆA U DOBOJU: Sankao se i podleteo direktno pod
 automobil!
UŽASNA NESREĆA NA ZLATIBORU: Pokosio dve žene automobilom
Grozna nesreća. Brod je naletio na santu leda, a led je brod raskolio na
 dva dela.
STRAŠNA TRAGEDIJA U ITALIJI! Lavina zatrpala hotel
Paklena tragedija u Rusiji: Najmanje petoro mrtvih u eksploziji rafinerije

⁶ Такође се употребљавају у фатичкој функцији.

JEZIVA DRAMA⁷ U MIRIJEVU

Иако је семантика придева и прилога *сїрашан, сїрашино, сїравичан, сїравично, грозан, грозно, језив, језиво, ужасан, ужасно* и сл. инхерентно везана за катастрофе, одвојени су у засебну групу јер се у разговорном језику (и не само у њему), на интернету поготово, често срећу синтагме с овим прилозима и придевима које нису у вези с катастрофама, у којима они такође задржавају функцију појачивача (интензификатора).

Kim je *užasno lepa*, al što kažeš - ni trunke smisla za humor
Strašno lepa kola... Maserati je uvek bio najlepši u staro vreme.
 Luka Dončić - *strašan igrač!* Košarkaši Real Madrida pobedili su
 Žalgiris sa 96:91 u 11. kolu Evrolige zahvaljujući 17-godišnjem Luki
 Dončiću
 Toliko je lepa, da oduzima dah - *stravično lepa*.
 Simulacija majstora Ronalda „pogurala“ Real! ... Majstorska igra
 Ronalda, *stravičan igrač*
 Naravno, oblivion jeste *grozno dobra* igra i mnogo je bolji od dark
 messiah na duže staze ali traži i grozno mnogo vremena
 Koliko je ovo *jezivo dobra* pesma... Baš ume da me ubaci u neki trans
 Ovak malac bi bio genijalno pojačanje... *Jeziv igrač*
 Visoka, *jezivo lepa* plavuša izlazi iz voza, koji je iz. Nju Hejvena stigao
 na stanicu Grand central
 Dramond oduševljen: Marjanović je *paklen igrač*

Сем наведених придева и прилога као експресивно средство јављају се и други интензификатори⁸.

Velika tragedija u Vlasotincu: Dečak se ubio igrajući se pištoljem
OGROMNA TRAGEDIJA U TURSKOJ: Izgorelo 11 devojčica, 22
 povredene
NEZAPAMĆENA TRAGEDIJA: Četvoro dece se otrovalo gasom
Nezabeležena tragedija. Više od 300 Afrikaca se udavilo kod obala Italije

У таблоидима се уз именицу *йорука* веома често срећу придеви *бруїа-лан* и *моћан*.

VIMBLDON PETI DAN Nole počistio Kecmanovića, Srbin poslao
brutalnu poruku Englezima, Đokovića čeka tenisko čudo iz Holandije
BRUTALNA PORUKA ZELENSKOG! Rusija pretvorila Donbas u pakao
BRUTALNA PORUKA KADIROVA ZELENSKOM Završićemo sa
 tobom ovih dana!
BRUTALNA PORUKA ERDOGANA FINSKOJ I ŠVEDSKOJ: „Ne
 možemo da prihvatimo da teroristi budu u NATO-u“

⁷ Наведен је само мали део ових синтагми.

⁸ О термину *инїензификаїор* в. Кристал 1987: 92; Терентјева 2014: 135–136; Мартјушова 2015: 243–244, и др.

Moćna poruka predsednika Srbije posle samita u Ohridu!
 Ne morate da me volite, samo pogledajte semafor: *Moćna poruka*
 predsednika Vučića
Moćna poruka za Mihiu, protiv opake bolesti

3. Хипербола

Хипербола је често коришћено средство за привлачење пажње:

RUSI *POLUDELI* Hrvati oskrnavili spomenik Juriju Gagarinu
 SAHRANJENA KRISTINA KIKI ĐUKIĆ! VIP. *TUGA DO NEBA!*
 RAJ POSTOJI Nezaposlenima minimalac od 560 evra! / Finska je pos-
 tala prva u zemlja u Evropi koja će i nezaposlenima davati minimalni
 iznos plate, po 560 evra mesečno.
 Vrela Teodora u minijaturnom bikiniju na plaži *topi i kamenje*
 ČETIRI MESECA *PAKLA* U „AZOTU“: Pogledajte kako je protekla
 evakuacija civila iz fabrike

Када је зимска температура у Србији знатно нижа од просечне,
 новинари временске прилике хиперболисано упоређују с леденим до-
 бом, Сибиrom и леденим паклом:

LEDENO DOBA NA GOLIJU Umiru mačke, ljudi strahuju za stoku!
SIBIR U SRBIJI Proglašena obustava saobraćaja na Dunavu!
 KAO U *SIBIRU* Zima odnela prvu žrtvu u Srbiji
PAKAO OD ZIME Posle Božića još tri ledena talasa!
 DO –18 I danas *ledeni pakao!*

Када је летња температура виша од просечне, а последњих годи-
 на, због климатских промена, то је прилично често, врућине су пакле-
 не, гори земља, топи се асфалт и сл. Дају се савети за преживљавање.

U SRBIJI „*GORI ZEMLJA*“! OVO SU SAVETI ZA PREŽIVLJAVANJE
PAKLENIH VRUĆINA! Ne jedite tortu, kupajte se „u laboru“, znojite
 se, a klima uređaj treba da bude na OVOJ temperaturi!
 SAVETI ZA LETNJE TRUDNICE: Kako da *preživite PAKLENE*
VRUĆINE dok ste u drugom stanju
 SRBIJO, SPREMI SE ZA *PAKLENE VRUĆINE!*
 UPOZORENJE RMHZ NA *PAKLENE VRUĆINE!* *Goreće asfalt*

Коришћењем хиперболе овде се подстиче осећај катастрофично-
 сти, што је проверено средство за привлачење пажње.

4. Узвици

Узвима се изражавају различита осећања: ужаса, бола, страха,
 жалости, радости, изненађења и сл. тако да потенцијални читалац пу-
 ног текста тренутно добија информацију да оно што за њима следи
 сигурно није уобичајено, просечно, свакидашње.

AU... Kormorani desetkovali ribu na Drini!
AUUU Na Pešteru blokirano 10.000 ljudi!
AUUU... U krevetu pronašli 20 miliona dolara! / Federalno tužilaštvo
 SAD saopštilo je danas da je u stanu u Masačusetsu zaplenilo 20
 miliona dolara gotovine sakrivene među federima kreveta, za koje
 smatraju da su od velike međunarodne piramidalne prevare
LELEEE... Srušio se avion pun zlata! / Avion tipa „cesna 206“, koji je
 prenosio zlato vredno milion dolara, srušio se u Zimbabveu.
O-LA-LA Maloletnici ukrali 620 litara dizela!
OPA! Britanci spajaju Boška i Radula / Britanci ujedinjuju lidere Dveri i
 „Dosta je bilo“, Boška Obradovića i Sašu Radulovića, saznaje „Alo!“
 iz dobro obaveštenih izvora.
OPA! Palma ide na Trampovu inauguraciju!
OPA! Evo šta je otkrila tajna policija prateći Trampovu ženu
UPS... Obamin pas ujeo za lice gošću Bele kuće

Турцизам *машала* додатно је експресиван. У активном лексичком фонду млађих изворних говорника у Србији готово да и не постоји, а у говору старијих има различите конотације.

MAŠALA Za Božić ukrali tonu i po bakra!
MAŠALA Dečak od 4,5 kilograma prva beba u 2017.!

5. Антропоними

Познате личности и њихови животи за немали број људи су веома интересантни, па су антропоними чести у аноацијама. Код реципијената они могу да изазову различите асоцијације.

Најчешће се срећу једночлани антропоними који садрже презиме:

Kastro do kraja bio uz Srbe
 Odgajila sam *Trampove* sinove
КУСТУРИЦА УВЕРЕН: Уједињење Србије и Српске кад велики
 ставе печат!
Orban uprkos Briselu uveo pritvor za migrante!
Erdogan čisti sopstvene redove: Uhapsio šefa ličnog obezbeđenja!
 Kako poraz u finalu Dohe od *Dokovića* motiviše *Mareja*?

Уз презиме се може додати титула, функција или професија:

*ПРЕДСЕДНИК ВУЧИЋ СА ПАТРИЈАРХОМ ПОРФИРИЈЕМ И ОТ-
 АЧАСТВЕНИМ АРХИЈЕРЕЈИМА*
Premijerka Brnabić sutra u Kragujevcu na razgovorima o Fijatu

Понекад се титула, функција или професија користе као кореференти антропонима.

ПРЕМИЈЕР ОДГОВОРИО СУСЕДИМА: Ако су „мигови“ које смо
 добили од Русије „старе канте“, што се онда Хрвати толико
 секирају!

Premijer apelovao na građane da ne izlaze bez preke potrebe, da ne izvode decu i da nikoga ne izlažu riziku
Premijer se sastao s predsednicom Švajcarske Doris Lojtard

Уколико особа није толико позната да се њено презиме аутоматски повезује с њом (као што су, на пример, Кустурица, Шешел, Путин, Ђоковић), обавезно се додаје и име:

Katarina Radivojević kao „Mala sirena“ osvojila mališane
Boško Jakovljević u ulozi ličnog modnog savetnika / Nakon Kristine Bekvalac, ovog utorka u ulozi ličnog modnog savetnika uspešno se oprobao i *Boško Jakovljević*, poznato TV lice, maneken i dizajner.

Уз име и презиме може се додати титула, функција или професија:

Glumica Jelena Gavrilović u UNICEF kampanji: „Ljubav nije dvosmerna ulica, već nesebično davanje“!
 Ona je bila nacionalni heroj Jugoslavije: Preminula *stjuardesa Vesna Vulović*

Име се обавезно наводи и уколико нека јавна личност има веома познато презиме које се везује уз неку другу особу. Уз презиме *Трамп* прва асоцијација је Доналд Трамп, али исто презиме има и његова жена Меланија. Презиме *Каси́ро* везује се уз Фидела Кастра иако се тако презива и његов брат Раул.

Раул Каси́ро: Куба остаје усмерена на развијање сарадње с Русијом
 VIDI SE DA JE NAŠA: *Melaniya Tramp* postavila neobičan uslov za selidbu u Belu kuću
Радомир Андрић отвара највећу песничку манифестацију

Само име се користи ретко јер исто име обично има више познатих личности. Овим се постиже осећај блискости с поменутом особом.

Kraj saradnje *Novaka* i Bekera
 Analiza Telegrafa iz Melburna: PET razloga zbog kojih je *Novak* razbio Verdaska
 ČEDU ZAMENILA DAČIĆEM Karleuša: *Ivica* će biti predsednik Srbije!

Ако нека мање позната или чак потпуно анонимна особа у једном тренутку дође у центар пажње већине медија, обично због нечега што је по њу саму веома лоше, у анотацијама се може употребити и само име.

Obdukcija pokazala: Lekari iz Loznice krivi za smrt malog *Radenka* / Osmogodišnji Radenko Nikodinović iz Loznice preminuo je 8. oktobra od posledica gasne gangrene nastale nesavesnim lečenjem lekara iz Loznice, pokazali su prvi rezultati obdukcije.
 Odmotava se klupko tajni u vezi sa malim *Radenkom*

ЈЕЛЕНИН УБИЦА СЕ ВЕЋ ПОЈАВЉИВАО У МЕДИЈИМА: Зликовца већ сви знате, нећете се изненадити кад га ухапсе!
Sofija sama diše!

У следећем примеру у анотацији је наведено само име анонимне особе о којој се није много писало. У првом, ударном делу анотације изостављено је презиме ради економичности јер је неважно о коме се тачно ради. Довољно је да се види да се ради о мушкарцу, а акценат је на чињеници да се он смрзао због велике хладноће.

Poslednja poruka *Miroslava* koji se smrzao / „Goci, teško vreme, ima i smetova, ti ako možeš, donesi roštilj meso, sok, neko pivo i leba“.
Ovu potresnu poruku poslao je Miroslav Mitić (64) iz gadžinhanskog sela Duga Poljana svom komšiji.

Хипокористици властитих имена имају снажне конотације. У анотацијама се среће свега неколико њих.

Nole poslao dirljivu poruku devojci bez ruku
NJU JE VOLEO PRE *CECE*
ČEDU ZAMENILA DAČIĆEM Karleuša: Ivica će biti predsednik Srbije!
PRIPREMA ZA IZBORE *Čeda*: Hoćemo razgovor s DS i Jankovićem

Хипокористици презимена су врло експресивни па се често користе. Неке од њих новинари сами стварају. Не срећу се у текстовима чија су циљна група образованији читаоци.

Kusta za dlaku izbjegao metak!
Kusta i *Čola* izbegli mafijaško ubistvo u Sopotu!
OPA! Britanci spajaju Boška i *Radula* / Britanci ujedinjuju lidere Dveri i „Dosta je bilo“, Boška Obradovića i Sašu Radulovića, saznaje „Alo!“ iz dobro obaveštenih izvora.
BIVŠI MINISTAR POPIO PRIJAVE *Mrka* mora na tri suđenja!
NA REDU FRANCUZ *Tipsa* ređa pobede u Bangkoku! / Janko Tipsarević je nastavio da pobeđuje u Bangkoku, pošto je, posle titule u tom gradu prošle nedelje, uspešno započeo i drugi turnir u meču protiv Belorusa Jegora Gerasimova 2:6, 6:3, 6:3.
DAČIĆ *Šule*, za tebe mi treba mikroskop! / Ivica Dačić i Boško Obradović, lideri SPS-a i Dveri, žestoko su uzvratili predsedniku demokrata Draganu Šutanovcu na prozivke koje im je uputio u intervjuu za naš list.
UMISLIO DA JE *ŠUMI* Vozio 270 na sat kod Novog Sada / Saobraćajna policija je tokom prazničnih dana presrela srpskog gastarbajtera, koji je na deonici autoputa od mađarske granice prema Beogradu, u blizini Novog Sada, vozio čak 270 kilometara na čas.
Magnuse, spremi se za revanš – *Nepo* osvojio Kandidate i igrače za titulu šampiona sveta!

У анотацијама информативних текстова на интернету надимци су чести. Поједине јавне личности познатије су по свом надимку него по имену и презимену.

Palma: Tramp me je zvaо na inauguraciju zato što sam ga podrжао! Put plaћam iz svog džepa
 ISKUSTVO *Bagzi* savetovao sina da ide u aps! / Dejan Milenković *Bagzi* savetovao je juће sina Nemanju (21) da, ako treba, ide mesec dana u pritvor i da u redovnom postupku dokaже da metak за „hekler“, koji je pronaђen u njegovoj kući, nije njegov!
 ARKANOV PRIJATELJ BROJ 1: Odleжао robiju umesto njega, ЋUTAO KO ZALIVEN, opevao ga je i *Ћorba*!
 KRAJ BALADE *Ћume* i Ivana se званично razveli!
 Vozio sam *Ljubu Zemunca*
Batina udovica napustila Srbiju!
Legija: Oslobodite me, mnogo koштам грађане!

У анализираном корпусу у анотацијама није било псеудонима. Историјски антропоними⁹ (имена историјских личности) јављају се ретко.

Skandal: Boшnjaћki intelektualci *Andrića* uporedili s *Hitlerom* i njegovo delo proglasili genocidnim!

У анализираним анотацијама није употребљен ниједан књижевни антропоним (имена јунака књижевних дела). Два су разлога. Да би се књижевни антропоним повезао с одређеним књижевним делом, као и с конотацијама које носи, потребно је време, а текстови на интернету се обично читају веома брзо. Такође, међу припадницима појединих циљних група проценат људи који не читају књиге може бити велики. Слично је и с историјским антропонимима. Због тога се у анотацијама информативних текстова најчешће срећу имена јавних личности које су у датом тренутку веома познате, односно особа које учествују у догађајима актуелним у датом тренутку.

6. Упозорења

Упозорења указују на опасност због чега људи на њих подсвесно реагују.

UPOZORENJE! AMSS: Oprez zbog leda i poledice
 Roditelji, *oprez*: Ove kašice за bebe su opasne!
 RODITELJI, *OPREZ*! Drogiranje postalo moda! / Mladi u Beogradu sve више користе narkotike.
OPREZ! Iz gepeka vrebaju prasići sa crvima!

⁹ О. Ј. Зјабирова (2010) користи термине *социјални антропоними*, *историјски антропоними* и *књижевни антропоними*.

OPREZNO Evo gde je neprohodno zbog snega
VOZAČI, PAŽNJA! Ne krećite na put bez zimske opreme!
ALARMANTNO! Stiže novi talas gripa!
ПАЗИТЕ СЕ, РУСИЈА ПОЈАЧАВА НАОРУЖАЊЕ: На Крим стиже
 још система S-400

7. Инвективна лексика

Инвективна лексика побуђује снажне емоције. Користи се за карактерисање појединаца, ређе држава, народа или нација. По правилу оних према којима у одређеном тренутку, због политичких или историјских разлога, већина становника Србије или припадника циљне групе има изразито негативан став.

DIVLJACI Albanci zapalili srpsku zastavu u Ženevi / Albanci sa Kosova i Preševa zapalili su u Ženevi srpsku zastavu zbog hapšenja bivšeg komandanta OVK i nekadašnjeg kosovskog premijera Ramuša Haradinaja u Francuskoj po poternici Srbije.
SRBIJA NE ODUSTAJE OD IZRUČENJA HARADINAJA *Koljača* će stići pravda
 Krenulo mu u životu: *Zločinac* Haradinaj sad dobija i AMERIČKU VIZU!
OVOG MONSTRUMA SU FRANCUZI PUSTILI: Haradinajeve *zveri* odsekle glavu srpskoj bebi i rekli ocu „sad imaš ručak“
ISKOMPLEKSIRANE BUDALE: Bora o žiriju ZG – Snežana uzvratila

Увредљива лексика се среће и у анотацијама у којима се говори о особама које су починиле тешка кривична дела (убиство, силовање, мучење...), која се у нашој културној традицији (вероватно и у традицији готово свих других народа) сматрају за крајње негативна.

MONSTRUM! Mučili bolesnog čoveka uživo na Fejsbuku!
LUDAK SE ŽALIO Brejvik ponovo u sudnici
LUDAK OSTAJE LUDAK Brejvik ponovo salutirao kao nacista!
UHAPŠEN MANIJAK Silovao dete od 14 godina
ZVER! Majka uživala dok joj ljubavnik ubija ćerku!

Ретко се среће када се ради о особама које својим поступцима нису угрозиле нечији живот или здравље, поготово уколико се у анотацији наводе и њихова имена.

IDIOTI U zatvor zbog interfona! / Vukašin Lakićević (18) i Drago Maksimović (20), dvojica momaka koje je zbog huliganskog čina razbijanja interfona u jednoj novosadskoj zgradi upoznala cela Srbija, kažnjeni su juče prekršajno, i to novčanom kaznom od po 150.000 dinara.

Ispovest besne Beograđanke: Živim u zgradi punoj *psihopata* i *ludaka*, a evo zbog čega! / Užasno sam revoltirana. Trpela sam raznorazna

s**nја својих комшија од своје шесте године све до данас, дакле читаве две деценије, али ствари су превршиле сваку меру.

8. Вулгаризми

У информативним текстовима већине новинских агенција вулгаризми се, по правилу, не користе. Због тога њихово појављивање привлачи пажњу.

У *govnima* до гуше / Oduvek smo znali da smo у „govnima до гуше“, али да ће нам и то бити препрека на путу ка Европској унији...

Једно или два слова у вулгаризму могу бити замењена звездицом.

POVERLJIV ZADATAK Marković glavni *go*nar*¹⁰ у „Zabeli“ / Deviza једном policajac – uvek policajac potvrđena је и на примеру Radomira Markovića (70), bivšeg šefa DB-a, који у „Zabeli“ издржава казну од 40 година, али је као искусни обавештајца добио поверљив задатак да надзире систем канализације!

Ispovest besne Beograđanke: Živim у згради пуној психопата и лудака, а ево због чега! / Уžasно сам revoltirana. Trpela сам разноразна s**nја својих комшија од своје шесте године све до данас, дакле читаве две деценије, али ствари су превршиле сваку меру.

9. Оказионализми

Експресивност оказионализма¹¹ је инхерентна. Често садрже антропонимну лексику.

BARAKOMANIJA Planule бесплатне карте за Obamin опроштајни говор / Више hiljada ljudi чекало је у redu по веома хладном времену како би dobili бесплатну карту за опроштајни говор одлазећег председника Baraka Obame у Čikagu у utorak.

„*Новакомрзац*“ призива Ђоковића на УС Опену

НОЛЕМАНИЈА НА ВИМБЛДОНУ: Новак Ђоковић је залудео Енглеску

BISERKO Južnokorejski pilot greškom upucaо – more! / Avion južnokorejske mornarice slučajno је ispalio protivbrodske rakete i drugo naoružanje у Japansko more, али никаква šteta nije naneta civilima, saopštila је vojska те земље.

¹⁰ Овде је истовремено присутна и игра речи.

¹¹ Користе се и термини оказионални неологизми, контекстни неологизми, индивидуално-стилистички неологизми, ауторски неологизми, индивидуално-ауторски неологизми, индивидуално-говорни неологизми, контекстно-говорни неологизми, говорни неологизми итд.

10. Речи страних језика

У анализираним аотацијама налази се енглеске речи *гудбај* и *хелоу*, те француска реч *бонжур*.

Гудбај Силицијумска долино, Шумадија је нови рај за дигиталне номаде

Будућност образовања: *Гудбај* амфитеатри, *хелоу* скуп кампуси

Цег: *Гудбај* гасоводе, *гудбај*

Gudbaj: Kina odbacuje Majkrosoftov operativni sistem

BONŽUR KIKINDO! Na severu Banata Francuzi zainteresovani za otvaranje novih radnih mesta

Bonžur Srbija

BONŽUR, DONALD Tramp stigao kod Makrona u goste, kakvo će rukovanje biti sada?

Bonžur Melanija: Prva dama „ukrala šou“ Trampu

11. Закључак

Наведени примери показују да се у аотацијама информативних текстова на интернету користе бројна лексичка средства за скретање пажње: лексика у вези с катастрофама (*драма, трагедија, катасстрофа, несрећа, ужас, сипрахоиа, хорор, сипрашан, сиправичан, ужасан, смрт, шуга...*), атрибути у функцији интензификатора (*сипрашина несрећа, језива драма, сиправична несрећа...*), хипербола (*шуга до неба, ледено доба...*), узвици (*ау, аууу, лелее, оја, ујс...*), антропоними (лична имена, презимена, хипокористици, надимци – *Новак, премијерка Брнабић, Касиро, Чеда, Ноле*), упозорења (*ојрез, ојрезно, њажња...*), инвективна лексика (*кољач, монсирум, убица, клоун, лудак, манијак...*), вулгаризми (*говно, срање...*), оказионализми (*баракоманија, бисерко...*) и речи страних језика (*бонжур, гудбај, хелоу*).

Нека од наведених лексичких средстава срећу се у текстовима намењеним најширим друштвеним слојевима, док се друга користе само у текстовима чија су циљна група одређени друштвени слојеви (вулгаризми, узвици, инвективна лексика...).

ЛИТЕРАТУРА

Гермашева 2010: Татьяна Мартиросовна Гермашева, Исследование лингвистических и паралингвистических характеристик блог-дискурса, *Известия РГПУ им. А.И. Герцена* 126, <http://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-lingvisticheskikh-i-paralingvisticheskikh-harakteristik-blog-diskursa>, приступљено 11. 9. 2021.

- Гордијенко 2006: В. А. Гордиенко, *Формирование общего сленга в современном русском языке: Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук*, Киев: Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко Институт филологии.
- Диршајд 2004: Christa Dürscheid, *Netzsprache – ein neuer Mythos*, *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie* 68, 141–157, <https://www.mediensprache.net/archiv/pubs/2409.pdf>, приступљено 11. 9. 2021.
- Зјабирова 2010: О. Ю. Зябирова, Графические и лексико-грамматические средства речевого воздействия в аннотациях текстов интернет-новостей, *Университетские чтения* 06, Пятигорск, http://pglu.ru/editions/un_reading/detail.php?SECTION_ID=3005&ELEMENT_ID=14305, приступљено: 11. 9. 2021.
- Кристал 1987: David Crystal, *The Cambridge Encyclopedia of Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Кристал 2001: David Crystal, *Language and the Internet*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Кристал 2004: David Crystal, *A Glossary of Netspeak and Textspeak*, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Лисицина 2016: И. В. Лисицына, Лексические средства реализации функции воздействия во французских публицистических текстах, у: Н. В. Кормилина, Н. Ю. Шугаева (ред.): *Общие и частные вопросы языкознания : сборник научных статей по материалам VIII Международной научно-практической конференции*, Чебоксари: Чувашский государственный педагогический университет им. И. Я. Яковлева, 13–18.
- Логан 2001: Robert K. Logan, *The Sixth Language: Learning a Living in the Internet Age*, Toronto: University of Toronto, 2001.
- Лукјанова 2015: Н. А. Лукьянова, Экспрессивная лексика разговорного употребления в семантическом аспекте, *Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: история, филология* XIV/9, 183–200.
- Луњова 2011: Ю. В. Лунева, Интерлексикологический подход к изучению интернет-языка, *Вестник Московского государственного областного университета* 3, 68–73.
- Мартјушова 2015: Е. В. Мартюшова, Имена прилагательные как средства выражения семантической категории интенсивности в немецком языке, *Международный научный журнал «Инновационная наука» : Филологические науки* 11, Уфа, 242–245.
- Степанова 2011: Анастасия Александровна Степанова, Особенности речевого воздействия в гипертексте (на материале англоязычных электронных газет), *Научно-педагогический журнал восточной Сибири Magister dixit* 4, Иркутск, 147–151.

- Терентјева 2014: Е. В. Терентьева, Семантическое содержание прилагательных в функции собственно интенсификаторов, *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского* 5, 134–139.
- Фролова 2010: О. Е. Фролова, *Поэтика газетного заголовка*, *Вестник ЦМО МГУ: Филология. Культурология. Педагогика. Методика* 1, Москва, 21–27.
- Чекулај–Воробјева 2009: И. В. Чекулай, И. В. Воробьева, Лингвопрагматические особенности электронной коммерческой корреспонденции, *Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Лингвистика* 4, 7–10.
- Шчипицина 2010: Лариса Юрьевна Шчипицина, Влияет ли канал коммуникации на язык? : К проблеме лингвистического статуса компьютерноопосредованной коммуникации, *Известия Волгоградского государственного педагогического университета : Серия «Филологические науки»* 2, 63–67, <http://cyberleninka.ru/article/n/vliyaet-li-kanal-kommunikatsii-na-yazyk-k-probleme-lingvisticheskogo-statusa-kompyuternooposredovannoy-kommunikatsii>, приступљено 12. 9. 2021.

Джордџе Р. Оташевич

ЛЕКСИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ВНИМАНИЯ В АННОТАЦИЯХ ИНФОРМАТИВНЫХ ТЕКСТОВ В ИНТЕРНЕТЕ

Резюме

Аннотации информативных текстов в Интернете позволяют пользователю кратко представить содержание текста, но одновременно служат средством для привлечения внимания. Основные лексические средства, используемые в анализируемых аннотациях: катастрофическая лексика (*драма, трагедија, катастрофа, несрећа, ужас, страхотна, хорор, страшан, страшан, ужасан, смрт, шуга...*), атрибуты в функции интенсификаторов (*страшна несрећа, језива драма, страшна несрећа...*), гипербола (*шуга до неба, ледено доба...*), междометия (*ау, аууу, лелее, оја, уйс...*), антропонимы (личные имена, фамилии, прозвища, гипокористическая форма личного имени, гипокористическая форма фамилии, псевдонимы), предостережения (*ојрез, ојрезно, јајсња...*), инвективная лексика (*кољач, монструм, убица, клоун, лудак, манијак...*), вулгаризмы (*говно, срање...*), окказиональные

слова (*баракоманија, бисерко...*) и слова иностранных языков (*бонжур, хелоу, гудбај*).

Ключевые слова: лексика, аннотации, Интернет, привлечение внимания.

Прилози

УДК 811.163.41'342.8
811.163.41'282.2

Оригинални научни рад
Примљено 12. септембра 2022. г.
Прихваћено 29. децембра 2022. г.

МИЉАНА Б. ЧОПА*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

ДИСТРИБУЦИЈА СИЛАЗНИХ АКЦЕНАТА У ГОВОРУ СПИКЕРА РТВ ПОМОРАВЉЕ

Истраживање је предузето с циљем да се сагледа дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје. Корпус представља 20 звучних записа кратких информативних емисија у продукцији ове телевизије. Анализи смо приступили посматрајући примере из прикупљеног корпуса у одређеним фонетским позицијама према којима се сагледавају резултати новоштокавског преношења у случају силазних акцената иза неакцентоване краткоће. Резултати истраживања показују да се дистрибуција силазних акцената у говору локално престижне урбано-регионалне реализације стандардног језика у говору спикера РТВ Поморавље одликује, пре свега, старим метатакситичким преношењем, чији је резултат новоштокавско место на којем се реализује краткосилазни акценат. Дистрибуција силазних акцената на РТВ Поморавље одступа од прописане норме стандардног српског језика у погледу дистрибуције акцената, али је у говору спикера уочена тенденција за уклапањем у нормом прописане обрасте. Забележена су и типична одступања од прописане норме у дистрибуцији силазних акцената ван иницијалног слога која су широко распрострањена и позната језичком осећају говорника савременог српског језика. Резултати истраживања указују на то да нема посебне разлике између употребне норме стандардног српског језика и њене локално престижне урбано-регионалне варијанте у медијима с подручја косовско-ресавског дијалекта. Ови резултати могу бити од користи како у истраживањима у области урбане дијалектологије, тако и при описима савременог стања употребне норме стандардног српског језика.

* miljana.copa@isj.sanu.ac.rs.

** Истраживање је спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, *Јавни дискурс у Републици Србији* – PDRS. / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, *Public Discourse in the Republic of Serbia* – PDRS.

Кључне речи: стандардни српски језик, косовско-ресавски дијалекат, прозодијска норма, силазни акценти, дистрибуција.

1. Увод

Стандардни језик настаје с идејом да се језичке варијације које произлазе из различитог географског и друштвеног простора дате заједнице редукују (Бугарски 1995: 162), те да служи као опште средство споразумевања, односно као својеврсни наддијалекатски идиом, који по својим особинама неће указивати на регионално порекло говорника, већ треба да буде неутралан, према својим одликама немаркиран,¹ а као такав и једнако доступан сваком говорнику, независно од дијалекатског порекла, што би допринело његовој експанзији и омогућило несметану комуникацију, првенствено тиме што би се избегле потенцијалне друштвене стигматизације.² То имплицира да сваки говорник у својој говорној бази поседује (бар) два варијетета свог матерњег језика – сопствену реализацију стандардног језика³ и своју дијалекатску базу, што би се у теорији могло категорисати под појмом диглосије, која подразумева да се у оквиру говорне заједнице два варијетета истог језика користе под различитим условима, односно, регионални дијалекат користи се у незваничним приликама, док се стандардни језик користи с говорницима из других области и у званичним приликама (Фергусон 1959: 325).

Међутим, ситуација која се тиче стандардног српског језика у пракси је доста комплекснија. Поред тога што прописана норма укључује низ особина које су анахроне, односно у савременој реализацији стандардног језика нису присутне, на шта су истраживачи

¹ Милка Ивић (1997: 150) наводи следеће: „Што се тиче језичке данашњице, она мора бити представљана оним што је најмање специфично, а највише просечно, стандардно.“

² У периоду од неколико протеклих деценија примећено је множење предрасуда према говорним типовима српског језика који су структурално удаљенији од говора узетих за основицу стандарда, што доприноси језичкој инфериорности код говорника с призренско-тимочког и косовско-ресавског говорног подручја у односу на оне с новоштокавске говорне територије (Станковић 2008: 39, према Милорадовић 2014: 144).

³ Ова реализација условљена је различитим факторима: пре свега, структуралним карактеристикама матерњег дијалекта, односно удаљеношћу његових особина од говора узетих за основицу стандардног језика, потом изложеношћу стандардном идиому, али и познавањем нормативних правила, што умногоме зависи од језичких компетенција, као и од личне аспирације појединца ка овладавању стандардним језиком и његове спремности на избор адекватне комуникацијске стратегије у одговарајућој говорној ситуацији (в. Милорадовић 2014: 145).

у бројним истраживањима скретали пажњу,⁴ она укључује и низ особина својствених говорима узетим за основу стандарда које нису блиске говорницима из других области, од њих структурално удаљенијих, што може довести до потешкоћа при усвајању норме, али и до стварања интерних норми престижног идиома на локалном нивоу, које се у одређеној мери разликују од прописане превасходно по томе што се одликују упливима дијалекатских елемената,⁵ али се разликују и од руралних говора из датог подручја, јер се наспрам њих одликују друштвеним престижом (Чопа 2021: 116–117).

Када је у питању језик града, ситуација је још сложенија. У начелу, становник града у комуникацијском смислу мора бити полиглосичан, будући да би у његовој говорној бази требало да коегзистирају *ојшћейрихваћена локална варијанџа сџандардног језика* – његова локална урбано-регионална реализација,⁶ *џресџијжни градски вернакулар*⁷ и *маџерњи дијалекаџски идиом*⁸ (Радовановић 1997: 73).

Локално престижна урбано-регионална реализација дате варијанте стандардног језика (градски „обојена“ и дијалекатски обележена) у датој средини представља узор вербалног понашања те комуникацијске заједнице, јер се заступа у званичној комуникацији – у школи, масовним медијима, па надаље (Радовановић 1997: 74).⁹

⁴ На проблем неусклађености прозодијске норме стандардног српског језика и њене реализације указује се још од средине прошлог века (в. Стевановић 1964; Пешикан 1976; Ивић 1990; Драгин 2005; Јокановић-Михајлов 2013; Суботић и др. 2012: 104; Средојевић 2013; 2018 и др.).

⁵ Урбане језичке варијетете (градске говоре) чини пре свега њихово дијалекатско залеђе (које се може у већој или мањој мери разликовати у односу на говоре који су узети за основицу стандарда) које чини дијалекатска база околних руралних средина, а потом извесна реорганизација у оквиру свих језичких нивоа, чији су резултат иновације у оквиру дијалекатске норме тј. приближавање у појединим сегментима оне што је говорна норма стандардног српског језика (Милорадовић 2014: 145).

⁶ Ова варијанта резултат је учења правила за употребу језика; за њом ће говорници досећи у формалним ситуацијама.

⁷ Свакодневни нестандардизовани говорни језик урбаног подручја; неформални, разговорни, спонтани облик говора градских група који се својим особинама разликује од стандардног језика, али и од дијалекатског говора на чијој подлози настаје.

⁸ За овим ће идиомом говорници посезати у неформалним приликама, с блиским људима, у кругу породице.

⁹ Међутим, прелиминарна посматрања у урбаним центрима на подручју призренско-тимочке дијалекатске области и косовско-ресавског дијалекта (Параћин, Лесковац и Врање) показала су да „[...] друштвена диференцијација не укључује *per se* диференцијацију у употреби одређеног идиома, те у јавним службама, па чак и у настави, дакле – у ситуацијама у којима је комуникација на дијалекту неприхватљива, није доследно присутан осећај обавезе да се користи стандардни језик. Ситуациони контекст за употребу стандардног идиома нема онакав значај какав би требало да има.

Полазећи од тога да ће у медијима, као средству јавног општења, бити заступљен стандардни језик, желели смо да истражимо одређени сегмент његове урбано-регионалне реализације на локалној телевизији с подручја косовско-ресавског дијалекта. Стога је предмет овог истраживања дистрибуција силазних акцената у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје,¹⁰ с циљем да се сагледа каква је реализација прозодијске норме на овој локалној телевизији, као и то на који се начин у поменутом сегменту реализација норме разликује од оног што је њоме прописано.¹¹ Уз то, настојали смо да уочимо да ли постоји диференцијација у употреби адекватног идиома, односно да ли су на овој локалној телевизији заступљене одговарајућа и очекивана комуникацијска пракса и говорна култура.

1.1. Прозодијска норма стандардног српског језика

Прозодијска норма стандардног српског језика подразумева четири акцента који се разликују према квалитету и квантитету, као и два неакцентована квантитета, дуг и кратак. Правила дистрибуције акцената нормом су јасно одређена¹² и налажу то да се силазни акценти могу јавити код једносложних речи или на првом слогу вишесложних, док се узлазни акценти јављају на било којем слогу вишесложних речи изузев последњег. Неакцентовани кратки вокали могу се наћи испред и иза акцента, док је реализација неакцентованих дугих вокала – поста акценатских дужина подразумевана у одређеним граматичким категоријама (в. Стевановић 1986: 160–161; Станојчић–Поповић 2008: 62–63; Суботић и др. 2012: 99–101; Пипер–Клајн 2014: 25–27 и др.).

Прозодијска норма заснована је на некадашњем стању двају новоштокавских дијалеката – шумадијско-војвођанског и херцеговачко-

Постоје само појединачни случајеви освешћивања ситуације која изискује одговарајући језички регистар, покушаји појединаца да се придржавају проскриптивне норме у јавној комуникацији, и то често не бива у непосредној вези са степеном образовања појединца“ (Милорадовић 2014: 146).

¹⁰ Ћуприја је градско насеље које се налази у централној Србији, заузима централни део територије Поморавске области и једна је од пет општина, поред једног града, које ову област сачињавају (в. [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_\(град\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_(град))).

¹¹ Више је истраживања која потврђују наводе да се прописана норма и њена реализација у језику медија знатно разликују (Драгин 2005; Бошњаковић 2007; Бошњаковић–Регодић 2007; Драгин 2009; Средојевић 2009; Јокановић–Михајлов 2013; Средојевић 2013 и др.). На неке од резултата из поменутих истраживања осврнули смо се приликом анализе.

¹² Треба напоменути да, мада у науци то није једино њено схватање, у овом истраживању под нормом подразумевамо својеврсни идеал који се у говору настоји досегнути; кроз стандардни језик у употреби она се не може у потпуности остварити, већ представља препоруку за узорно коришћење језика.

-крајишког, међутим, јасно је да се њена реализација у употреби данас развија и егзистира независно од говора који су узети за њену основу. Развој употребне норме довео је до тога да данас у српском језику паралелно функционишу две прозодијске норме – класична, Вук–Даничићева, и она која се кроз језик у употреби паралелно с њом развијала (Петровић–Гудурић 2010: 369). Вук–Даничићевски прозодијски модел на истоку српског језичког простора практично никада није могао у потпуности заживети јер су се прозодијске прилике на том подручју карактерисале другачијим односима у својој структури, па се овај модел није могао наметнути као једини узор (Петровић–Гудурић 2010: 369–370).

Као неке од промена које су довеле до преуређења прозодијског система у оквиру употребне норме, при чему се показује да оне задиру и у инвентар прозодема, и у њихову дистрибуцију, наводи се уклањање тонског контраста у кратким акцентованим слоговима, тј. неутралисање разлика између краткоузлазног и краткосилазног акцента¹³ (*вòда < вòда, кòса < кòса, јèлен < јèлен, ѿдòшòк < ѿдòшòк, лèйдòша < лèйдòша, Бèдòград < Бèдòград, ку̀кòруз < ку̀кòруз, до̀мòћин < до̀мòћин*). Ова појава могла би се у крајњој линији свести на акценатски удар, при чему се показује да је акценатско место далеко најчешће – новоштокавско (Петровић–Гудурић 2010: 380), док њено упориште можемо тражити у говорима косовско-ресавског дијалекта, будући да се та појава најчешће везује за претпоследњи слог испред кратког финалног (Петровић–Гудурић 2010: 374). Још једна важна појава јесте уклањање дуге поста акценатске прозодеме, што је најизразитија особина која продире у савремени систем српскога језика,¹⁴ а може се тумачити као резултат прилагођавања носилаца призренско-тимочких и косовско-ресавских прозодијских система, одн. аутохтоне екавске ортоепске праксе, Вук–Даничићевском, који је једини наметан као нормативан (Петровић–Гудурић 2010: 375).

¹³ Промене које се тичу инвентара и дистрибуције прозодема запажене су чак и у говору спикера у медијима с подручја Новог Сада. Забележено је, такође, нивелисање тонске дистинкције у кратким акцентованим слоговима у свим акценатским позицијама, тј. укидање разлика између краткосилазног и краткоузлазног акцента у правцу једначења ових прозодема у корист силазне краткоће, као и уклањање дуге прозодеме иза акцента (Драгин 2005: 279).

¹⁴ „Та појава је у толикој мери захватила сву ђачку и студентску екавску популацију [...] да се може рећи да у њеној реализацији стандардног српског језика поста акценатског квантитета данас практично нема. Основу за такав закључак пружају радијске и телевизијске емисије, а потврђују је наставна пракса и сваки облик комуникације с младима“ (Петровић–Гудурић 2010: 375).

1. 2. Акценатске особине северног подручја косовско-ресавског дијалекта

Косовско-ресавски дијалекат се према актуелним описима одликује новијим троакценатским системом (два дуга и један кратки (краткосилазни) акценат), изведеним из старосрпског двоакценатског инвентара, с повлачењем краткосилазног акцента с финалног слога, при чему се на претходно дугом слогу реализује дугоузлазни, а на претходно кратком слогу краткосилазни акценат (Ивић 2001: 135). Дистрибуција прозодема подразумева то да се дугоузлазни акценат налази искључиво на пенултими испред кратке ултима, дугосилазни се може јавити на било којем слогу, а краткосилазни на било којем слогу изузев последњег¹⁵ (Милорадовић 2016: 80). Неакцентоване дужине иза акцената су скраћене, док се, према описима старијег датума, неакцентоване дужине у слогу испред акцента добро чувају (в. Ивић 1985: 102; Петровић–Гудурић 2010: 370).

У истраживањима релативно новијег датума, у урбаном говору са северног подручја косовско-ресавског дијалекта, у Параћину, на пољу акцентуације забележене су промене ограниченог домета које задиру у дистрибуцију прозодема, пре свега када су у питању дугосилазни и кратки акценат, а делимично и у инвентар, када су у питању предакценатске дужине. Забележено је померање дугосилазног акцента на пенултиму (чешће с отворене ултима), па тако имамо: *и̑ако* (< так̑), *бр̑двии̑* (< брдовит̑), *ж̑ели* (< жел̑и) па аналогично и *ж̑елео је* (< жел̑ео је), *и̑ос̑еди* (< посед̑и), *в̑оли* (> в̑олео је, уместо некадашњег *вол̑ео је*), итд. На медијалним слоговима дугосилазни се акценат углавном чува: (*јед̑ино*, *и̑ред̑аје* итд.) (Милорадовић 2014: 144–145; 2016: 80–81).

2. Методе и технике истраживања

2.1. Корпус

За потребе овог истраживања прикупљен је материјал у укупном трајању од 71 минут и 25 секунди, који подразумева 20 звучних записа кратких информативних емисија РТВ Поморавље које су доступне на платформи *Јуџијуб*. Ове смо записе транскрибовали и забележили у Ворду, а потом више пута пажљиво послушали и акцентовњу приступили аудитивном методом.¹⁶ Потом смо примере ексцерпирали, класификовали и анализирали.

¹⁵ Изузетак су специфични случајеви попут *ов̑ам*, *дан̑с*, *о̑и̑џд* и сл. (Милорадовић 2016: 80).

¹⁶ Према аудитивној перцепцији истраживача у нашем корпусу није забележен краткоузлазни акценат. Уколико се кратак акценат нашао на новом месту, на слогу

2.2. Metodologija

Издвојене примере груписали смо према одговарајућој фонетској позицији. Резултати истраживања представљени су дескриптивно.

¹⁷ За потребе овог истраживања анализиран је искључиво говор спикерâ, као професионалних говорника, водећи се претпоставком да „статус професионалног учесника у програмима радија и телевизије намеће одређене говорне нормe сваком појединцу и да те нормe делују у правцу нивелације према неком моделу који се у одређеној друштвеној заједници сматра узорним“ (Јокановић-Михајлов 2013: 36).

¹⁸ Краткосилазни акценат иза неакцентованог кратког вокала: **1.** на отвореној ултими: *sēsīrā* > *sēsīra*; **2.** на затвореној ултими: *jēzīk* > *jēzik*; **3.** на унутрашњем слогу: *lōyāīia* > *lōyāiia*. Дугосилазни акценат иза неакцентованог кратког вокала: **4.** на отвореној ултими: *sēsīrē* > *sēsīrē*; **5.** на затвореној ултими: *jūnāk* > *jūnāk*; **6.** на унутрашњем слогу: *nēyrāwa* > *nēyrāwa* (Ивић 2001: 78).

3. Резултати истраживања

3. 1. Позиција 3: тип *лојџија*: краткосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, у медијалној позицији

У говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје, према резултатима забележеним у нашем корпусу, краткосилазни акценат померен је у медијалној позицији за један слог ка почетку речи, без промене квалитета, а томе су потврде неки од примера¹⁹ из нашег корпуса: *акређиџована* (< акредитована), *археђлошких* (< археолошких), *археђлошког* (< археолошког), *бђравила* (< боравила), *гђвори се* (< говђри се), *гђбљивица* (< грабљивица), *декђрисан* (< декорисан) × 2, *дђрекиџор* (< директор), *дђсђављен* (< достављен), *дђжаве* (< државе, Гјд.), *ејидемиђлошке* (< епидемиолошке), *загђраниџован* (< загарантован), *замђрисала је* (< замиријсала је), *зауђсђављање* (< заустављање), *инфђормисана* (< информисана), *инфђормисање* (< информисање), *каџегђрисана* (< категоријсана), *конкђурисање* (< конкурисање), *кођпривом* (< копривом), *Мђрава* (< Морђва),²⁰ *нађвикли* (< навјкли), *нађправили* (напрђавили), *нађправиће* (< напрђавите), *нађправљено* (< напрђављено), *нађсђавиџи* (< наставити), *нађсђавља* (< наставља), *нађсђављено* (< настављено), *не вједе* (< не вјде), *не воле* (< не вђе), *неизвђеснији* (< неизвеснији), *некадашњи* (< некадашњи), *нумизмађиџари* (< нумизматичари), *обђлежила је* (< обележила је), *обђшла* (< објшла), *обђгаџили су се* (< обогђтили су се), *обђхваџа* (< обухвђта), *одгђладају* (< одглђдају), *окаракиђерисан* (< окаактерисан), *орђганизован* (< организован), *орђганизована* (< организована), *орђганизовање* (< организовање), *иђђприка* (< паприка), *иђђпричице* (< папричице), *иђдсеђамо* (< подсеђамо), *иђзнђији* (< познатђји) × 2, *иђђеде* (< пођеде), *иђндеђљак* (< понедеђљак), *иђсђављен* (< постђављен), *иђревђзишао* (< превазишао), *иђредсђави* (< предстађи), *иђредсђавимо* (< предстађимо), *иђрејдзнају* (< препознају), *иђрејиђсђављам* (< претпостђављам), *иђрлази* (< пролађи), *иђрславиће* (< прослађвиће), *иђрслављен* (< прослађвљен), *рађнијег* (< ранијег), *сигђурнија* (< сигурнија), *симбђлично* (< симболђчно), *сђтабђлнија* (< стабилнија), *субвенциђнисана* (< субвенционисана), *субвенциђнисаним* (< субвенционисаним), *субвенциђнисања* (< субвенционисања, Гјд.), *субвенциђнисање* (< субвенционисање), *субвенциђнише се* (< субвенционише се), *Ћуђричани* (< Ћупричани)²¹ × 3, *уђловљеним* (< улђвљеним), *уђчињено* (< учињено) итд.

У корпусу су забележени и примери речи у којима су изговорена два акцента (уп. Драгин 2005: 281), у којима дужина речи и потреба за наглашавањем степена утичу на очување обају акцената. То су обли-

¹⁹ Из практичних разлога у раду нису наведени сви анализирани примери.

²⁰ Иако њихов говор овом приликом није анализиран, треба приметити да је у говору гостију (оних који нису професионални учесници ове емисије) доследно изговоран облик *Морђва*.

²¹ Иако њихов говор овом приликом није анализиран, треба приметити да је у говору гостију (оних који нису професионални учесници ове емисије) доследно изговоран облик *Ћуђричани*.

ци суперлатива придева, те смо их, гледајући акценат у датој речи без граматичког наставка, који је такође променио место, али не и квалитет, сврстали у ову позицију: *најважнијих* (< важнијих), *највољенији* (< вољенији), *најзанимљивије* (< занимљивије), *најповољнијих* (< повољнијих), *најпопуларнијих* (< популарнијих), *најпривлачнијих* (< привлачнијих) *најстарији* (< старији) × 3, *најтраженије* (траженије), *најцењенијима* (< цењенијима) × 2.

Речи страног порекла које су изговорене с изворним местом акцента, будући да је на медијалном слогу и краткосилазни, сврстали смо у ову позицију. Овакав изговор широко је распрострањен и у руралним и у урбаним говорима, и у складу је с језичким осећајем савремених говорника (Средојевић 2018: 189; в. Фекете 1311–1312; Бошњаковић–Регодић 2007: 265 и др.): *реализовала се, реализујемо, реномеу*,²² *сертифицикованих*.

3. 2. Позиција 4: тип *сесџре*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, на отвореној ултими

Дугосилазни акценат у нашем корпусу у финалној отвореној позицији померен је за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *зење* (< земље, Гјд.), *мење* (< месне, Гјд.), *нове* (< нове, Гјд.), *овако* (< овако), *ове* (< овје, Нмн.) × 5, *оне* (< онје, Нмн.) × 4, *иреће* (< треће, Гјд.) × 3.

У овој позицији нисмо забележили примере у којима је акценат реализован на старом месту у домаћим речима, одн. изворном у речима страног порекла.

3. 3. Позиција 5: тип *јунак*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, на затвореној ултими

Дугосилазни акценат у финалној затвореној позицији померен је у нашем корпусу за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *васиџач* (< васпитаџ), *караван* (< караван), *квалиџеџ* (< квалитџет), *каџиџен* (< капитџен), *леџдџан* (< лепотџан), *џвом* (< џвџм) × 5, *џомџник* (< помоћник), *џроџзџџач* (< произвођач), *џрџфил* (< профил), *секрџџар* (< секретар), *сџмбол* (< симбол), *фџзан* (< фазан).

У овој позицији такође нисмо забележили примере у којима је акценат реализован на старом месту.

²² Код двосложних именица страног порекла у зависним падежима краткосилазни акценат забележен је на претпоследњем слогу (Фекете 2000: 1309).

3. 4. Позиција 6: тип *нејрѣвда*: дугосилазни акценат иза неакцентоване краткоће, у медијалној позицији

Према резултатима забележеним у нашем корпусу, дугосилазни акценат померен је у медијалној позицији за један слог ка почетку речи, с променом квантитета, те се на новом месту реализује краткосилазни акценат, а томе су потврде примери: *акаѣдемски* (< академски), *дегустиира* (< дегустира), *деѣтѣлно* (< детаљно), *дочѣрава* (< дочарава), *забрањено* (< забрањено), *завршеног* (< завршеног), *заокружен* (< заокружен), *захтева* (< захтева), *изгледа* (< изгледа), *изненађени* (< изненађени), *империје* (< империје, Гјд.), *инвалидског* (< инвалидског) × 2, *интелекѣуѣлаца* (< интелектуѣлаца), *јѣдина* (< једина), *Југославију* (< Југославију), *кѣнеских* (< кинѣских), *коорѣдинаѣорка* (< координѣторка), *крѣдиѣор* (< кредѣтор), *крѣѣтеријуми* (< критѣријуми), *кулѣнарске* (< кулинѣрске), *лѣкални* (< локални), *лѣкалном* (< локалном), *медѣцинска*²³ (< медицинска) × 2, *наглашава* (< наглашава), *намењен* (< намењен), *да наследи* (< наслеђи), *несмањеним* (< несмањеним), *нѣормалне* (< нормѣлне), *обѣзбѣђена* (< обезбѣђена), *обѣашњава* (< објашњава), *одстрѣљену* (< одстрѣљену), *органѣзаѣор* (< организѣтор) × 2, *органѣзаѣора* (< организѣтора, Гјд.), *ѣрганска* (органска), *ѣсновна* (< оснѣвна), *ѣстварених* (< оствѣрених), *ѣдвѣзано* (< повѣзано), *ѣдвукао* (< подвѣкао), *ѣојѣдиним* (< појѣдиним), *ѣредѣѣторима* (< предѣторима), *ѣреѣрѣчава* (< препричава), *ѣриказан* (< приказан), *ѣриказаним* (< приказаним), *ѣрѣчвршћена* (< причвршћена), *ѣрѣбада* (< пробѣда), *ѣрѣѣисане* (< пропѣсане), *ѣрѣфѣсији* (< профѣсији), *рѣсѣисан* (< распѣсан), *рѣсѣисана* (< распѣсана), *рѣлигије* (< религије), *слѣдеће* (< следѣће), *ѣѣксѣѣилне* (< текстѣлне), *ѣѣксѣѣилних* (< текстѣлних), *ѣрѣѣдиѣије* (< традиѣије), *ѣрѣѣдиѣијом* (< традиѣијом), *увѣћава се* (< увећава се), *ѣзбѣђен* (< узбѣђен), *ѣказано* (< указано), *ѣкѣзано* (< указано), *унаѣреди* (< унапредѣи), *уѣчавам* (< уочѣвам), *да ѣрадиѣте* (< урадите), *ѣређен* (< уређен), *фѣналног* (< финалног), *финѣнсијског* (< финансијског), *ѣѣнѣтрѣлне* (< центрѣлне).

У корпусу су регистровани примери именица које се завршавају суфиксом *-ија* с новим акценатским моделом који је у говору прихваћен, претпостављамо, јер је у складу с језичким осећајем говорника с подручја косовско-ресавског дијалекта, такође с краткосилазним акцентом на месту у норми очекиваног краткоузлазног, који би се фонетски могли сврстати у ову позицију: *енѣргију*, *инѣѣстиријом*, *колѣкѣије* (Гјд.), *комѣѣѣнија* (Гмн.), *ѣросѣѣѣрије* (Гјд.).

У корпусу су забележени и примери речи у којима су изговорена два акцента, те смо их, гледајући акценат у датој речи без прве творбене компоненте (која је такође носилац акцента јер је префиксоид), који је променио место, као и квантитет, сврстали у ову позицију (уп. Феке-

²³ Овај пример забележен је у нашем корпусу и у облику *мѣѣѣѣцински*. О томе више у наредној фусноти, у одељку о специфичностима.

прихватљивим, тј. карактеришу га као диференцијални у односу на дијалекатски говор: *йрѣсѣиријама* (норм. просторије) × 2, *одрѣжавају* (норм. одржавати; место акц. може бити аналогича према обл. одржавѣм), *ѣиворили* (норм. ѣтворити; место акц. може бити аналогича према обл. ѣварѣм).

У корпусу су забележена три примера у којима је акценат изговорен на новом, нормативном месту, а на његовом некадашњем месту изговорен је постакценатски квантитет који, претпоставља се, компензује квантитет слога на којем је пре извршеног преношења био дугосилазни акценат, који је проминентнији, те је сачувао дужину: *йѣвѣзано* (< повѣзано), *йѣзѣђен* (< узбѣђен), *йѣзано* (< укзано). На ову појаву могу утицати и други чиниоци, попут набрајања или експресивног набоја.

4. Закључна разматрања

Дистрибуција силазних акцената у говору локално престижне урбаног-регионалне реализације стандардног језика с подручја Ћуприје одликује се, пре свега, староштокавским метатаксистичким преношењем, чији је резултат новоштокавско место краткосилазног акцента,²⁵ односно – стандардно место акцента, а ово је стање приказано у табели 1.

Табела 1: Резултат преношења силазних акцената иза неакцентоване краткоће у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје.

акценат	позиција	слог	позиција	акценат
“				˘
<i>сесѣира</i> > <i>сѣсѣира</i>	1	крајњи отворени	4	<i>сесѣирѣ</i> > <i>сѣсѣирѣ</i>
<i>језѣк</i> > <i>јѣзѣк</i>	2	крајњи затворени	5	<i>јунѣк</i> > <i>јѣунѣк</i>
<i>лојѣѣѣа</i> > <i>лѣѣѣѣа</i>	3	унутрашњи	6	<i>нејѣрѣвѣа</i> > <i>нѣјѣравѣа</i>

Постакценатског квантитета у начелу нема,²⁶ будући да он није ни одлика овог дијалекатског говора.²⁷ Забележена су и типична одступања од прописане норме у дистрибуцији силазних акцената

²⁵ Резултати се поклапају с прелиминарним опсервацијама у истраживању урбаног говора у Параћину (Милорадовић 2014: 144–145; 2016: 80–81). Међутим, овакво стање поклапа се и са стањем које је забележено у употребној норми стандардног језика уопште, када је у питању уклањање тонског контраста у кратким акцентованим слоговима с новоштокавским местом акцента (в. Драгин 2005: 279; Петровић–Гудурић 2010: 380).

²⁶ Постакценатски квантитет може се реализовати у случају компензације квантитета на слогу који је пре извршеног преношења био носилац дугосилазног акцента (нпр. *йѣзѣђен* (< узбѣђен), *йѣзано* (< укзано)).

²⁷ Постакценатски квантитет није могао бити унет у говор спикера ни под утицајем употребне норме стандардног српског језика, јер је губљење постакценатског квантитета једна од његових карактеристика (в. (Петровић–Гудурић 2010: 375).

ван иницијалног слога, која су широко распрострањена и у складу с језичким осећајем савремених говорника (нпр. *инвестиција*, *капегорија*, *ојозиција*, *телефизија*, итд.), мада је знатно више примера у којима бисмо очекивали дугосилазни акценат, али је дошло до његовог преношења (нпр. *Југославију*, *инвалидског*, *интелектуалаца*, *организаџор* итд.,²⁸ в. одељак 3), што је потврда тога да је присутна диференцијација у одабиру адекватног идиома, као и да код говорника/спикера постоји тежња да се придржавају нормативних правила.

Локално престижна урбано-регионална реализација стандардног језика одступа од прописане норме стандардног српског језика у погледу дистрибуције акцената, будући да се силазни акценти реализују ван иницијалног слога, иако је место акцента стандардно, с изузетком неких речи страног порекла или у двоакценатским речима. Међутим, треба приметити да је у говору спикера РТВ Поморавље из Ћуприје уочена врло доследна тенденција да се акценат реализује на новоштокавском месту, односно да се уклопи у нормом прописане обрасце. Ово прилагођавање отежава дијалекатска база која ограничава говорнике, будући да краткоузлазни акценат немају у свом акценатском систему. С друге стране, уколико узмемо у обзир напомене истраживача о губљењу дистинкција између краткосилазног и краткоузлазног акцената у употребној норми стандардног српског језика,²⁹ резултати овог истраживања указују на то да нема посебне разлике између употребне норме и њене локално престижне урбано-регионалне варијанте у медијима с подручја косовско-ресавског дијалекта.

Свакако, индивидуалне тежње спикера РТВ Поморавље да овладају прописаном нормом стандардног српског језика и буду доследни у изговору евидентне су, будући да су у одређеној мери овладали стандардном акцентуацијом, иако су конкретни резултати блискији употребној норми стандардног српског језика, него Вук–Даничићевој, прописаној. Стога, можемо закључити да су на овој локалној телевизији заступљене одговарајућа и очекивана комуникацијска пракса и тежња за неговањем говорне културе.

У будућим истраживањима пажњу треба посветити пре свега формирању већег корпуса, а треба укључити и различите типове емисија. У анализу треба уврстити и говор гостију, интервјуисаних

²⁸ Ови су примери посебна потврда диференцијације у одабиру одговарајућег идиома.

²⁹ Ова појава не везује се искључиво за говорнике из дијалеката који су према својим структуралним карактеристикама удаљенији од говора узетих за основу стандарда, већ је такво стање забележено и у употребној норми стандардног српског језика (в. Драгин 2005: 279; Петровић–Гудурић 2010: 380).

говорника, те обратити пажњу на њихов, али и на говор спикера, у зависности од формалности и типа ситуације, као и од односа са саговорником. Уз то, посебна истраживања фонетских карактеристика забележених акцената била би од великог значаја при потврђивању веродостојности досадашњих закључака. Такође, требало би испитати постоје ли разлике између локалне урбано-регионалне реализације стандардног језика у медијима и престижног градског вернакулара.

Стандардни језик, како је речено, егзистира с идејом да се језичке варијације дате заједнице редукују, те да служи као опште средство споразумевања, неутралан и према својим одликама немаркиран, а као такав и једнако доступан сваком говорнику, независно од његовог дијалекатског порекла. Употребна норма стандардног српског језика води се наведеним постулатима, те се говорници у оквиру природног језичког процеса лишавају особина које их на било који начин у говору обележавају, или су њиховом језичком осећају непознате и(ли) несавладиве. Резултати нашег истраживања показују да је употребна прозодијска норма стандардног српског језика савладива од стране професионалних говорника с подручја косовско-ресавског дијалекта, за разлику од прописане, која им је, пре свега због њихове дијалекатске базе,³⁰ углавном недостижна.

Узевши у обзир комплексност проблематике прописане норме стандардног српског језика и њене реализације у градским (урбаним) говорима, посебно оним ван територије говора узетих за основицу стандардног језика, резултати овог истраживања могу бити од вишеструке користи: осим што доприносе истраживањима у области урбане дијалектологије, посебно говора с подручја косовско-ресавског дијалекта, могу бити значајни као опис савременог стања употребне норме, јер, како Милка Ивић (1997: 151) пре више од две деценије наводи: „Просечност језичке свакидашњице биће најприкладније илустрована, у ствари, оним што је најмасовније усвојено као инструменат комуникације: језик штампе, радија, телевизије, филма [...] *што никако не значи да ће се баш њај језик њрејоручивајши као узор* [истакла М. Ч.], нити да све његове особености треба безусловно прихватити као норму будуће прескриптивне граматике. Он овде има да служи само као најпогоднија, основна база за опис оног стања које најтипичније репрезентује садашњи развојни тренутак наше изражајне културе.“

³⁰ Мисли се преваходно на непостојање краткоузлазног акцента и поста акценатског квантитета у њиховом акценатском систему.

ИЗВОРИ

24. 10. 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=7EuyAIGwdlE>, приступљено априла 2022.
19. 11. 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Gj-WH8Fdpmc>, приступљено маја 2022.
28. 6. 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=CdAdwjZlWX0>, приступљено маја 2022.
29. 8. 2016. https://www.youtube.com/watch?v=UHIJ8S9zS_H8, приступљено маја 2022.
6. 5. 2017. https://www.youtube.com/watch?v=z1_v2c-bysg, приступљено маја 2022.
5. 8. 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=qddwZLa4Vrc>, приступљено маја 2022.
19. 10. 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=JZUTbQ0fBek&t=2s>, приступљено јуна 2022.
22. 10. 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=990frNCXB5M>, приступљено јуна 2022.
17. 5. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=GuOik5EMaIA>, приступљено јуна 2022.
2. 10. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=FVrqaRODOUk>, приступљено јуна 2022.
14. 10. 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=gQFVcvGjXrM>, приступљено јуна 2022.
3. 2. 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=anGYV8v85Io>, приступљено јула 2022.
17. 6. 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=qB1sbIfVPQ>, приступљено јула 2022.
26. 3. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=2n8sJRSge_8, приступљено јула 2022.
24. 9. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=ZoNnmCf_QQA, приступљено јула 2022.
2. 10. 2021. https://www.youtube.com/watch?v=U_EZHGG7GAI, приступљено августа 2022.
2. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=zeUqV-pPIF8>, приступљено августа 2022.
3. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=IIJbBsMoQcU>, приступљено августа 2022.
12. 8. 2022. https://www.youtube.com/watch?v=-aeMdHxf_kw, приступљено августа 2022.
24. 8. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=vBCocXrbs1E>, приступљено августа 2022.

Ћуприја. [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_\(град\)\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ћуприја_(град))), приступљено августа 2022.

ЛИТЕРАТУРА

- Бошњаковић 2007: Жарко Бошњаковић, Преношење акцената у говору неких јавних медија, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* L, Нови Сад, 81–93.
- Бошњаковић–Регодић 2007: Жарко Бошњаковић, Небојша Регодић, О неким прозодијским карактеристикама језика новосадских медија, *Прилози проучавању језика* 38, Нови Сад, 263–315.
- Бугарски 1995: Ранко Бугарски, *Увод у ојшћу лингвистику*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Драгин 2005: Гордана Драгин, Прозодијске особине говора спикера (новинара) РТВ Нови Сад, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* XLVIII/1–2, Нови Сад, 277–282.
- Драгин 2009: Гордана Драгин, Дистрибуција постаценатских дужина у језику медија, у: Жарко Бошњаковић (ур.), *Говор Новог Сада. Св. I, Фонетске особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 129–140.
- Ивић 1997: Milka Ivić, *O Vukovom i vukovskom jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Ивић 2001: Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика: увод и шипокавско наречје*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Јокановић–Михајлов 2013: Јелица Јокановић–Михајлов, *Акцентаи и интонација говора на радију и телевизји*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Милорадовић 2014: Софија Милорадовић, Узуални стандард у урбаним центрима на косовско-ресавском и призренско-тимочком говорном подручју, у: Сreto Танасић (ур.), *Српски језик и актуелна ишћања језичке полииике. Зборник Инстишћуа за српски језик САНУ*, II, Београд: Институт за српски језик САНУ, 143–150.
- Милорадовић 2016: Софија Милорадовић, Говорни тип града – „комуникацијска стратегија“ и „идентификацијска пракса“ у Србији данас, у: Зузана Тополињска и др. (Уредувачки одбор), *Релацијаша село <> град на словенскашја итеришћорија денес (лингвистичко-социолошка анализа)*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, Истражувачки центар за ареална лингвистика, 77–92.
- Петровић–Гудурић 2010: Драгољуб Петровић, Снежана Гудурић, *Фонологија српскога језика*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.

- Пешикан 1976: Митар Пешикан, О утицају радија, телевизије и других новинарских служби на језичку културу, *Наш језик* XXII/1–2, Београд, 69–76.
- Пипер–Клајн 2014: Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна грамађика српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Радовановић 1997: Milorad Radovanović, *Spisi iz kontekstualne lingvistike*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Средојевић 2009: Дејан Средојевић, Акценат именица у језику водитеља-спикера новосадских телевизијских станица, у: Жарко Бошњакловић (ур.), *Говор Новог Сада. Св. 1, Фонетске особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 215–234.
- Средојевић 2013: Dejan Sredojević, Neakcentovane dužine i jezik medija, *Zbornik radova Akademije umetnosti 1*, Novi Sad, 205–224.
- Средојевић 2018: Dejan Sredojević, О restandardizaciji akcenatske norme srpskog jezika, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* VII/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 185–197.
- Станојчић–Поповић 2008: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамађика српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Стевановић 1964: Михаило Стевановић, Радио-телевизија и језик, *Наш језик* XIV/2–3, Београд, 150–155.
- Стевановић 1986: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, Београд: Научна књига.
- Суботић и др. 2012: Ljiljana Subotić, Dejan Sredojević, Isidora Bjelaković, *Fonetika i fonologija: ortoepska i ortografska norma standardnog srpskog jezika*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Фекете 2000: Егон Фекете, Неке појаве систем(ат)ског нарушавања акценатске нормe, *Јужнословенски филолог* LVI/3–4, Београд, 1297–1329.
- Фергусон 1959: Charles A. Ferguson, Diglossia, *Word* 15/2, 325–340.
- Цукут 2021: Слађана Цукут, Акценатски дублетизам четворосложних придјева на Радио-телевизији Републике Српске, *Филолог* XII, Бања Лука, 380–397.
- Чопа 2021: Миљана Чопа, Језичка анксиозност код говорника косовско-ресавског дијалекта у контакту са стандардним идиомом, *Зборник Мађице српске за филологију и лингвистику* LXIV/1, Нови Сад, 115–130.

Miljana B. Čopa

THE DISTRIBUTION OF FALLING ACCENTS IN SPEECH
OF TV ANNOUNCERS ON RTV POMORAVLJE

S u m m a r y

The research was undertaken to investigate the distribution of falling accents in the speech of the TV announcers of RTV Pomoravlje from Čuprija. The corpus presents 20 recordings of short news programs produced by this television. We approached the analysis by looking at the examples from the collected corpus in certain phonetic positions according to which the results of the Neo-Štokavian transmission are analyzed in the case of falling accents after an unaccented short vowel. The results of the research show that the distribution of falling accents in the speech of the locally prestigious urban-regional realization of the standard language in the speech of the TV announcers of RTV Pomoravlje is characterized, above all, by the old transmission, and the result is the Neo-Štokavian place where the short falling accent is realized. Certain specificities have also been recorded, such as typical deviations from the prescribed norm in the distribution of falling accents outside the initial syllable, which are widespread and known to the linguistic sense of speakers of the modern Serbian language. The distribution of falling accents on RTV Pomoravlje deviates from the prescribed norm of the standard Serbian language, but a tendency to fit into the patterns prescribed by the norm was observed in the speech of announcers. The research results indicate that there is no particular difference between the contemporary standard Serbian language and its locally prestigious urban-regional variant in the media from the area of the Kosovo-Resava dialect. These results can be useful for research in urban dialectology, as well as for descriptions of the contemporary state of the standard Serbian language.

Keywords: standard Serbian Language, Kosovo-Resava dialect, accentual norm, falling accents, distribution.

Библиографија

УДК 016:811.163.41

Оригинални научни рад
Примљено 19. децембра 2022. г.
Прихваћено 29. децембра 2022. г.

ЈОВАНА В. ИВАНИШ*
ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ*
МАРИНА М. НИКОЛИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

СРПСКА НЕОЛОШКА БИБЛИОГРАФИЈА

Увод

Српска неолошка библиографија броји скоро 350 библиографских јединица. Оне су поређане према презименима (првог) аутора и писму на коме су радови написани, тако да прво иду азбучне, па абecedне јединице, а код набрајања јединица истог аутора водило се рачуна о хронолошком реду објављивања. Код коауторских урадака, како бисмо избегли понављања, наводили смо јединицу само уз име првог аутора.

У корпус су укључени радови из најрепрезентативнијих српских лингвистичких часописа: *Јужнословенски филолог*, *Наш језик*, *Српски језик: студије српске и словенске*, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику*, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, *Славистика*, *Језик данас*, *Лингвистичке актуелности*, *Прилози проучавању језика*, *Новоречје* и др., зборници са домаћих и међународних научних скупова, докторске дисертације и све остале библиографске јединице које су садржале кључне речи *неологизам* и *нова реч*, као и велики број оних које су садржале кључну реч *англицизам*. Разлог за укључивање радова са кључном речју *англицизам* лежи у томе да је највећи број нових

* jovana.ivanis@gmail.com; v.djordjevic84@gmail.com; marina.nikolic@isj.sanu.ac.rs.

** Истраживање је спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, *Јавни дискурс у Републици Србији* – PDRS. / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, *Public Discourse in the Republic of Serbia* – PDRS.

речи по пореклу из енглеског језика, што показују савремена неолошка истраживања.¹

Такође, у *Библиографији* су своје место нашли и радови и студије које се баве српским жаргоном, будући да су неолошка образовања управо најпродуктивнија у овом супстандардном идиому, или на граници између стандарда и жаргона.²

Јединице су контролисане и у славистичкој библиографској бази iSybislaw, па су се отуда у *Библиографији* нашле и поједине јединице објављене у иностраној периодици или зборницима радова, које су нам биле доступне.

Неке од познатих српских лингвистичких периодика нису на овом списку, попут *Зборника Мајџице српске за славистику*, јер, након провере, неолошки радови нису у њима регистровани. У *Библиографији* су се нашли и најновији неолошки речници, као што су *Речник њојмова из њериода ѡидемије ковида*, *Речник ковида (џемајски и асоцијативни)* и *Речник нових речи у српском језику 1*.

Што се временског критеријума тиче, радови укључени у *Библиографију* потичу од шездесетих година XX века, када се неологија као поддисциплина полако издваја из лексикологије, и када аутори почињу да врше проучавање нове лексике посебно, стављајући је у фокус својих истраживања,³ закључно са 2022. годином, у којој је израда *Библиографије* завршена.

Библиографија се може сматрати селективном из више разлога. Иако су се ауторке трудиле да обухвате све радове, речнике и библиографије који обрађују неолошку грађу, врло је могуће да неки од њих нису објављени у српској периодици, зборницима или публикацијама на српском језику, односно нису се нашли у нама доступним истраживачким базама. Друго, претпоставка је да неки истраживачи нису у својим радовима експлицитно наводили (именовали) врсту језичке грађе коју су обрађивали, а припада новим речима. Појам *нова реч*, иако термин, има веома дифузно значење. Под новом речју подразумевају се различити типови лексике, па се у литератури говори о индивидуализмима, окационализмима, потенцијалним речима, неологизмима. Неологија обрађује све наведене подврсте нових речи, а

¹ Нећемо наводити посебне јединице, будући да су оне део *Српске неолошке библиографије*.

² Чест је случај да се нова реч (домаћа или позајмљена) прво нађе у жаргону, било да је реч о омладинском или стручном, па да из разлога распрострањености и/или фреквентности употребе временом постане део општег лексичког фонда.

³ Наравно, нове речи у српском језику будиле су интересовање истраживача и раније.

не само неологизме, па смо зато обухватили радове који се баве поменути типова нове лексике, као и жаргоном, будући да је он по својој природи континуирано иновативан, па се лексичке промене и новине најпре и најбрже у њему читавају.

Изостали су радови и студије посвећени искључиво позајмљеницама (односно речима страног порекла, туђицама, варваризмима) у ширем смислу,⁴ а не само онима посматраним као неологизми. Такође, изостављени су и прикази, хронике и сл. прилози.

Још један изазов је био како укључити радове написане пре распада српскохрватске језичке заједнице, па је одлучено да се уврсте они с називом српски или српскохрватски језик у наслову.

Даље, постоји могућност да је дошло до превида, те да неке јединице нису ушле у ову библиографију, но такви пропусти нису били намерни нити узроковани неким посебним разлозима. Поново су навођена новија издања само уколико је реч о измењеним и допуњеним, а не уколико се ради само о прештампаним издањима.

Јединице које обухвата ова библиографија баве се следећим темама: творба, морфологија, синтакса и прагматика нових речи; транслитерација, транскрипција и правопис; неографија; англицизми; фемининативи; термилошки, жаргонски, фразеолошки, дијалекатски, ауторски и дечји неологизми.

Корист од *Српске неолошке библиографије* може бити вишеструка. Најпре, ту је њена практична примена, која се огледа у лакшој претрази радова из дате области, као и омогућавање увида у општу слику области у датом раздобљу. Ова библиографија може представљати једну сажету основу историје српске неологије као поддисциплине, и можда полазиште за њен развијенији облик. Такође, овде се може видети које су публикације и аутори имали највеће заслуге за утемељење и развој неологије код нас.

Највећа корист ове библиографије, као уосталом библиографије као жанра научног функционалног стила, јесте научна, зато што ће она бити почетна тачка за будућа проучавања неолошких тема. Ова библиографија сачињена је с настојањем да ублажи могућа лутања и уштеди време истраживачима с неолошким усмерењима и интересовањима.

⁴ Какви су, рецимо, прилози из часописа *Наш језик* представљени у Јанковић, Јелена: О нормативном термину *варваризам* у српској лингвистици (на основу чланака објављених у часопису *Наш језик* 1932–2021), *Наш језик* 53/1, 2022, 63–80.

Селективна библиографија

- Ајдацић, Дејан: *Славистиичка исцраживања*, Београд: Филип Вишњић, 2007.
- Ајдацић, Дејан: Спортске компоненте у новим српским фразеологизмима, *Новоречје* 1/1, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2019, 59–68.
- Ајдацић, Дејан: Ауторски неологизми-индивидуализми Димитрија Митриновића (1913) и Драгана Алексића (1922), *Новоречје* 2/2, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 37–46.
- Ајдацић, Дејан: Називи жена и глобализација – англицизми у српском језику, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 29–42.
- Ајдацић, Дејан: О конкуренцији нових речи при називању нових ствари (*свемирски брод, авијар*), *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 39–49.
- Ајдацић, Дејан: Англокализам *кул* у српском језику, *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 103–112.
- Ајдацић, Дејан: Неологизми у фантастици пољског писца Јацека Дукаја и аспекти њиховог превода, *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 106–117.
- Ајдацић, Дејан, Маја Матић: Називи жена – германизми са семантичким отклоном у српском језику, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 19–28.
- Ајдановић, Милан, Страхиња Степанов, Јасмина Дражић: *Српски речник новијих англицизама* – недоумице, питања и примењена конструкцијска решења, у: Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.), *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 711–724.
- Алановић, Миливој, Милан Ајдановић: Морфолошки и синтаксички модели адаптације англицизама у српском језику, *Probleme de filologie slavă: (studii, articole, prelegeri)* 15, Timișoara: Universitatea de Vest, 2007, 225–237.
- Алексић, Данило: „Ажурирао сам *андроид*“ или „Ажурирао сам *андроида*“, *Језик данас* XV/13, 2019, 1–5.
- Ашић, Тијана: Семантичко-прагматичка анализа употребе речи „екстра“ у жаргону градске омладине, *Научни састајанак слависта у Вукове дане* 38, 2009, 177–190.
- Бабић, Стјепан: Постајак нових назива, *Научни састајанак слависта у Вукове дане* 18/1, 1990, 31–37.
- Бајић, Сања: Настанак правописне псеудонорме под утицајем енглеског језика, *Српски језик: студије српске и словенске* 14/1–2, 2009, 331–346.
- Бајић, Сања: *Англицизми у српском језику*, Бања Лука: Бесједа, 2010.
- Бацић, Милица: Новогвор брегзита и трампоманије у свету постистине: морфофонолошка адаптација експресивних инстант неологизама у српском новинарском дискурсу, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. Експресивност у српском језику* 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2020, 319–332.
- Бојовић, Бранкица: Утицај енглеског криминолошког језика на српски језик, *Српски језик: студије српске и словенске*, XIV/1–2, 2009, 637–642.
- Бојовић, Бранкица: Лексичке адаптације енглеских ријечи у српском језику, *Српски језик: студије српске и словенске*, XVI, 2011, 407–418.

- Бугарски, Ранко: Стране речи данас: појам, употреба, ставови, у: Јудита Планкош (ур.), *О лексичким позајмљеницама: зборник радова са Научног скупљања Страна речи и изрази у српском језику, са освртом на исти проблем у језицима националних мањина*, Суботица: Градска библиотека – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1996, 17–25.
- Бугарски, Ранко: Жаргонизација у творби речи, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 26/2, 1997, 301–308.
- Бугарски, Ранко: Две речи у једној: лексичке скривалице, *Језик данас* 13, 2001, 1–5.
- Бугарски, Ранко: Откривамо нове скривалице, *Језик данас* 15, 2002, 7–11.
- Бугарски, Ранко: Жаргонски изазови лексикографији, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 32/1, 2004, 137–146.
- Бугарски, Ранко: Српски жаргон између лексикона, граматике и стила, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 33/1, 2005, 81–87.
- Бугарски, Ранко: Жаргон – да или не?, *Књижевност и језик* 53/3–4, 2006, 215–221.
- Бугарски, Ранко: Како се рађају суфикси: граматикализација у српском жаргону, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 37/1, 2007, 5–10.
- Будинчић, Валентина: О синонимима, псеудоанглицизмима и енглеским језичким моделима у спортској терминологији, *Узданица* 8/2, 2011, 83–94.
- Будинчић, Валентина: Промјене у семантичкој екстензији у спортској лексички, *Радови Филозофског факултета* 13/1, Пале: Филозофски факултет, 2011, 431–441.
- Будинчић, Валентина: О новијим англицизмима у спортском терминосистему, *Савремена проучавања језика и књижевности*, 4/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2013, 229–240.
- Будинчић, Валентина: Енглески као интернационални језик спорта у времену (англо-)глобализације, *Српски језик: студије српске и словенске* 20, 2015, 551–560.
- Будинчић, Валентина: Савремене спортске тенденције и нови језички изазови, *Спорт и бизнис: научни часопис из области спорта и бизниса* 2, 2016, 81–86.
- Будинчић, Валентина: Епоними као врста позајмљеница у српском спортском дискурсу, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. Вуков Српски рјечник и 200 година савременог српског језика* XIII/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2019, 279–291.
- Будинчић, Валентина: О правописним аспектима енглеских елемената у спортском регистру: сложене и полусложене, *Литер: лист за књижевност, уметност и културу* 68, 2019, 263–276.
- Будинчић, Валентина: Експресивна функција англицизама у сфери маркетинга у спорту, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. Експресивност у српском језику* 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2020, 289–302.
- Васић, Вера: Употреба англицизираних интернационализама у савременом српском језику: *мисија и ками*, у: Светлана Томин, Љиљана Пешикан Љуштановић, Наташа Половина (ур.), *Зборник у част Марији Клеућ*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2013, 565–578.

- Вељковић, Жарко: Шта ради кладионичар?, *Језик данас* XI/3–4, 2015, 39–41.
- Вељковић Станковић, Драгана: О жаргонизмима у Речнику српског језика Матице српске (2011), *Српска лексикографија – речници српског језика као изворишних грамађичких и семантичких изражавања*, 2018, 343–354.
- Видачић, Анка: Процес калкирања из енглеског језика у српском, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* 28, 2000, 129–141.
- Витас, Душко: Рачунар или компјутер – информатичка збрка, *Језик данас* XVI/16, 2020, 15–21.
- Витас, Душко: Софтвер, хардвер...рансомвер!, *Језик данас* XVII/17, 2021, 1–9.
- Вујанић, Милица: Питања и одговори, *Наш језик* 22/1–2, 1976, 76–78.
- Вујовић, Душанка: Интернетски речник сленга *Вукајлија*, у: Владислава Ружић, Слободан Павловић (ур.), *Лексикологија, ономастика, синтакса. Зборник у част Гордана Вуковић*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2011, 123–130.
- Вујовић, Душанка: Нове домаће речи у политичком жаргону, у: Јасмина Грковић-Мејдор, Владислава Ружић (ур.), *Српски језик и његове норме: (дијахроно-синхрони аспекти)*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2015, 265–276.
- Вуковић, Марија: Инстаграм, један од узрока инвазије енглеских речи у употреби српског језика код младих, *Башићина* 50, 2020, 73–90.
- Вулетић, Александар, Наташа Милосављевић: Увезени неологизми и синонимија у српском језику медицине, *Српски језик: студије српске и словенске* 21, 2016, 453–467.
- Гаврановић, Валентина, Маријана Продановић: Статус новијих англицизама у лексичком фонду ученика средњошколског узраста, *Башићина* 51, 2020, 111–123.
- Гајишин, Весна, Олга Панић Кавгић, Александар Кавгић: Енглески у Новом Саду, у: Вера Васић, Гордана Штрбац (ур.), *Говор Новог Сада 2. Морфосинтаксичке, лексичке и прагматичке особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2011, 594–612.
- Грубор, Јелена: Став говорника српског језика према (неологизмима) англицизмима у српском језику, *Прилози проучавању језика* 42, 2011, 65–79.
- Дабић, Богдан: Бројеви као творбено полазиште за извођење нових речи у српском језику, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 43, 2000, 149–155.
- Дејановић, Милица, Емилија Рецић: Неологизми у поезији Мирка Бањевића, у: Предраг Јашовић (ур.), *Међународни научни скуп Живој и дело Мирка Бањевића* (зборник), 2019, 119–129.
- Деспотовић, Јулијана: Неологизми као стилско обележје прозе Љубивоја Ршумовића, у: Снежана Маринковић (ур.), *Књижевно дело Љубивоја Ршумовића*, Ужице: Педагошки факултет, 2019, 421–428.
- Димитријевић, Јована: То је заиста кринц (О новом англицизму у српском језику), *Језик данас* XV/13, 2019, 38–40.
- Драгићевић, Рајна: Потенцијалне речи у српском језику, *Научни састај слависти у Вукове дане* 38/1, 2008, 119–126.
- Драгићевић, Рајна: Интернационализација лексике у савременим словенским језицима, *Српски језик: студије српске и словенске* 16, 2011, 813–816.

- Драгићевић, Рајна: О неким проблемима творбе неологизама у настави, *Књижевност и језик* 58/1–2, 2011, 89–97.
- Драгићевић, Рајна: О неологизмима у српском језику, у: Живојин Станојчић и др. (ур.), *Путићевима српског језика, књижевности и културе. Скуп слависа. Предавања* 1, 2015, 248–259.
- Драгићевић, Рајна: Прилог лексичком нормирању: (на примеру неологизма *селфи*), *Језик данас* XI/3–4, 2015, 1–4.
- Драгићевић, Рајна: Укрштање основних тенденција у настајању неологизама у словенским језицима (на примеру лексеме *балканизација*), у: М.А. Малыгина (отв. ред.), *Осьмьдесятъ. Сборник научных статей к 80-летию И.С. Удуханова*, Москва: Издательский центр „Азбуковник”, 2015, 236–241.
- Драгићевић, Рајна: О неким проблемима творбе неологизама у настави српског као матерњег или страног језика, *Семинар српског језика, књижевности и културе. Предавања* 5, Београд: Међународни славистички центар, 2016, 137–143.
- Драгићевић, Рајна: О речима године и лексичком планирању српског језика, у: Срето Танасић (ур.), *Зборник Института за српски језик САНУ 3. Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2016, 137–145.
- Драгићевић, Рајна: Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић Бојанић, Јасмина Дражић, Јелена Ајцановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/2, Нови Сад: Филозофски факултет – Педагошко друштво Војводине, 2018, 63–70.
- Драгићевић, Рајна: Правописна решења нових речи у српским штампаним медијима, у: Милош Ковачевић (прир.), *Нови прилози српском правопису*, Нови Сад: Матица српска – Вишеград: Андрићев институт, 2019, 141–153.
- Драгићевић, Рајна: Допринос глобализације банализацији лексичког фонда српског језика, у: Аљександр Аљександровић Лукашанец (ред.), *Глобалізація і слов'янське словаутварення. XVI Міжнародний з'їзд славістаў*, Тематичний блок, Мінск: Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа, Беларускі камітэт славістаў, Камісія па славянскім словаўтварэнні пры Міжнародным камітэце славістаў, 2019, 74–84.
- Драгићевић, Рајна: О неологизмима у српском језику из угла припреме корпуса за израду вишетоног *Речника савременог српског језика* Матице српске, *Јужнословенски филолог* 76/1, 2020, 107–121.
- Драгићевић, Рајна: Оцртавање данашњице у новој лексици: фикусоманија у српским електронским медијима, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 9–18.
- Драгићевић, Рајна: Лапор плава и тупе сива – (не)одрживост неологизама за нијансе боја у српском језику, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 9–18.
- Драгићевић, Рајна: Мотивација, творба и значење српских сливеница, *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 63–74.

- Драгићевић, Рајна, Милош Утвић: Корпусно истраживање ширења компонен-
те *милџи*- у српском језику данас, *Научни састџанак славистџа у Вукове
дане* 46/3, 2017, 73–86.
- Драгићевић, Рајна, Милош Утвић: Умножавање мовираних фемининума на
-(к)иња у савременом српском језику, *Срџски језик: сџудије срџске и
словенске* 24, 2019, 187–200.
- Драгићевић, Рајна, Бранко Пејовић: Фото-бомбинг српског језика, *Новоречје*
1/1, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2019, 35–37.
- Дражић, Јасмина: Нове колокације у савременом друштвеном и култур-
ном контексту, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић Бојанић, Јасмина
Дражић, Јелена Ајџановић (ур.), *Језици и кулџуре у времену и ѝросџору*
7/2, Нови Сад: Филозофски факултет – Педагошко друштво Војводине,
2018, 71–78.
- Дражић, Јасмина: Лексичка креативност као обележје стила у роману *Па као*
Владимира Табашевића, *Зборник Маџице срџске за књижевностџ и
језик* 69/1, 2021, 261–278.
- Дринчић, Горан: Анализа лексике у дискурсу интернет четова: омлаџински
жаргон, *Наслеђе: часоџис за књижевностџ, умеџностџ и кулџуру* 26,
2013, 59–67.
- Дудок, Мирослав: Процеси лексикалне иновације у западнословенским и
јужнословенским језицима, *Примењена лингвистџика* 2, 2001, 25–31.
- Дурбаба, Оливера: Друштвена мрежа „Вукајлија“: анализа једног „речника“
сленга и идиома, *Научни састџанак славистџа у Вукове дане* 40/1, 2011,
429–438.
- Дурбаба, Оливера: Лингвистичке и функционално-стилистичке особености
интернетских форума посвећених компјутерској технологији, *Срџски
језик: сџудије срџске и словенске* 20, 2015, 371–386.
- Дурбаба, Оливера: Лингвистичка глобализација или мекдоналџизација
језика?, *Научни састџанак славистџа у Вукове дане* 46/1, 2017, 355–363.
- Ђорђевић, Весна: Интернационализација графџје српског језика: различити
начини графџјског бележења страних назива за занимања, *Срџски језик:
сџудије срџске и словенске* 17, 2012, 593–600.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић: *Речник нових речи* у контексту савре-
мене српске неографџје, у: Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад
Ивановић (ур.), *Лексикографџја и лексикологија у свеџлу акџуелних
ѝроблема*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 681– 696.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић, Ђорђе Оташевић: Грађа за речник нових
речи (2), *Новоречје* 2/2, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 61–126.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић, Ђорђе Оташевић: Грађа за речник нових
речи (3), *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 85–163.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић, Ђорђе Оташевић: Грађа за речник нових
речи (4), *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 81–112.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић, Ђорђе Оташевић: Грађа за речник нових
речи (5), *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 127–147.
- Ђорђевић, Весна, Марина Николић, Ђорђе Оташевић: Грађа за речник нових
речи (6), *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 167–182.

- Живковић, Ема, Мирјана Обрадовић: Језички пејзаж Крагујевца: називи приватних радњи, *Липар: листи за књижевности, уметности и културу* 68, 2019, 77–93.
- Живковић, Наталија: Морфолошка анализа адаптације именичких англицизама у *Беснилу* Борислава Пекића, у: Милош Ковачевић (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* VI/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2015, 73–81.
- Живковић, Наталија: *Утицај енглеског језика у делима Борислава Пекића и Милоша Црњанског* (докторска дисертација), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2017.
- Ивић, Милка: Расправљања о језику у времену глобализације, *Зборник Матице српске за књижевности и језик* 55/1, 2007, 7–10.
- Игњатовић, Душанка: Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла, *Наш језик* 13/3–5, 1963, 208–224.
- Ињац, Горан: Енглески језик у цом меди@: прилог проучавању српске компјутерске терминологије, *Прилози проучавању језика* 33, 2002, 78–122.
- Ињац, Горан: Неологизми у српској компјутерској терминологији, *Прилози проучавању језика* 34, 2003, 137–177.
- Јанићијевић, Марко: Позајмљенице с етимолошким префиксима *ex-* и *in-* у српско-хрватском језику у односу према енглеском: тенденције позајмљивања, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/2, Нови Сад: Филозофски факултет – Педагошко друштво Војводине, 2018, 407–422.
- Јанковић, Ђорђе: Неологизми Лазе Костића и њихова творба нултим суфиксом, *Српски језик: студије српске и словенске* 24, 2019, 459–475.
- Јањић, Марина: (Англо)српски књижевни језик у огледалу популарних женских часописа, у: Милош Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевности, уметности. Језички системи и употреба језика* 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2010, 311–321.
- Јањић, Марина: Говор младих Врањанаца: од дијалектизама до англицизама, у: Радмила Жугић (ур.), *Дијалекти – дијалекатска књижевности* 3, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2011, 109–114.
- Јањић, Марина: Језик Фејсбука – нови идентитет глобалистичких комуникација, *Српски језик: студије српске и словенске* 17, 2012, 559–576.
- Јањић, Марина: Редистрибуција консонантских група унутар нових англицизама у српском језику, *Исходишта* 1, 2015, 139–147.
- Јањић, Марина: Колоквијална лексика у говору нишких средњошколаца, у: Јордана Марковић, Надежда Јовић (ур.), *Ойцена и друга колоквијална лексика у српском и македонском језику*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, 109–130.
- Јовановић, Владан: О називу једног вируса, *Језик данас* 15, 2020, 1–5.
- Јовановић, Дејана, Ђорђе Оташевић: *Мали речник феминистичких термина*, Београд: Алма, 2015.
- Јовановић, Јована: Друштвено-културне иновације и богаћење лексичког система српског језика, *Језик данас* XIII/9, 2017, 6–10.
- Јовановић, Јована: Нова употреба придева *хуман* у савременом српском језику, *Новоречје* 1/1, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2019, 5–8.

- Јовановић, Јована: Тренерка и још понешто, *Новоречје* 2/2, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 55–57.
- Јовановић, Јована: Феминизам у језику – новији називи за женска занимања, *Новоречје* 2/2, Београд: Алма– Пројекат Растко 2020, 47–51.
- Јовановић, Јована: Да ли је *бедак* нова реч?, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 67–71.
- Јовановић, Јована: Англицизми у номинацији појмова везаних за епидемију вируса ковид 19, *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 82–96.
- Јовановић, Јована, Слободан Новокмет: Нове сливенице у именовању појмова из периода епидемије ковида 19 у језику медија, *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 91–105.
- Јовковић, Љиљана, Лариса Јовановић, Мерсида Тахировић: Истраживање англицизама у савременом српском језику, у: Зоран Чајка (ур.), *Иновације у настави српских језика*, Београд: Универзитет Алфа БК, 2017, 79–96.
- Јоцић, Милош: Српски и српско-енглески појмови из културе, поетике, теорије и индустрије видео-игара, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 50–74.
- Кебара, Марина: Лингвокогнитивна функционална анализа дејних неологизма као метајезичких рефлексива у језичкој игри, *Српски језик: студије српске и словенске* 21, 2016, 311–324.
- Кебара, Марина: Семантизација спонтаних деривата (дејних неологизма) у функцији прецедентности језичке игре, *Српски језик: студије српске и словенске* 22, 2017, 315–331.
- Кебара, Марина: Граматичка транспозиција у деривацији неологизма у дејој језичкој игри, *Узданица* 15/1, Јагодина: Учитељски факултет у Јагодини, 2018, 165–186.
- Кебара, Марина: Рефлексивно-непосредна форма дејних неологизма у светлу поимања дејег језика, *Језик, култура, образовање*, Ужице: Педагошки факултет, 2018, 75–86.
- Кишова, Маријана: Англицизми у језику савремене штампе (у руском и српском језику), *Српски језик: студије српске и словенске* IV/1–2, 1999, 545–554.
- Клајн, Иван: *Речник нових речи*, Нови Сад: Матица српска, 1992.
- Клајн, Иван: Два правописна проблема у вези са страним речима: (писање сложеница и полусложеница: неједначење по звучности), у: Јудита Планкош (ур.), *О лексичким језикалним јединицама: зборник радова са Научног скупљања Српске речи и израза у српском језику, са освртом на исту проблем у језицима националних мањина*, Суботица: Градска библиотека – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1996, 121–127.
- Клајн, Иван: Пуризам и антипуризам у данашњем српском језику, *Јужнословенски филолог* 64, 2008, 153–176.
- Кнежевић, Ивана, Зоран Ранковић: Словенски неологизми у академским радовима на српском и енглеском језику у сфери православне теологије, у: Александар Прњак (ур.), *Language, literature and philosophy*, Београд: Алфа БК универзитет, Факултет за стране језике, 2016, 153–164.
- Лађевић, Милица: Неологизам као лексикографска јединица, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 36/1, 1993, 182–185.

- Лазих Коњик, Ивана: Изазови савремене лексикографије: краудсорсинг и отворени речници, *Језик данас* 11, 2018, 14–17.
- Лазих Коњик, Ивана: Англобализми и други неологизми у најновијем периоду развоја српског језика, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 19–28.
- Лазих Коњик, Ивана: Узроци англокализације у српском језику, *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 65–72.
- Лазих Коњик, Ивана: Социјални фемининативи у српском језику – неолошки и лексикографски аспект, у: Милош Ковачевић (ур.), *Актуелна истраживања лексикологије и лексикографије српског језика*, Андрићград: Андрићев институт, 2022.
- Лалић-Крстин, Гордана, Сабина Халупка-Решетар: Нешто ново о новим сливеницама у српском језику, *Свећ речи* 23–24, 2007, 26–30.
- Марић, Ана: Нелогизми у словачком и српском језику, *Славистика* 11, 2007, 267–273.
- Марковић, Драгица: Кованице Лазе Костића и дискурс, *Научни састај слависти у Вукове дане. Лаза Костић и српски и европски романизам* 21/1, Београд – Нови Сад – Тршић, 1993, 285–293.
- Матијашевић, Јелка: Творбени механизам у функцији адаптације позајмљене лексике, у: Milivoj Alanović, Jasmina Dražić, Gordana Štasić, Gordana Štrbac (ur.), *Leksika – gramatika – diskurs. Zbornik u čast Veri Vasić*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2014, 157–168.
- Матијашевић, Јелка: Творбене новине у руском и српском језику с почетка 20. и почетка 21. века: социолингвистички аспект, у: Вера Васић, Марија Стефановић (ур.), *Дериватолошко-лексиколошко истраживање руског и српског језика*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 555–565.
- Матић, Маријана, Неда Видановић: О неоправданости англицизама у дневној штампи, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. (Српски) језик у комуникативној функцији XI/1*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2017, 113–124.
- Милановић, Александар: Дериватолошке карактеристике индивидуалних неологизма у *Словару Ђорђа Марковића Кодера*, *Научни састај слависти у Вукове дане* 40/1, 2011, 351–361.
- Милановић, Александар: Индивидуални неологизми у новим песмама Бранка В. Радичевића, у: Драган Хамовић (ур.), *Поезија Бранка В. Радичевића: зборник радова*, Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2016, 103–115.
- Милановић, Александар: Нова именовања слатководних риба у српском језику, *Наш језик* 48/3–4, 2017, 125–134.
- Милановић, Александар: Изведенице са суфиксом -ања као огледало културног развоја, *Јужнословенски филолог* 76/1, 2020, 57–76.
- Милановић, Александар: Из историјата српских сливеница, *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 13–17.
- Милановић, Ана, Милан Милановић: Анализа англицизама у називима занимања у областима пословне администрације и трговине, *Српски језик: студије српске и словенске* 17, 2012, 441–462.
- Милашин, Горан: Индивидуализми у језику Твитера, у: Стана Ристић, Ивана Лазих Коњик, Ненад Ивановић (ур.), *Лексикографија и лексикологија у*

- свeйлу акцyелних прoблeмa*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 725–744.
- Милић, Мира: Англицизми као стилски синоними у поезији Матије Бећковића, *Зборник Мајице српске за књижевност и језик* 60/1, 2012, 145–158.
- Милићевић, Слађана: Две нове речи: *сјонзоруша* и *ишћиољаш*, *Језик данас* V/14, 2001, 23.
- Милорадовић, Софија: *Музички жаргон младих и молодежњий музикальнй сленг: компаративни поглед*, Београд: Етнографски институт САНУ, 2012.
- Миљаковић, Милорад: Творбени модели нерегистрованих глаголских лексема типа *лајковати*, *ићивовати* и сл. у српском, руском и другим словенским језицима, у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 5, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016, 387–393.
- Миљковић, Миљан, Снежана Перишић: Разумевање англицизама код ученика четвртог разреда основне школе у односу на социодемографске варијабле, *Башићина* 55, 2021, 135–144.
- Миљковић, Миљан: Разлике у употреби англицизама у свакодневном говору код деце основношколског узраста у односу на социодемографске варијабле, *Башићина* 54, 2021, 103–113.
- Миљковић, Миљан: Утицај појаве англицизама и енглеских речи у медијима на употребу англицизама у свакодневном говору код деце школског узраста, *Башићина* 51, 2020, 179–192.
- Митровић, Јелена: *Енглеска основа ујопребе жаргонизама у говору младих*, Рудо: Народна библиотека Просвјета, 2018.
- Мршевић-Радовић, Драгана: Језичка култура и чистота језика (2), *Научни састај слависти у Вукове дане* 34, 2005, 263–278.
- Мршевић-Радовић, Драгана: Фразеолошки неологизми у српском језику: ономасиолошки и функционално-стилски аспект, *Научни састај слависти у Вукове дане* 36/1, 2007, 283–291.
- Мршевић-Радовић, Драгана: О утицају жаргонске лексике на стандардну фразеологију, у: Срето Танасић (ур.), *Зборник Института за српски језик САНУ 1: посвећено др Драгу Ђујићу поводом 75-годишњице животова*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2008, 343–350.
- Настановић, Драгана: О неким аспектима адаптације англицизама из области моде у српском језику, у Милош Ковачевић и др. (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* 1/1, 2010, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 205–212.
- Недељковић, Драгана: Англицизми у пословном регистру српског језика, *Српски језик: студије српске и словенске* XIV/1–2, 2009, 585–590.
- Николић, Ивана: La representación gráfica de los neologismos españoles traducidos al serbio, *Наслеђе* 45, 2020, 193–215.
- Николић, Ивана: *Неологизми у књижевноуметничком стилу шпанског и српског језика* (докторска дисертација), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2020.
- Николић, Марина: Хендловати и мингловати, у: Слободан Новокмет, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Марина Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019, 63–64.

- Николић, Марина, Светлана Слијепчевић Бјеливук: Како се зову противници вакцинације, у: Слободан Новокмет, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Марина Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019, 65–68.
- Николић, Марина, Светлана Слијепчевић Бјеливук: *Речник њојмова из њериода епидемије ковида*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2020. <<http://www.isj.sanu.ac.rs/recnik-pojmova/>>.
- Николић, Марина, Слободан Новокмет: Јутјуб за почетнике, у: Слободан Новокмет, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Марина Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019, 56–58.
- Николић, Марина, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Слободан Новокмет: Нове речи у српском јавном дискурсу као последица пандемије ковида 19, у: Звездан Арсић (ур.), *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини* 51/1, 2021, 365–390.
- Новаковић-Шашић, Дубравка: Енглеске речи у београдској дневној штампи, у: Јудита Планкош (ур.), *О лексичким њозајмљеницама: зборник радова са Научног скупља Сјране речи и изрази у српском језику, са освјетом на исту њроблем у језицима националних мањина*, Суботица: Градска библиотека – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1996, [307]–317.
- Новокмет, Слободан: Нове речи са суфиксом *-ина* и његовим варијантама у српском језику, *Наш језик* 43/3–4, 2012, 55–69.
- Новокмет, Слободан: Форманти страног порекла *веб* и *сајбер* у српском језику, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 43/1, 2014, 163–175.
- Новокмет, Слободан: Како зовемо симбол @?, *Језик данас* 10/1–2, 2015, 42–46.
- Новокмет, Слободан: Номинација симбола @ (ЕТ) у савременом српском језику, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 46, 2017, 377–388.
- Новокмет, Слободан: Да ли лежећи полицајац спава или само лежи?, *Језик данас* 12, 2018, 32–35.
- Новокмет, Слободан: Англицизми наши насушни, у: Слободан Новокмет, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Марина Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019, 80–82.
- Новокмет, Слободан: Нови англицизми у српском језику, *гарбци њајм и бинџовање*, у: Слободан Новокмет, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Марина Николић (ур.), *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019, 69–70.
- Новокмет, Слободан: Ко су вакцинаши?, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 33–38.
- Новокмет, Слободан: Статус и положај нових англицизама из домена телевизије и филма у српском језику, *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 73–81.
- Новокмет, Слободан, Марина Николић, Светлана Слијепчевић Бјеливук (ур.): *Језик око нас*, Нови Сад: Прометеј, 2019.
- Оташевић, Ђорђе: Разграничење околионализма и неологизама, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 22/2, 1994, 251–255.
- Оташевић, Ђорђе: Садржај речника неологизама, *Наш језик* 29/5, 1994, 306–317.
- Оташевић, Ђорђе: Универбација, *Наш језик* 32/1–2, 1997, 52–63.
- Оташевић, Ђорђе: *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: лингвистички аспекти* (докторска дисертација), Београд: Филолошки факултет, 1997.

- Оташевић, Ђорђе: Нова хибридна лексика у српском и руском језику, *Славистика* 2, 1998, 99–102.
- Оташевић, Ђорђе: *Речник нових и незабележених речи*, Београд: Енигматски савез Србије, 1999.
- Оташевић, Ђорђе: Нове и незабележене речи (I), *Наш језик* 33/1–2, 1999, 173–184.
- Оташевић, Ђорђе: Нове и незабележене речи – грађа (II), *Наш језик* 33/3–4, 2000, 387–401.
- Оташевић, Ђорђе: Нове речи и њихово бележење, *Језик данас* 11, 2000, 1–14.
- Оташевић, Ђорђе: Стварање нових речи, *Синергија* 2000/1–2, Београд, 2000, 7–8.
- Оташевић, Ђорђе: Стварање нових речи, *Језик данас* V/13, 2001, 10–12.
- Оташевић, Ђорђе: Речници нових речи, *Дескриптивна лексикографија сјан-дардног језика и њене теоријске основе*, Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска, 2002, 299–308.
- Оташевић, Ђорђе: *Обраћни речник нових и незабележених речи*, Београд: Алма, 2003.
- Оташевић, Ђорђе: *Велики речник нових и незабележених речи* 1, Београд: Алма, 2004.
- Оташевић, Ђорђе: *Велики речник нових и незабележених речи* 2, Београд: Алма, 2005.
- Оташевић, Ђорђе: *Мали енглеско-српски речник нових речи*, Београд: Алма, 2007.
- Оташевић, Ђорђе: *Мали руско-српски речник нових речи*, Београд: Алма, 2007.
- Оташевић, Ђорђе: *Мали српско-руски речник нових речи*, Београд: Алма, 2007.
- Оташевић, Ђорђе: *Велики речник нових и незабележених речи* 1 (2. издање), Београд: Алма, 2008.
- Оташевић, Ђорђе: *Велики речник нових и незабележених речи* 2 (2. издање), Београд: Алма, 2008.
- Оташевић, Ђорђе: *Нове речи и значења у савременом српском сјандардном језику: Лингвистички аспекти*, Београд: Алма, 2008.
- Оташевић, Ђорђе: *Мали речник нових речи*, Београд: Алма, 2008.
- Оташевић, Ђорђе: *Речник нових и незабележених речи*, Београд: Алма, 2008.
- Оташевић, Ђорђе: Тенденције у развоју лексике савременог стандардног српског језика, *Научни сасјанак славистиа у Вукове дане* 39/1, 2010, 239–242.
- Оташевић, Ђорђе: Именица криза у савременом српском језику, *Наш језик* 44/1–2, 2013, 13–27.
- Оташевић, Ђорђе: Нова значења неких страних речи као средство манипулације, *Радови Филозофског факултета* 16/1, 2014, [267]–278.
- Оташевић, Ђорђе: Језик српских комерцијалних реклама у доба глобализације, *Научни сасјанак славистиа у Вукове дане* 46/1, 2017, 365–376.
- Оташевић, Ђорђе: Нова лексика у области туризма у савременом српском језику, *Наш језик* 50/2, 2019, 387–397.
- Оташевић, Ђорђе: Семантичке дефиниције нових фемининума, *Новоречје* 1/1, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2019, 9–10.
- Оташевић, Ђорђе: Грађа за речник нових речи (1), *Новоречје* 1/1, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2019, 13–25.

- Оташевић, Ђорђе: *100 неологизама XXI*, Београд: Алма, 2020.
- Оташевић, Ђорђе: Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас), *Новоречје* 2/2, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 9–36.
- Оташевић, Ђорђе: Фемининуми (феминативи) у речницима нових речи, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 43–66.
- Оташевић, Ђорђе: Исцрпност описних речника, *Новоречје* 2/2, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 140–142.
- Оташевић, Ђорђе: Вредновање нових речи, *Новоречје* 2/3, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2020, 184–187.
- Оташевић, Ђорђе: Библиографија радова на словенским језицима и енглеском о неологизмима везаним за актуелну пандемију: избор (1) *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 133–136.
- Оташевић, Ђорђе: Библиографија радова на словенским језицима и енглеском о неологизмима везаним за актуелну пандемију: избор (2), *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 161–163.
- Оташевић, Ђорђе: О семантичкој дефиницији неологизама *антиивакцинаши* и *антиивакцинашићво*, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 29–32.
- Оташевић, Ђорђе: Речник деантропонимних неологизама (1), *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 113–121.
- Оташевић, Ђорђе: Родни парови у речницима нових речи и секундарност феминатива, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 75–78.
- Оташевић, Ђорђе: Речник деантропонимних неологизама (2), *Новоречје* 3/5, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 148–157.
- Оташевић, Ђорђе: Библиографија радова на словенским језицима и енглеском о неологизмима везаним за актуелну пандемију: избор (3), *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 191–194.
- Оташевић, Ђорђе: Лексичка средства за привлачење пажње у анотацијама информативних текстова на интернету, *Наш језик* 53/2, 2022, 67–82.
- Оташевић, Ђорђе: Оказионалне сливенице у савременој српској афористици: творбена анализа, *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 139–155.
- Оташевић, Ђорђе: Речник деантропонимних неологизама (3), *Новоречје* 4/6, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2022, 183–187.
- Оташевић, Ђорђе, Биљана Сикимић: Однос оказионализма према времену, *Наш језик* 29/1–2, 1991, 77–81.
- Оташевић, Ђорђе, Биљана Сикимић: Творба оказионализма у српскохрватском језику, *Јужнословенски филолог* XLVII, 1992, 67–78.
- Оташевић, Ђорђе, Марина Николић, Весна Ђорђевић, *Речник нових речи у српском језику I*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2022.
- Павловић, Михаило: Нека запажања о употреби страних речи код нас, *Језик данас* III/10, 1999, 15–16.
- Панић Кавгић, Олга: Разумемо ли значење позајмљеница из енглеског језика? Англицизми у српским медијима до 2005. године и данас, *Свејћ речи: средњошколски часопис за српски језик и књижевност* 31/32, 2011, 23–27.

- Поповић, Михаило: О неким новијим случајевима полисемијског семантичког позајмљивања, *Српски језик: студије српске и словенске* II/1–2, 1997, 347–354.
- Прћић, Твртко: Да ли је ово само борба с ветрењачама, *Језик данас* IX/21–22, 2005, 1–4.
- Прћић, Твртко: Лексичко значење између семантичке непотпуности и прагматичког употпуњења, у: Милорад Радовановић, Предраг Пипер (ур.), *Семантичка проучавања српског језика*, Београд: Српска академија наука и уметности, 2008, 291–300.
- Прћић, Твртко: Како се на енглеском каже *олдџајмер*? Англицизми као српско-енглески лажни парови, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* 55/2, 2012, 203–220.
- Прћић, Твртко: Нова значења постојећих речи у српском језику: унутарсистемски и вансистемски механизми реализације, у: Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић, Дејан Средојевић (ур.), *Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију. Зборник у часи Љиљани Суботић*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016, 439–452.
- Прћић, Твртко: Значај научног бављења неологизмима у српском језику: лексиколошки и лексикографски аспекти, у: Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.), *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 643–668.
- Радић, Сања: Страна препозитивна компонента *e-* у савременом српском језику, у: Маја Анђелковић (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* IV/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2013, 139–145.
- Радовић-Тешић, Милица: Експанзија префиксалног елемента *сујер-* у српском језику, у: Јудита Планкош (ур.), *О лексичким позајмљеницама: зборник радова са Научног скупља Српске речи и изрази у српском језику, са освртом на исти проблем у језицима националних мањина*, Суботица: Градска библиотека – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1996, [299]–305.
- Радовић-Тешић, Милица: Структура актуелних неологизама у српском језику, *Научни саставак слависти у Вукове дане* 37/1, 2008, 361–369.
- Радовић-Тешић, Милица: *С речима и речником*, Београд: Учитељски факултет, 2009.
- Радоњић, Данијела: О могућим утицајима енглеског језика на употребу појединих конструкција у српском језику (на примеру конструкција *број један* и *најбољи икад*), *Наш језик* 44/3–4, 2013, 49–58.
- Расулић, Катарина: Српско-енглеске творенице у светлу теорије појмовне интеграције, у: Милорад Радовановић, Предраг Пипер (ур.), *Семантичка проучавања српског језика*, Београд: Српска академија наука и уметности, 2008, 269–289.
- Рељић, Митра: Неологизми у функцији сликовних и експресивних средстава, *Славистика* 1, Београд, 1997, 49–55.
- Ристић, Стана: Стране речи у описним реченицама са аспекта лексичког нормирања, *Наш језик* 29/5, 1994, 301–305.

- Ристић, Стана: Експресивна лексика у најновијем омладинском жаргону и у савременом српском језику (социолингвистички аспекти употребе и развоја), *Наш језик* 33/3–4, 2000, 257–272.
- Ристић, Стана: Неке најновије појаве у развоју лексике српског језика (на примеру твореница са префиксима *не-* и *анти-*), *Научни састај слависта у Вукове дане* 38/1, Београд, 2009, 27–41.
- Ристић, Стана: Преглед најновијих творбених процеса (по врстама речи), *Српски језик* 14, Београд, 2009, 77–80.
- Ристић, Стана: Сложенице у корпусу нових речи са творбеним елементима у значењу квантификације, у: Милош Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност* I. *Српски језик у уједињењу*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2009, 125–139.
- Ристић, Стана: Творба нових речи од властитих именица, *Славистика* 13, 2009, 307–315.
- Савић, Марија: Псеудоанглицизми у српском језику, у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 3, Нови Сад: Филозофски факултет, 2014, 467–477.
- Савић, Марија: Творбени принципи у грађењу псеудоанглицизама у српском језику, у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 5, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016, 317–330.
- Савић, Марија, Весна Савић: Англицизми у језику струке графичког и веб дизајна – потреба или поштапање?, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2018, 423–432.
- Савић, Марија: Англосрпски као језик банкарске струке у српском језику: формално-садржинска адаптација англицизама у банкарском регистру, у: Снежана Гудурић и Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 259–270.
- Савић, Свенка: Принципи стварања неологизама у српскохрватском језику, у: Јован Јерковић (ур.), *Лексикографија и лексикологија* (зборник реферата), Београд: Српска академија наука и уметности, Филолошки факултет – Нови Сад: Институт за јужнословенске језике, Матица српска, 1984, 161–170.
- Симоновић, Марко: Шта се *actually* дешава међу језицима, *Свеј речи: средњошколски часопис за српски језик и књижевност* 35/36, 2013, 30–39.
- Слијепчевић Бјеливук, Светлана: О правописним питањима у пандемији ковида, *Књижевност и језик* LXIX/1, 2022. 85–96.
- Слијепчевић Бјеливук, Светлана, Марина Николић: *Речник ковида (темајски и асоцијативни)*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Прометеј, 2022.
- Спасић, Јелена: Информатички термини у новинском извештају, *Узданица* 8/2, 2011, 63–69.
- Спасић, Јелена, Сања Ђуровић: Морфолошки и творбени аспект дечијих неологизама, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. Експресивност у српском језику* I, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2020, 71–86.

- Стевановић, Јулијана: Неологизми као стилско обележје прозе Љубивоја Ршумовића, у: Снежана Маринковић (ур.), *Књижевно дело Љубивоја Ршумовића*, Ужице: Педагошки факултет, 2019, 421–428.
- Степанов, Страхиња: Колоквијално-жаргонска лексика у роману Александра Рашића *Од 13 до 18*, *Зборник Мајнице српске за књижевности и језик* 68/2, 2020, 603–622.
- Стефановски, Ана: Англицизам у рекламном регистру српскохрватског језика, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 23/2, 1995, 127–131.
- Стијовић, Светозар: Његошове кованице, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 18/2, 1991, 469–474.
- Стојановић, Милица, Наташа Миланов: О англицизмима из сфере информатике и могућностима њихове адаптације, *Наука и иденитијетет*: зборник радова са научног скупа, Пале: Филозофски факултет, 2012, [293]–303.
- Стојичић, Виолета: *Неологизми у енглеском језику и њихова адаптација у српском. Теоријски и практични аспекти* (магистарски рад), Нови Сад: Филозофски факултет, 2003.
- Субашић, Слободанка: (Не)оправданост употребе англицизама у српском језику, *Речи: часопис за језик, књижевности и културолошке студије* 2/3, 2010, 137–152.
- Тешић, Весна, Сања Тирић: Из новије лексике, *Наш језик* 28/3, 1989, 187–190.
- Тиртова, Галина: О неким аспектима адаптације англицизама у српском језику, *Научни састајанак славистија у Вукове дане* 46/1, 2016, 283–288.
- Томић, Горица: On a new type of word-forming element in Serbian, *Филолог* 20, 2019, 248–266.
- Томић, Горица: Творбено-семантичка анализа нових сливеница у српском језику, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини* 49/2, 2019, 61–83.
- Томић, Горица: О једној посебној категорији сливеница у српском језику, *Взданица* 17/2, 2020, 123–139.
- Томић, Горица, Јелена Даниловић Јеремић: Експресивност у називима хране и пића: анализа сливеница, у: Милош Ковачевић, Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевности, уметности. Експресивности у српском језику* 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2020, 289–302.
- Томић, Јована, Ана Здравковић: Творбено-семантичка анализа неологизама у новинском дискурсу, *Баштина* 43, 2017, 13–29.
- Турчан, Јарослав: Поводом три нова спортска термина, *Језик данас* III/10, 1999, 16–18.
- Ћосић, Павле: Правила жаргонске метатезе, *Језик данас* 19/20, 2004, 14–17.
- Филиповић, Соња: Англицизми из регистра моде у српском језику: формална анализа, *Прилози проучавању језика* 34, 2003, 179–196.
- Филиповић, Соња: Термини везани за моду из енглеског језика у српском: семантичка анализа, *Примењена лингвистика* 4, 2003, 118–127.
- Филиповић Ковачевић, Соња: Статус и употреба англицизама у српском језику, *Свети речи: средњошколски часопис за српски језик и књижевности* 23/24, 2007, 31–33.
- Халупка-Решетар, Сабина, Гордана Лалић-Крстин: Разумевање сливеница у српском језику, *Наслеђе* 22, 2012, 101–109.

- Џвијовић, Драгана: О лексичким спојевима с именицом *мода* и придевом *модни*, *Наш језик* 42/3–4, 2011, 39–45.
- Шипка, Милан: Бренд и брендоманија, *Језик данас* IX/21–22, 2005, 8–11.
- Шипка, Милан: Џус, ђус и дјус, *Наш језик* 38/1–4, 2007, 27–34.
- Штасни, Гордана: Неологизми, кованице и индивидуално означене речи у *Речнику српскохрватског књижевног језика, Прилози проучавању језика* 28/29, 1997/98, 87–113.
- Штасни, Гордана: Деривациони модели нових речи у српском језику, *Научни саставак слависта у Вукове дане* 42/1, Београд, 2013, 269–281.
- Штасни, Гордана: Именички англицизми на *-инг* у српском језику, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* 57/2, 2014, 101–113.
- Штасни, Гордана, Штрбац, Гордана: Именички англицизми на *-ер* у српском језику, *Јужнословенски филолог* 71/1, 2015, 45–69.

*

- Aćimović, Slađana: Semantičko-pragmatički i stilski aspekti anglicizama u romanima nekih modernih srpskih autorki mlađe generacije, у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 3, Нови Сад: Филозофски факултет, 2014, 381–392.
- Bogdanić, Aleksandar: Anglicizacija kroz medijsko komuniciranje i prevođenje: uticaj engleskog na srpski u vrijeme medijalizacije, *Радови Филозофског факултета* 16/1, Пале: Филозофски факултет, 2014, 197–211.
- Bojović, Brankica: Uticaj engleskog jezika na srpsku leksiku u oblasti sajberskog kriminološkog registra, *Prevodilac* 63/1–2, 2010, 55–68.
- Budinčić, Valentina: *Anglicizmi u sportskoj terminologiji*, Београд: Alfa BK универзитет, 2018.
- Bugarski, Ranko: *Žargon*, Београд: Библиотека XX век – Круг, 2003.
- Bugarski, Ranko: *Sarmagedon u Mesopotamiji: Leksičke skrivalice*, Београд: XX век, 2013.
- Bugarski, Ranko: Jedan agresivni srpski sufiks: *-ijáda*, у: Милivoј Alanовић, Јасмина Дражић, Гордана Штасни, Гордана Штрбац (ур.), *Leksika – gramatika – diskurs. Zbornik u čast Veri Vasić*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2014, 169–177.
- Bugarski, Ranko: Slivenice kao pokazatelj promena u jeziku i društvu, у: Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић, Дејан Средојевић (ур.), *Теме језикословне у српистици кроз дијахронију и синхронију. Зборник у част Љиљани Суботић*, 2016, 511–528.
- Bugarski, Ranko: *Srpske slivenice. Monografija sa rečnikom*, Нови Сад: Академска knjiga, 2019.
- Bugarski, Ranko: *Gramatika srpskog žargona*, Нови Сад: Академска knjiga, 2021.
- Čanak, Marijana: Obeležja novosadskog omladinskog žargona sa rečnikom, *Прилози проучавању језика* 36, 2005, 207–234.
- Ćirilov, Jovan: *Rečnik novih reči: reči, izrazi i značenja nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*, Београд: Народна knjiga, 1982.
- Ćirilov, Jovan: *Novi rečnik novih reči: reči, izrazi i značenja preuzeti iz drugih jezika ili nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*, Београд: Bata, 1991.
- Dimković-Telebaković, Gordana: Engleski u govornom srpskom jeziku mladih, у: Милош Ковачевић (ур.), *Српски језик, књижевност, уметност. Српски*

- jezik – od Вука до данас* IX/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2015, 397–406.
- Dondur, Miloš: Anglicizmi u srpskom jeziku kao jeziku struke: ortografska adaptacija termina iz oblasti automobilizma, *Прилози проучавању језика* 40, 2009, 113–128.
- Drašković, Brankica: Anglicizmi u srpskom kao jeziku struke: upotreba engleskih termina u televizijskom novinarstvu, *Прилози проучавању језика* 39, 2008, 213–224.
- Drobnjak, Dragana: Francuske pozajmljenice u srpskom žargonu, u: Ivana Živančević Sekeruš (ur.), *Međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura* 5/1, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2010, 609–614.
- Đorđević, Danijela: Stavovi poljoprivrednih stručnjaka prema anglicizmima / prevodnim ekvivalentima u naučnoj terminologiji na srpskom jeziku, *Анали Филолошког факултета* 28/1, 2016, 191–205.
- Đorđević, Jasmina: Engleski u srpskom jeziku među mladima: odraz (ne) vrednovanja sopstvenog jezika i novog poimanja stvarnosti, u: Biljana Mišić Ilić, Vesna Lopičić (ur.), *Jezik, književnost, vrednosti – jezička istraživanja*, Niš: Filozofski fakultet, 2013, 485–496.
- Đurić, Milica: Rečnik skraćenica i izraza uz dramu „Nacija degeneracija”, *Новоречје* 3/4, Београд: Алма – Пројекат Растко, 2021, 122–130.
- Filipović, Rudolf: *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo, razvoj, značenje*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga, 1990.
- Filipović, Sonja: *Izgovor i pisanje računarskih anglicizama u srpskom jeziku*, Београд: Задужбина Андрејевић, 2005.
- Filipović, Sonja: Semantika anglicizama u srpskom jeziku u registru mode, *Philologia* 4, 2006, 57–65.
- Filipović-Kovačević, Sonja: Anglicizmi kao međujezički pojmovni amalgami, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* 54/2, 2011, 247–263.
- Filipović-Kovačević, Sonja: Leksika u srpskom jeziku pod uticajem engleskog u žargonu omladine u klipovima jutjuberа Јасершатајна, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* XLIII/1, 2018, 69–81.
- Filipović-Kovačević, Sonja: Posledice kontakata srpskog jezika sa engleskim na semantičkom nivou, у: Снежана Гудурић и Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2018, 393–406.
- Gudurić, Snežana: Neka zapazanja o novijim anglicizmima u francuskom i srpskom jeziku, *Communication, culture, creation: new scientific paradigms*, Arad: “Vasile Goldiș” University Press – Novi Sad: Fondafia Europa, 2015, 392–399.
- Gudurić, Snežana: Pseudoanglicizmi u francuskom i srpskom jeziku: tipovi i klasifikacija, у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 5, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016, 279–289.
- Gudurić, Snežana, Dragana Drobnjak: Anglicizmi u francuskom i srpskom jeziku: zajednički fond leksema i njihove semantičko-pragmatičke odlike, у: Сне-

- жана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 4/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2015, 19–30.
- Halas, Ana: Grafološka adaptacija anglicizama u reklamama u srpskim dnevnim novinama, u: Ivana Živančević Sekeruš (ur.), *Međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura* 6/1, 2013, Novi Sad: Filozofski fakultet, 399–408.
- Halupka-Rešetar, Sabina, Biljana Radić-Bojanić: Elementi engleskog jezika u SMS-ovima na srpskom jeziku, u: *Српски језик, књижевност, уметност. Традиција и иновације у савременом српском језику* VII/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2013, 297–308.
- Halupka-Rešetar, Sabina, Gordana Lalić-Krstin: New blends in Serbian: typological and headedness-related issues [Nove slivenice u srpskom jeziku: pitanja vezana za tipologiju i centričnost], *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* 34/1, 2009, 115–124.
- Halupka-Rešetar, Sabina, Gordana Lalić-Krstin: Prototypicality as a governing factor in constituent ordering in Serbian blends, u: Снежана Гудурић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2013, 475–486.
- Injac, Goran: Najnoviji anglicizmi i neologizmi u srpskom jeziku, *Wyraz i zdanie w językach słowiańskich : opis, konfrontacja, przekład* 5, Wrocław, 2005, 95–100.
- Injac, Goran: Pozajmljenica ili promena koda? Engleski jezik u srpskom i poljskom pisanom diskursu, *Прилози проучавању језика* 36, 2005, 125–136.
- Injac, Goran: Funkcionalne i semantičke realizacije anglicizama u jeziku mlađe generacije govornika srpskog i poljskog jezika, *Прилози проучавању језика* 37, 2006, 185–194.
- Jovović, Nataša: Leksičke novotvorine kod djece predškolskog uzrasta, u: Снежана Гудурић, Билана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2018, 161–172.
- Kardoš, Aleksandra: Morfosintaksička adaptacija novih anglicizama u srpskom jeziku: nove tendencije, u: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 3, Нови Сад: Филозофски факултет, 2014, 417–427.
- Kavgić, Aleksandar: Neologizmi i noviji kolokvijalizmi u seriji „Prijatelji” i postupci njihovog prevođenja na srpski: analiza paralelnog korpusa, u: Ivana Živančević Sekeruš (ur.), *Međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura* 6/2, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2013, 801–811.
- Klikovac, Duška: Da li je ljudsko biće – humano biće: (o jednoj novijoj pozajmljenici iz engleskog jezika), *Jezik i moć: ogledi iz sociolingvistike i stilistike*, Beograd: Biblioteka XX vek – Krug, 2008, 103–108.
- Kljakić, Snežana: Anglicizmi u semantičkom polju nege tela, *Прилози проучавању језика* 42, 2011, 37–52.
- Krizmanić, Višnja: Anglicizmi u medicinskim tekstovima, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* 43, 2000, 309–316.
- Lalić-Krstin, Gordana: Upotreba slivenica u srpskom političkom diskursu, u: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 4/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2015, 355–366.
- Makišová, Anna: O novim leksemama u jeziku sa sufiksom -iáda/-ijada, *Славистика* 14, 2010, 160–165.

- Makišová, Anna: Nove reči u jeziku, u: Danijela Radović, Eva Toldi (ur.), *Interkulturalnost u obrazovanju* 1, Novi Sad: Pedagoški zavod Vojvodine, 2016, 107–115.
- Milanović, Milan, Ana Milanović: Kojim jezikom govore poslodavci? O prisustvu novih anglicizama u nazivima najtraženijih zanimanja oglašanih putem interneta, *Ekonomski horizonti: naučno-stručni časopis Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu* 14/3, Kragujevac: Ekonomski fakultet, 2012, 177–191.
- Milić, Mira: *Anglicizmi kao sinonimi u srpskom jeziku: (na primeru književnih i novinskih tekstova)* (doktorska disertacija), Novi Sad: Filozofski fakultet, 2011.
- Milić, Mira: Anglicizmi kao asocijativni stilski sinonimi u srpskom jeziku, u: *Međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura* 6/1, 2013, Novi Sad: Filozofski fakultet, 387–397.
- Milić, Mira: Tipologija anglicizama kao sinonima u srpskom jeziku, у: Снежана Гудурић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 2/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2013, 433–454.
- Milić, Mira, Tatjana Glušac: Jezičke nepravilnosti u tekstovima sportskih glasila na srpskom jeziku na primerima časopisa 'Fitness Management International', у: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 5, Нови Сад: Филозофски факултет, 2016, 291–303.
- Miljković, Vanja: Novi glagoli sa prefiksom *iz-* u savremenom srpskom jeziku i teorija glagolske prefiksacije, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 7/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 2018, 153–164.
- Mišić Ilić, Biljana, Vesna Lopičić: Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku, *Зборник Мајмике српске за филологију и лингвистику* 54/1, 2011, 261–273.
- Nikolić, Enisa: Slivenice u kompjuterskoj terminologiji i onlajn komunikaciji, u: *Interkatedarska konferencija anglističkih katedri*, Niš: Filozofski fakultet, 2007, 101–107.
- Novakov, Predrag: Neopravdani anglicizmi u srpskom jeziku: elementi jezičke marginalizacije, u: Vesna Lopičić, Biljana Mišić Ilić (ur.), *Jezik, književnost, marginalizacija. Jezička istraživanja*, Niš: Filozofski fakultet, 2014, 169–181.
- Orčić, Lidija: Anglicizmi u srpskom kao jeziku struke – skraćenice u univerzitetskim udžbenicima ekonomije, *Прилози проучавању језика* 39, 2008, 225–231.
- Orčić, Lidija: Anglicizmi u univerzitetskim udžbenicima ekonomije, u: Milivoj Alanović, Jasmina Dražić, Gordana Štasni, Gordana Štrbac (ur.), *Leksika – gramatika – diskurs. Zbornik u čast Veri Vasić*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2014, 205–216.
- Panić Kavgić, Olga: *Koliko razumemo nove anglicizme*, Novi Sad: Zmaj, 2006.
- Popović, Zdravka: Upotreba anglicizama u časopisima za decu, *Прилози проучавању језика* 41, Филозофски факултет: Нови Сад, 2010, 171–181.
- Prčić, Tvrтко: Adaptacija novih reči iz engleskog jezika prevodjenjem, *Primenjena lingvistika* 3, 2002, 95–101.
- Prčić, Tvrтко: O anglicizmima iz četiri različita ali međupovezana ugla, *Зборник Мајмике српске за филологију и лингвистику* 47/1–2, 2004, 113–130.

- Prčić, Tvrtko: *Anglicizmi u našoj svakodnevnoj praksi: kako iz koncentričnih začaranih krugova?* у: Јудита Планкош (ур.), *Животи и дело академика Павла Ивића*, Суботица: Градска библиотека – Београд: САНУ, Народна библиотека Србије, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска, Филозофски факултет, 2005, 311–325.
- Prčić, Tvrtko: *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Filozofski fakultet – Zmaj, 2005. [тпеће електронско издање, 2019. <<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-512-9.pdf>>].
- Prčić, Tvrtko: *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama deset godina posle: da li je vredelo?*, у: Снежана Гудурић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2013, 253–264.
- Prčić, Tvrtko: Нови речник новижих англицизама: зашто, шта и како, у: Миловој Алановић, Јасмина Дражић, Гордана Штасни, Гордана Штрабас (ур.), *Leksika – gramatika – diskurs. Zbornik u čast Veri Vasić*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2014, 41–58.
- Prčić, Tvrtko: *Ka savremenim srpskim rečnicima*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2018. <<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-454-2.pdf#overlay-context=sadrzaj/2018/978-86-6065-454-2>>.
- Prčić, Tvrtko: Neologizacija srpskog jezika u punom cvatu: Jedno ponešto drukčije čitanje knjige *Srpske slivenice*. Monografija sa rečnikom Ranka Bugarskog, у: Снежана Гудурић, Биљана Радић Бојанић, Предраг Мутавцић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 9/1, Нови Сад: Филозофски факултет – Педагошко друштво Војводине, 2020, 477–491.
- Prčić, Tvrtko, Jasmina Dražić, Mira Milić, Milan Ajdžanović, Sonja Filipović Kovačević, Olga Panić Kavgić, Strahinja Stepanov: *Srpski rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2021. <<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>>.
- Rebronja, Semiha: *Anglicizmi u nazivima elektronskih uređaja u srpskom jeziku*, у: Милош Ковачевић, Радивоје Младеновић, Никола Рамић, Владимир Поломац (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* I/1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2009, 213–220.
- Rodić, Sonja: *Sekundarna morfološka i semantička adaptacija anglicizama u komunikaciji na Fejsbuku o rijaliti-programima*, у: Снежана Гудурић и Марија Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* 3, Нови Сад: Филозофски факултет, 2014, 455–466.
- Savić, Svenka: *Nove reči u poeziji Momčila Nastasijevića, Обичност и многообразије на славјанските језици: сборник в чест на проф. Иван Леков*, София, 1997, 245–253.
- Silaški, Nadežda: *Ka standardizaciji terminologije u oblasti marketinga i menadžmenta, Ekonomske teme* 47/3, 2009, 111–125.
- Silaški, Nadežda: *Naučna terminologija pod najezdom anglicizama – kontrastiranje srpskog i hrvatskog jezika, Српски језик, књижевности, уметности. Језички системи и употреба језика* 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2010, 301–310.
- Silaški, Nadežda: *Srpski jezik u tranziciji: o anglicizmima u ekonomskom registru*, Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2012.

- Stefanovski, Ana: Engleske pozajmljenice u srpskohrvatskom: nazivi firmi, *Живи језици: часопис за сирпне језике и књижевност* 34/35, 1/4, 1993/1994, 76–82.
- Tomović, Nenad: Anglicizmi u leksičkom polju klasičnog brijanja, u: Jelena Kostić-Tomović, Dragana Đorđević, Nikolina Zobenica, Jasna Stojanović (ur.), *Prevođenje kao veština i kao umetnost: zbornik u čast Branimiru Živojinoviću povodom devedesetogodišnjice rođenja*, Beograd: FOKUS – Forum za interkulturnu komunikaciju, 2020, 243–252.
- Vasić, Vera, Tvrtko Prčić, Gordana Nejgebauer: *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2001. [треће, електронско издање, 2018. <<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-451-1.pdf#overlay-context=sadrazaj/2018/978-86-6065-451-1>>].
- Vidaković, Mirna: Nove jezičke odlike reklama na domaćoj televiziji, u: Ivana Živančević Sekeruš (ur.), *Međunarodni interdisciplinarni simpozijum Susret kultura* 6/1, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2013, 49–58.
- Vujović, Dušanka: „Fest“ od vašara do konferencije: (o nazivima tipa *Tamburica fest*), u: Milivoj Alanović, Jasmina Dražić, Gordana Štasni, Gordana Štrbac (ur.), *Leksika – gramatika – diskurs. Zbornik u čast Veri Vasić*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2014, 179–187.

Прикази

Ивана Антонић, *Временски односи у језику Андрићеве нарације**

Монографија угледног професора савременог српског језика са новосадског Филозофског факултета Иване Антонић, поред *Уводне белешке* на почетку (7–20), компонована је од пет поглавља: I. Темпорална детерминација сентенцијалном формом, са једним радом: *Сентенцијална темпорална детерминација у Андрићевим приповекама из аустроугарског периода 1892–1922*; II. Темпорална детерминација номинално-падежном формом, са једним радом: *Номинално-падежна темпорална детерминација у Андрићевим приповекама из периода 1925–1941*; III. Темпорална детерминација адвербијалном формом, са пет радова: *Адвербијална темпорална идентификација у Андрићевом роману На Дрини ћурџија*; *Адвербијална темпорална квантификација у Андрићевој Травничкој хроници*; *Адвербијална темпорална фреквенција у Андрићевој Проклејој авлији*; *Адвербијална темпорална квантификација: брзина (/ темпо) у Андрићевом Омерџаши Лапасу*; *Адвербијалне лексеме као индикатори значења изненадног појављивања у времену у Андрићевој прози*; IV. Темпорална континуираност, са једним радом: *Темпорална континуираност у Андрићевој Госпођици*, и V. Темпорална конфигурација на међуреченичном нивоу, са једним радом: *Темпорална конфигурација на међуреченичном нивоу у Андрићевом незавршеном (реконструисаном) роману На сунчаној страни*. На крају књиге су *Извори грађе* (323–324), *Литература* (325–336), *Симболи и скраћенице* (337–340), *Именски регистар* (341–342) и *Предметни регистар* (343–354).

На почетку бих указао на два момента који ову монографију чине посебно значајном. Наиме, Иво Андрић није само значајан за свака, па и језичка, истраживања зато што је једини српски нобеловац. Још много прије Нобелове награде он се уврстио међу српске књижевнике који

* Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2021, 356 стр., 18 cm

су у својим дјелима подигли српски књижевни језик на ниво модерног стандардног језика, који је академик Александар Белић тридесетих година прошлог вијека означио као *београдски стил*. Он је кроз XX вијек наставио са изграђивањем модерног српског језика. И моји увиди говоре да нема ниједне језичке датости карактеристичне за савремени српски стандардни језик а која се не сусреће и у Андрићевом језику. С друге стране, одређивање аутора за бављење временским односима у Андрићевој прози има научни значај и јер је временска категорија једна од најзначајнијих синтаксичко-семантичких категорија. У наставку ћу у најкраћем представити садржај монографије.

У раду из првог поглавља *Синтаксичко-семантичка детерминација у Андрићевим приповијеткама из аустроугарског периода 1892–1922* (23–60) Ивана Антонић анализира временску детерминацију управне зависном временском реченицом у сложеној у Андрићевом прозном дјелу из најраније фазе његовог стварања, до 1922, како је она ту фазу назвала – из аустроугарског периода. То су приповијетке *Пути Алије Ђерзелеза*, *Дан у Риму*, *За логоровања*, *Жена од слонове кости* и *Ђорџан и Швабица*. Као што сам напоменуо, Александар Белић је уврстио и Иву Андрића међу творце савременог српског стандардног језика, у који се Вуков књижевни језик развио првих деценија XX вијека. Отуда није изненађење налаз И. Антонић да се анализирана појава не разликује од онога што показује цјелокупно његово дјело, односно да се у, цјелини гледано, подудара са стањем у српском стандардном језику, какво је у овом погледу било (и) крајем XX вијека. Аутор је показао који се подтипови временске реченице јављају, везнике с којим се јављају, са подацима о фреквенцији, као и шта се не јавља у овим приповијеткама.

У такође једином раду другог поглавља *Номинално-падежна синтаксичко-семантичка детерминација у Андрићевим приповијеткама из периода 1925–1941* (63–122) разматра се изражавање временског одређивања предикације падежним конструкцијама именица у Андрићевим приповијеткама насталим између два свјетска рата. Будући да се аутор ове монографије у претходном периоду интензивно бавио овим номиналним средствима временске детерминације, да је управо највише од свих проучавалаца савременог српског језика у новије вријеме писао уопште о синтакси и семантици падежа, имао је и добру предспрему за ову прилику, већ разрађен методолошки приступ и термилошка рјешења. У раду је дат потпун опис средстава које српски језик има на располагању а које користи Андрић у приповијеткама овог периода. Показана је бројност падежних конструкција које се јављају, од оних

с великом фреквенцијом до једног броја с малом фреквенцијом, а наведене су и оне предлошко-падежне конструкције које нису уочене у посматраном корпусу.

Како је на почетку речено, треће поглавље доноси пет радова из истог тематског круга. Рад *Адвербијална ѿемјорална иденѿификација у Андрићевом роману На Дрини ћуѿрија* (125–158) доноси детаљан опис улоге временских прилога у временском одређивању предикације у реченици, како у апсолутној тако и у релативној временској детерминацији. Аутор је прво дошао до списка временских прилошких ријечи у овоме роману, што је приближно броју 120, са много већим бројем појављивања. И овај рад, због богате грађе у роману на којој је заснован, доноси сигурне закључке и потпун увид у то како Андрић користи овај вид изражавања временске категорије у своме знаменитом роману. Показало се опет да стање у Андрићевом роману не одступа од стања у савременом српском језику.

У раду *Адвербијална ѿемјорална кванѿификација у Андрићевој Травничкој хроници* (159–182) И. Антонић анализира употребу прилошких ријечи у једном типу временске детерминације предикације у реченици – у временској квантификацији, тј. временском одмјеравању трајања предикације – у чувеном Андрићевом роману. Она је извршила опет темељиту и детаљну анализу на богатој грађи, и то подзначања: темпорална квантификација линеарног типа – лонгитудиналност, и темпорална квантификација пунктуално-линеарног типа – ингресивност (/временска аблативност) и терминативност (/временска адлативност). Послије овако детаљне анализе И. Антонић изводи закључак да се (ни) у овом погледу Андрићев језик не разликује од савременог српског језика.

У раду *Адвербијална ѿемјорална фреквенција у Андрићевој Проклеѿој авлији* (183–212) Ивана Антонић је описала један тип временске детерминације предикације, опет претежно прилошким ријечима, у наведеном Андрићевом роману. У питању је исказивање временске фреквенције с посебним освртом на значења репетитивности и периодичности као семантичка субпоља темпоралне фреквенције. У истраживању је утврдила списак прилошких ријечи којима се ово семантичко субпоље исказује, као и оних фразних структура које се могу користити у исту сврху (нпр. *још једном*, *неколико ѿуѿа* и сл.). Аутор је показао језичке сличности овог Андрићевог романа с другим, али и неке језичко-стилске посебности.

У раду *Адвербијална ѿемјорална кванѿификација: брзина (/ ѿемјо) у Андрићевом Омерѿаши Лаѿасу* (213–240) предмет пажње је један

посебан вид темпоралне квантификације, тј. описује се како се прилошким ријечима исказује брзина одвијања глаголске радње/ситуације у времену. Анализирано је како се у разматраном дјелу ово значење исказује прилошким ријечима и фразним падежним конструкцијама. Анализа је показала да се Андрић мајсторски користи овим средствима, иначе ниске фреквенције, којим српски језик на овоме плану располаже.

Посљедњи рад у овоме поглављу под насловом *Адвербијалне лексеме као индикатори значења изненадног појављивања у времену у Андрићевој прози* (241–266) бави се једном посебно занимљивом темом. Разматрају се прилошке ријечи које служе за исказивање наведеног значења у реченици. На богатом језичком материјалу из Андрићевих прозних дјела И. Антонић је утврдила синтаксичко-семантичке околности у којим се са овим ријечима у функцији одредбе предикације остварује значење изненадности – граматички параметри глаголског вида / аспекта реченичне предикације – перфективност : имперфективност, глаголског времена с обзиром на обележје динамичност (+) : динамичност (–) и глаголске ситуације с обзиром на тип – активност : стање : остварење : достигнуће. Овај рад има посебан значај и зато што је о овој датости српског језика досад написано мало радова. Зато овај рад својим захватом у разматрану појаву доноси резултате који далеко превазилазе само допринос опису језика у дјелу нашег нобеловца. Тако аутор на крају закључује да се у овом случају ради о дифузној семантици, али и да у већини разматраних случајева структуре којим се ово значење исказује „недвосмислено припадају темпоралном семантичком пољу, тј. да се у њима остварује темпорални детерминатор“ (263).

У једином раду четвртог поглавља *Темпорална континуираност у Андрићевој Годишници* (267–292), који је у ствари наставак Антонићкиних истраживања временске детерминације, описано је једно потпоље поља темпоралности. У њему Ивана Антонић је описала средства којима се ово значење исказује: глаголским лексемама са инхерентним обележјем континуираности, потом претежно лексичким јединицама, и то прилозима као категоријалном класом речи, а у неким случајевима и номиналним предлошко-падежним структурама. Аутор је послје анализе језичке грађе и овај пут закључио да Андрићев језик врло добро представља савремени српски језик.

Последњи рад у монографији *Темпорална конфигурација на међуреченичном нивоу у Андрићевом незавршеном (реконструисаном) роману На сунчаној страни* (295–322) такође се бави временом – истраживањем синтаксичко-семантичких карактеристика исказивања

времена на реченичном и међуреченичном нивоу, чиме се аутор бавио и у неким својим ранијим радовима. Другим ријечима, испитују се, описују и тумаче временски односи унутар сложених реченица са односом координације или у низу самосталних реченица одређене цјелине. Резултати истраживања стављају се у однос према стању које у овом погледу показује савремени српски језик. Аутор овај рад закључује запажањем да је „по синтаксичком уобличавању компонованих реченичних структура, а посебно минималних текстуалних сегмената са оделитим реченицама у непосредној семантичкој корелацији на међуреченичном нивоу, језик овога романа синтаксички особен и са становишта наративног дискурса тадашњег времена веома модеран, управо супротно од онога како се обично процењује синтакса Андрићевог језика у већини његових кратких приповедачких наратива и обимних романескних форми“ (320).

Неспорно је да се ради о монографији коју кресе изузетни квалитети. У њој је Ивана Антонић детаљно и на богатом материјалу из језика прозних дјела Иве Андрића описала једну од најзначајнијих синтаксичко-семантичких категорија – темпоралну. Монографију одликује и одличан теоријско-методолошки приступ у потпуности усклађен с темом истраживања. Извршена је на богатом језичком материјалу Андрићеве прозе потпуна синтаксичко-семантичка анализа језичких јединица које учествују у исказивању категорије темпоралности. Коришћен је аналитички и дескриптивни метод. Добили смо монографију у којој је детаљно описана једна од најзначајнијих синтаксичко-семантичких категорија у језику прозног дјела нашег нобеловца. Она даје и нових увида у остваривање те категорије у савременом српском језику. Тако аутор у закључку истраживања једне појаве из домена темпоралности у роману *Госпођица* каже и: „добити резултати омогућиће с једне стране употпуњавање концепта семантичког поља темпоралности, које је устројено на основу резултата мојих ранијих истраживања, а с друге стране открило ми је и визуру за једно ново истраживање“ (290). У истом раду И. Антонић истиче да је (још једном) потврђено да језик Андрићевог дјела може представљати поуздан ослонац за посматрање синтаксичко-семантичких појава у савременом српском језику, како сам на почетку овог приказа истакао да и моји увиди у Андрићев језик говоре, због чега га код готово свих истраживања и укључујем у корпус. Кад се зна да је аутор ове монографије наш најплоднији проучавалац ове синтаксичко-семантичке категорије у савременом српском језику, онда је јасно да је овако висока оцјена монографије утемељена. Ова

монографија биће драгоцјена и код будућих стилистичких изучавања Андрићевог књижевног дјела.

Према критеријумима који се могу узимати у обзир у оваквим приликама монографија *Временски односи у језику Андрићеве нарације* Иване Антонић представља узорно научно дјело. Имајући у виду речено, и много још квалитета овог дјела који овдје нису могли бити истакнути, с посебним задовољством читаоцима препоручујем ову монографију.

*Срејшо З. Танасић**

Институт за српски језик САНУ, Београд
АНУРС, Бања Лука

* sretotanasic@yahoo.com

Данко Шипка, *Словенски језици: генеалогија и идеологија**

1. Нова књига едиције *Славистички сѝиси Савеза славистичких друштава Србије*.¹ Монографија Данка Шипке *Словенски језици: генеалогија и идеологија* објављена је 2022. године у библиотеци *Славистички сѝиси* Савеза славистичких друштава Србије. Ова библиотека основана је 2018. године, а до сада је у њој објављено 16 књига, што није било лако, будући да Савез нема стална примања. И *Словенски језици* професора Шипке, као и све остале књиге из ове библиотеке, могу се бесплатно преузети са сајта Савеза славистичких друштава Србије, и по томе је ова библиотека прва и јединствена у Србији. Оно до чега се такође веома држи у раду Савеза славистичких друштава Србије, као и у одабиру књига које се објављују у библиотеци *Славистички сѝиси*, јесте укључивање србистике у славистику с циљем да се страним славистима укаже на достигнућа србистике, али и да се србистима представе резултати српске славистике. Иако истицање овог циља изгледа необично, тј. непотребно, у реалности се показује велика потреба за тим, јер србистика се у Србији, после Александра Белића, увек издвајала од славистике, не само посебним универзитетским катедрама већ и на све остале начине. Ако нас и интересују страни слависти, онда су то искључиво они који се баве српским језиком и које позивамо на састанке Међународног славистичког центра. Катедру за српску књижевност, по традицији, називамо братском, што је природно, али братство са Катедром за славистику тек сада покушавамо да успоставимо. Такође, тек сада попуњавамо комисије Међународног славистичког комитета српским представницима јер нам је до сада често било важније шта о славистичким питањима мисле Американци, Енглези или Немци него најважнији

* Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2022, 336 стр.

¹ Овај текст је прочитан на представљању књиге Данка Шипке *Словенски језици: генеалогија и идеологија* у Коларчевој задужбини, 9. јуна 2022. године.

слависти из словенских земаља, који проучавају свој матерњи језик. Поглед на наслове библиотеке *Славистички сјиси* показује да Савез славистичких друштава Србије осветљава резултате истраживања словенских језика са фокусом на српски језик као словенски и на међуоднос српског језика, књижевности и културе са другим словенским језицима, књижевностима и културама.

У програмским настојањима Савеза славистичких друштава Србије, као и библиотеке *Славистички сјиси*, значајан допринос представља монографија проф. Данка Шипке *Словенски језици: генеалогичка и идеологичка*. Питким, пријемчивим језиком, често духовито, Данко Шипка ненаметљиво, кроз мноштво примера, шаље бројне поруке својим читаоцима, од којих му неке можда и нису биле у плану, нарочито ако се има у виду да је књига прво била написана на енглеском језику и да је била намењена америчким читаоцима, а затим преведена на српски језик и прилагођена читаоцима у Србији. Пишући је, Данко Шипка је имао у виду америчког издавача који му је у тако типичном америчком маниру тражио да напише књигу о словенским језицима коју би путник, лаик за лингвистику, читао у авиону да прекине путовање.

Читаћемо и на српском језику ову књигу у авиону, али ће у млађу публику, нарочито студенте, и из текста и између редова, бити утиснуте бројне поруке у вези са НАМА и са НАШИМ језиком, али то МИ биће изједначено са Словенима, а наш језик са представником породице словенских језика, што је порука која често до краја основних студија не допире до српских студената србистике јер немају ниједан предмет о Словенима и словенским језицима.

2. Садржај монографије. Монографија *Словенски језици: генеалогичка и идеологичка* садржи десет поглавља, која су распоређена у три одељка књиге. У првом поглављу (стр. 14–49) дају се одговори на питања ко су Словени, колико има словенских језика и какав је однос између словенских језика и њихових дијалеката. У другом поглављу (стр. 49–73) осветљава се веза између словенских и индоевропских језика који припадају другим породицама. Треће поглавље (стр. 73–94) посвећено је најважнијим фонетско-фонолошким одликама словенских језика, док се у четвртном поглављу (стр. 73–111) представљају опште одлике морфологије словенских језика. У петом поглављу (стр. 112–134) описују се неке лексичке карактеристике словенских језика: разлике у начину на који су у појединим словенским језицима појмови представљени речима, као и о семантичким променама. Шесто поглавље (стр. 134–149) посвећено је међујезичкој паронимији у сло-

венским језицима, тј. лажним пријатељима, док се у седмом поглављу (стр. 149–173) обрађују позајмљенице у словенским језицима. У осмом поглављу (стр. 173–212) представљена је општа слика развоја писмености и употребе ћирилице и латинице код Словена. Девето поглавље (стр. 212–226) резервисано је за значајне слависте и њихов утицај на општу популацију, док се у десетом поглављу (стр. 226–238) описују раздвајања словенских језика, а представљају се и најважнија питања језичке политике словенских земаља.

Иза сваког поглавља наводи се списак препоручене литературе. У научни апарат убраја се и списак опште литературе, затим преглед упоредних граматика словенских језика и словенских етимолошких речника (стр. 239–255). На крају књиге налази се чак 29 додатака (стр. 259–327), нпр. Писма словенских језика, Сродне речи у индоевропским језицима, Географски размештај индоевропских језика, узорци текстова написаних на различитим словенским језицима итд. Монографија се завршава појмовним и именским регистром (стр. 327–336).

3. Словенски језици према несловенским. Читалац ће, читајући ову књигу, имати прилике да се упозна са чињеницом да у словенским језицима не морају да се употребљавају различите речи за руку и шаку, ногу и стопало, прст на руци и прст на нози, што је у многим другим језицима обавезно.

Српској лексеми *рачун* и њеним еквивалентима у многим словенским језицима одговарају у енглеском језику посебне речи за рачун као израчунавање, као интегрални и диференцијални рачун, бројно стање, рачунање, рачун за комуналије, рачун за нешто купљено, рачун за цех у ресторану, банковни рачун, рачун као резултат неког такмичења или игре, фактура, финансијски извештај, профит итд.

Таквим и сличним примерима шаље се порука о томе да Словени на сличан начин парцелишу језичку слику света, што значи и да слично мисле, за разлику од неких других народа који нису МИ, већ ОНИ. Пример са рачуном Данко Шипка доводи у везу са разликама између словенских и неких других, несловенских, култура. Словенске културе су, како каже, колективистичке и полихроне, а западне (прецизније, културе енглеског језика) јесу индивидуалистичке и монохроне.

4. Српски језик према несловенским језицима. Много описа и примера у књизи тиче се управо српског језика у односу на друге несловенске језике, што може бити корисно и за српске и стране студенте славистике који желе да науче нешто више о српском језику. Тако је, на пример, проф. Шипка укратко описао једно своје истраживање о начи-

ну на који су у српском и енглеском језику устројени појмови, тј. како су лексички покривени. Испоставило се, на пример, да је српски језик мање прецизан од енглеског у одређивању појмова унутар области друштвене интеракције и институција, као и појмова у вези са мерама и логичким операторима. То значи да ће једна реч у српском језику бити еквивалент за више речи у енглеском језику. Тако се, рецимо, у српском језику може користити лексема *жена* за биће женског пола, супругу, спремачицу, неговатељицу итд., што у енглеском језику није могуће. И ову разлику аутор посматра кроз визуру МИ и ОНИ, којом се шаље порука о јединственом словенском културно-језичком свету, чији смо и ми део. „Морамо се с тим у вези запитати“, примећује проф. Шипка (стр. 115–116), „да ли то има везе са чињеницом да индивидуалистичке културе (гдје је појединац битнији од заједнице) морају да јасно разграниче шта је чије и ко је у којој улози, што опет није толико битно у колективистичким културама (гдје је заједница битнија од појединца). Исто тако, можемо се запитати да ли ове разлике имају везе са потребом да се јасно разграниче пословна и лична сфера и да се, уопштено, буде прецизнији у монохроним културама, што није толико битно у полихроним.“

5. Разлике међу словенским језицима. Данко Шипка нам пружа могућност да на културно-језичком плану успоставимо разлике међу словенским језицима, па ће се читалац упознати не само с оним што је нама Словенима заједничко већ и са оним садржајима који су нам различити. Појмовни садржаји који се именују речима неких словенских језика сматрају се специфичним, па су и такве речи непреводиве на друге језике. Један од неколико примера који се наводи у књизи јесте руска реч *тоска*, за чију интерпретацију Шипка наводи речи Владимира Владимировича Набокова: „Нема ријечи у енглеском језику која изражава све нијансе ријечи *тоска*. На најдубљем и најболнијем нивоу, то је осјећај тешке духовне муке, често без неког посебног разлога. На мање мрачним нивоима, то је тупа бол душе, чежња а да нема ништа за чим се чезне, болесно душевно пропадање, неодређена узнемиреност, пропадање душе, чезнутљивост. Појединачни случајеви могу бити жудња за неким или нечим одређеним, носталгија, љубавна бол. На најнижем нивоу она се утапа у учмалост, досаду.“

Поставља се, наравно, питање колико овакви примери представљају одраз стварне културне специфичности посебних народа, а у којој мери су делови идеализоване слике тобожње националне уникатности, наводне тајне коју међу собом деле представници једног народа, односно говорници једног језика, а која стално измиче стран-

цима распирујући њихову радозналост да савладају оно што не могу јер им у духовности недостаје оно нешто.

6. Делимичне сличности међу словенским језицима. Међу словенским језицима постоје и делимичне сличности, којима се они одвајају од других, несловенских језика, а истовремено се међусобно диференцирају. Занимљив пример је уобичајена конструкција за одређивање времена у српском и другим словенским језицима *йре раѿа*. Будући да су Словени доживели непријатно искуство ратовања у Другом светском рату, а неки и деведесетих година, овакво временско одређење сасвим је уобичајено, за разлику од неких других култура, у којима би то било необично. Ово запажање и коментар може дати само неко ко, као Данко Шипка, потиче са наших простора, а већ деценијама живи у Америци. Ко би још могао да уочи да Американци не користе конструкцију *йре раѿа* у временском одређивању догађаја! Ово његово запажање само је једна у низу занимљивости у овој књизи. Такви језички и културолошки подаци потичу из перспективе непосредног живљења у две културе и дубоког познавања и једне и друге.

Прича о конструкцији *йре раѿа* овде се не завршава. Уобичајеност, идиоматичност ове конструкције повезује, дакле, словенске језике и народе и раздваја их од других. Међутим, ратне трауме изражене у идиомима могу показати и неке разлике међу словенским језицима. Срби, наиме, кажу *Неком раѿи, а неком браѿи*, а Руси исту идеју исказују идиомом *Кому война, кому маѿь родная*. Проф. Шипка објашњава: „Разлика произлази из чињенице да је код нас рат мушког рода, па је у фразему родбинска улога истог тог рода, а у руском је *война* женског рода, па је таква и родбинска улога мајке у фразему. Ово јасно показује како структурни језички елементи (род у овом случају) обликују фраземе у садејству са историјским околностима (трауматским ратним искуством које два језика дијеле).“

Издвојили смо за ову прилику само неколико примера како бисмо илустровали богатство садржаја монографије Данка Шипке *Словенски језици: генеалозија и идеологија*, али и како бисмо указали на њену мисионарску улогу у програмима њеног издавача – Савеза славистичких друштава Србије у освешћивању и неговању духа словенства у нашем народу и култури, као и славистичког приступа српском језику међу српским лингвистима. Савез славистичких друштава Србије позива заинтересоване да бесплатно преузму примерак монографије на сајту Савеза славистичких друштава Србије <http://ssds.org.rs/publikacije/> и да зароне у свет словенских језика и култура, магичан као онај којим оди-

шу љубичасти тонови слике Алфонса Мухе *Словени у њрадомовини* на корицама најновије књиге проф. Данка Шипке.

*Рајна М. Драгићевић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

Мирчета Вемић, *Речник картографских појмова**

Речник картографских појмова настао је на основу дугогодишњег ауторовог преданог рада и представља пионирски подухват у овој научној дисциплини. У Речнику су описани термини и појмови специфични за картографију српскога језика. Речник на основу начина уређења речничког чланка и намени типолошки припада описним термилошким речницима. С друге стране, с обзиром на исцрпност одређених дефиниција термина Речник има и енциклопедијски карактер, те се може сврстати и у енциклопедијске речнике. Дефиниције у Речнику су неједнаке што се тиче њихове дужине, одређени број дефиниција је састављен од једне или две реченице, док је велики број речничких чланака енциклопедијски описан. Као илустрацију навешћемо одредницу *картографија*, чијим појмовима је и посвећено ово речничко дело. Уз дефиницију која гласи *наука, уметност и технологија исцртавања и приказивања објективне (или виртуелне) просторне стварности и стварања картографске слике света путем карата и других картоличких приказа, као знаковно-сликовних записа и логично-математичких модела* следи наставак речничког чланка у коме су приказане на страници и по досадашње дефиниције предмета и метода картографије у светској теоријској картографији од педесетих година прошлога века до данас. Корисник Речника ће добити исцрпне информације и пратити хронолошки развој картографије, а када је савремено стање у питању сазнаће и то да савремени радови картографију посматрају као ширу семиотичку област „која се односи на све сазнајне дисциплине које испитују категорију простора и просторност појава, а првенствено на географију и геонауке“. С друге стране, дефиниција *картографије* је умногоме осавремењена у односу на досадашње дефиниције у постојећим описним речницима српскога језика.

* Београд: Међународно удружење „Стил“, 2021, 573 стр.

Аутор је обрадио 3900 термина из теорије, методологије и технологије картографске науке, праксе и образовања, као и уметничког обликовања картографских знакова, састављања појединих елемената и композиције карте као слике и практичне израде, читања и коришћења карата. У Речнику су своје место нашли и термини из научних области повезаних са картографијом: астрономије, географије, геодезије, топографије, топонимије, фотограметрије, даљинске детекције, планирања у простору, семиотике (семиологије), информатике, као и из области графичких и ликовних уметности и аудиовизуелних комуникација класичних репродукцијских и савремених информационих технологија издавачке и архивске делатности и слично.

У овом Речнику леме су алфабетски уређене. Уз сваку одредницу давани су еквивалентни термини на руском и енглеском језику, што доприноси квалитету Речника с обзиром на то да је прецизно употребљена терминологија веома важна за добар превод и разумевање стручних текстова на тим језицима. Оно што се уочава приликом коришћења речника јесте чињеница да веома често за један српски термин постоји више наведених еквивалената на енглеском језику, на пример код одреднице *ознака хоризонталне (изохијсе, изобације)* наведена су три енглеска еквивалента: *contour (isobaths) number, contour (depth) value, elevation (depth) number*.

Терминолошке синтагме чија су значења резултат лексичког партнерства чине велики број речничких одредница. Најчешће су двочлане синтагме састављене од придева и именице (*картографско цртање, појединачно преклапање, угламерни круг, шемајска карта, школска карта, географска карта, еквидистанцијална линија, пољопривредни ајла, електронска карта, појединачна пројекција, симулациона линија*), као и синтагме састављене од именице и именице у генитиву (*језик карте, макета карте, обједињење контура, простор боја, релјеф, систем карте, задатак карте, јединица картографије, лењење нивоа, макета карте*). У мањој мери заступљене су и трочлане и вишечлане терминолошке синтагме, на пример *морски геофизички мермер, специјализована топографска карта, тачка нултих деформација, картографски информациони систем, метода картографског састављања, метода знакова цртања, карта загађености животне средине, карта заштитне животне средине, елементи библиографског описи картографске публикације* и сл.

С обзиром на то да термини у свом семантичком садржају имају само договорену појмовну вредност реалије коју именују, они по правилу немају способност развијања вишезначности и зато су најчешће

забележени у једном значењу. Уколико су забележени у више значења то је знак или недовољне уређености термилошког система у коме се јављају или њиховог изласка из термилошког система и, преко публицистике, уласка у општи лексички фонд, где могу развити и развијају способност полисемије, вишезначности.¹ Дакле, у термилошким речницима термини ређе имају више значења, као што је, на пример, то случај код одреднице *електронска карта*, код које аутор даје четири значења, која сва припадају картографској струци: 1. *картографски приказ визуелизован на екрану (дисплеју) компјутера на основу података дигиталних карта у векторском или растерском облику или база података ГИС-а, за разлику од компјутерских карта, које се визуелизују мимо монитора средствима графичког излаза*. 2. *картографски производ у електронској форми (без папира), који се састоји од дигиталних података (дигиталне карте или слојеви ГИС-а), по правилу записаних на компакт диску (cd-и), заједно са програмима картографске визуелизације, обично неким картографским прегледником-визуелизатором (браузером) намењеним за генерисање електронских карта*. 3. *картографски приказ компјутерски генерисан на екрану (дисплеју) и другим начинима графичког излаза*. 4. *векторска или растерска карта формирана на магнетном носачу (нпр. оптичком диску) и користи се с програмским и техничким средствима (у примењеној пројекцији, систему координата, условних знакова итд.) за приказивање, анализе и моделовања, као и решавање информационих и рачунских задатака са положајним и ситуационим подацима*.

Вишезначне одреднице се односе и на термине који се јављају у различитим термилошким системима, као што је то случај код одреднице *мерање дужина*, где термин има два значења, једно које припада топографској струци и друго значење које припада картографској струци: 1. *вид топографског мерења на земљишту*. 2. *једна од основних картометријских радњи која се састоји у утврђивању дужина правих, кривих, изломљених, кривудавих и др. линија помоћу мерних, циркуларних средстава, папирне траке, механичких или електричних курвиметара и сл. Приликом мерења дужина на картама неопходно је узети у обзир више деформација које утичу на његову тачност, као што је утицај картографске пројекције, генерализација линија, усук папира, несавршеност мерних средстава, случајне грешке итд. Најсложенија мерења кривудавих линија имају релативну грешку 3–5%.*

¹ Детаљније о вишезначности термина в. Даринка Гортан Премк, *Полисемија и организација лексичког система у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, 1997, 119.

Речником су обухваћене термилошке јединице које припадају специјалном фонду, као и лексеме које припадају општем лексичком фонду (*завичај, домовина, угао, бара, бунар, виноград, жбуње, коса, обронак, воћњак, койлина*), а које аутор дефинише због чињенице да се ови појмови приказују на топографским картама.

Код неких одредница уместо дефиниције аутор примењује упућивање на другу одредницу ознаком в(иди), на пример, *убод (џачке) в. џикирање (џачке)*; код термина *џикирање (џачке)* аутор наводи ознаком син(оним). одредницу *убод (џачке)* на крају речничког чланка.

У Предговору издања уочава се да аутор не даје кориснику информацију о изворима из којих је ексцерпирao грађу за Речник (стр. 5–6). Самом речнику претходи списак скраћеница и јединица мера (стр. 8), а потом је на 553 страна лексикографски обрађено 3900 термилошких јединица. На крају Речника аутор даје списак литературе (стр. 568–571) и регистар сачињен од имена која се наводе у одређеним речничким чланцима (стр. 572–573).

Овај термилошки речник представља актуелно стање у картографском термилошком систему, али у исто време у њему су нашли своје место и термини који данас представљају историзме и који се односе на историју картографије, што га по обиму и садржају чини веома широким.

Речник картографских појмова др Мирчете Вемића, картографа и сарадника Географског института „Јован Цвијић“ САНУ, веома је значајно и исцрпно дело у које је уложено доста труда и знања. Речник представља драгоцен допринос картографији и имаће велику примену у области геонауке. Такође, грађа Речника биће од великог значаја лексикографима као извор приликом израде тезаурусних речника у којима се обрађује и део термилошког картографског корпуса.

Марија С. Ђинђић*

Институт за српски језик САНУ, Београд**

* msdjindjic@gmail.com

** Овај приказ финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору бр. 451- 03-9/2021-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Зборник *Лексикологија и лексикографија*
у свешћу актуелних проблема*

На међународној научној конференцији *Лексикологија и лексикографија у свешћу актуелних проблема*, одржаној у Београду од 28. до 30. октобра 2020. године, у организацији Института за српски језик САНУ и под покровитељством Српске академије наука и уметности и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, представљени су радови који су се након годину дана нашли у истоименом зборнику. Публиковано је 58 научних радова истакнутих лингвиста из скоро свих словенских земаља и три пленарна излагања.

Издвајају се следеће тематске целине: *Пленарна излагања, Дескриптивна лексикографија и лексикографски метајезик, Историографија, Географија и нове појаве у лексичком систему, Лингвокултурологија и концептологија и Специјални речници*. У овом приказу у фокусу су нам радови који припадају двома целинама: *Дескриптивна лексикографија и лексикографски метајезик и Специјални речници*.

Тематска јединица *Дескриптивна лексикографија и лексикографски метајезик* посвећена је увек актуелним питањима проблема дефинисања лексичког значења, као и начину обраде одређених лексичких јединица. Поменуто целину чини 15 радова.

О проблему дефинисања лексичког значења пишу Ивана Лазић Коњик и Стана Ристић у раду *Ка отвореном речнику српског језика – проблем дефинисања лексичког значења* (91–111). У раду је дат предлог првих корака који ће водити ка стварању отвореног савременог речника српског језика. Новина у приступу ка дефинисању лексичког значења јесте та што би се сарадња одвијала између лаика и лексикографа. Имајући у виду податке добијене на такав начин, направио би се отворени речник српског језика у коме би дефиниције биле примерене

* Уредништво Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 1170 стр.

једнојезичним речницима онлајн концепције, а информације би биле проверене, тачне и прецизне.

О предностима електронског речника пишу и Рада Стијовић, Цветана Крстев и Ранка Станковић у раду *Аутоматиска екстракција дефиниција – допринос убрзању израде речника* (113–137). Циљ њиховог истраживања јесте систематизација речничких дефиниција која треба да омогући откривање оних дефиниција које одступају од уобичајених или усвојених модела. Шири циљ јесте да се изгради систем који би из текста књига и уџбеника за задату реч издвојио реченице које одговарају некој од дефинисаних структура дефиниција. Ауторке говоре о проблему моделирања речничке дефиниције и методама за аутоматску екстракцију кандидата за речничке дефиниције. Наводе да је за сада разматрана екстракција дефиниција само за појединачне речи, али се планира проширење и на полисемантичке јединице.

Распрострањеност актуелне теме потврђују нам и радови из других словенских земаља.

Лариса Шестакова и Ана Кулева у раду *Проблеми стилистического описания лексики в современном толковом словаре русского языка* (139–154) истичу да је у раду на савременом дескриптивном речнику важна системска анализа појединих слојева лексике. Ауторке закључују да поједине лексеме мењају свој статус у савременом језику, што се адекватно одражава у опису лексичке јединице.

У раду *Многотомният Речник на българския език в светлината на съвременните методи и подходи* (155–173) Цветелина Георгиева и Атанаска Атанасова представљају савремене методе и приступе који се користе током рада на вишетомном академском *Речнику бугарског језика*. У раду је истакнуто по чему је овај речник јединствен, као и да се може наћи на сајту Института за бугарски језик. Значај овог дела огледа се у томе што задовољава потребе друштва, повећава говорну културу читалаца и чува лексику бугарског језика.

У раду *Нормативни рјечнички квалификатори: истраживање случаја у Хрватској* (175–188) Данко Шипка представља резултате истраживања о нормативним речничким квалификаторима које је спроведено у мају 2019. у Хрватској. На почетку, Шипка говори о томе шта су нормативни квалификатори, указује на методологију (на самом крају дати су упитници који су коришћени за ово истраживање), а затим су представљени резултати истраживања. Показало се да постоји виши ниво прихватљивости у стандардном језику код оних речи обележених секундарним нормативним квалификаторима, него код речи обележених примарним. Истраживање показује виши ниво прихватљивости за

речи које нису обележене квалификаторима у односу на речи сличних карактеристика које су обележене квалификаторима. У закључку аутор истиче да би ови резултати могли да буду хипотеза будућег ширег истраживања.

Прилог изучавању парентетичких делова речничке дефиниције дат је у раду Бојане Милосављевић *Парентезе у лексикографској дефиницији* (189–203). Ауторка је представила више врста парентеза којима се лексикографске дефиниције с различитих аспеката уобличавају – с формалног и садржајног, са семантичког и функционалног. Циљ истраживања је да се утврде улоге и значај парентезе у семантичком обликовању речничких дефиниција.

Наташа Вуловић Емонтс у раду *Лексикографска кодификација и место обраде изрека и пословица у описним речницима савременог српског језика* (205–221) указује на проблем диференцијације ових двеју врста паремиолошких јединица. Ауторка у закључку истиче могућа решења наведеног проблема и наводи да је за даља истраживања, која би се тичала диференцијације изрека и пословица као посебних врста устаљених конструкција, утврђивања њихових различитих обележја и функција, неопходно проширити паремиолошки корпус.

Милица Стојановић у раду *Еуфемизми и њихова обрада у савременим речницима српског језика* (223–238) даје смернице на основу којих ће бити олакшано препознавање и дефинисање еуфемизама. Истиче се потреба за израдом речника еуфемизама у српском језику, који би попунио празнину и узео у обзир цео један слој еуфемистичких речи и израза који у описаним речницима није нашао своје место. Речник би био користан говорницима и онима који уче српски језик у избору погоднијег, ублаженог израза, а проучаваоцима српског језика био би драгоцен материјал за проучавање еуфемизама, њиховог настанка, коришћења и могућности.

У раду Ане Јањушевић Оливери *Ријечце и њихови описи у рјечницима српског језика* (239–252) истичу се проблеми који отежавају диференцирање речца и других врста речи у трима речницима. На крају рада указано је на могућа решења која би допринела тачнијем лексикографском опису и одређењу речца у речницима српског језика.

Наташа Миланов у раду *Творбене карактеристике изразито полисемантичких лексема у српском језику* (253–270) испитује тачност постављене хипотезе да је изразита полисемантичност обележје творбено немотивисаних лексема. Резултати истраживања прво су навођени по врстама речи, потом су дати збирни резултати који показују да је полисемантичност знатно чешћа одлика творбено изведених лексема.

Прилог анализи лексике из сфере православне духовности даје Ружица Левушкина у раду *Термини из сфере хришћанске аскејике у Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (271–288). Анализирана је микроструктура појединих одредница, с циљем да се укаже на оно што је пожељно исправити у циљу боље разумљивости дате терминологије. Ауторка наводи лексеме које су изостављене, а могле би бити саставни део макроструктуре РСАНУ. Бележење ових лексичких јединица од великог је културолошког значаја.

Рад Јелене Ајџановић *Глаголи веровати, уверавати/уверити и поверовати – синџаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспект* (289–312) доноси прецизна значења датих глагола као и предлог микроструктуре потенцијалног валенцијског речника глагола, који би био користан и онима који српски језик уче као страни.

У раду Милана Ивановића *Семантичка обилежја као дефиниције фитонима у матичином једноимнику и оштим једнојезичницима уопште* (313–336) анализирана су обележја која су присутна у описним дефиницијама фитонима, али и природа обележја која су из тих дефиниција одсутна у односу на ботаничке публикације. Дате су металексикографске препоруке које се тичу ове тематске групе, а могу да олакшају, убрзају и уопште унапреде обраду њених јединица.

О фразеологији и фразеолошким речницима писано је у радовима Михаеле Кузмове и Надежде Костове (337–351) *Фразеологизми с прагматична функција в българския език и тяхното лексикографско представяне* и Гордане Штрбац *Нови тип фразеолошког речника српског језика* (353–371). Гордана Штрбац предлаже нови модел представљања фразеолошких јединица у једнојезичном фразеолошком речнику српског језика. Циљ новог модела обраде језичких јединица јесте да омогући кориснику речника да сагледа фразеологизме у свој њиховој сложености и стекне увид у њихову правилну употребу у говорној пракси.

Тематска јединица под називом *Специјални речници* садржи четири рада о граматичким речницима, два рада о семантичким речницима, три рада о терминолошкој лексикографији, два рада о школској лексикографији, један рад о речнику писаца.

Иновативности у области лексикографије доприноси рад Данила Алексића *Ка српском речнику аниматности* (925–944). У раду је изложен нацрт за српски речник аниматности. Примарна намена овог речника, како и сам аутор истиче, јесте да назначи јединичке акузативске форме српских именица мушког рода *a*-деклинације, док у традиционалним речницима често изостаје та информација. Такав тип речника

био би драгоцен странцима који уче српски језик, а нормативистима за одлучивање о исправности у арени живог и неживог.

Интеракцијом морфологије и синтаксе у формирању (вишечланих) лексичких јединица на примеру сложених околионалних облика у енглеском и српском језику бави се Јелена Вујић у раду *Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрећа синтаксе и морфологије* (945–968).

Рекцијским речницима посвећена су два рада у овом зборнику. Наташа Киш у раду *Рекцијски речник придева* (969–984) указује на један могућ приступ израде рекцијског речника придева у стандардном српском језику. Представљена је организација речничког чланка у будућем речнику придева с допунама на чијој се реализацији ради. Ауторка указује на значај израде оваквог речника јер би допринео и неговању језичке културе, а посебну примену би имао у процесу усвајања српског као страног и као нематерњег односно другог језика. У раду *О могућем сјектору информација у једном типу специјалног речника српског језика* (985–1008) Мирјана Гочанин наводи које би информације требало да буду саставни део одредничког чланка лексикона глагола с рекцијским допунама у српском језику 16. и 17. века.

Јована Јовановић у раду *Ка речнику пејоратива у сфери човек у контексту обраде овог типа лексике у описним речницима српског језика* (1009–1032) разматра методологију израде речника пејоратива којима се у српском језику именује човек. Ауторка указује на проблеме с којима се сусрећу, међу којима су неуједначеност у опису пејоратива којима се именује човек у српским једнојезичницима и изостанак системског начина дефинисања ових јединица. Ауторка у раду нуди релевантне критеријуме за ексцерпирење грађе за будући описни речник пејоратива из различитих типова извора. Израда оваквог речника имала би не само лингвистички већ и шири културолошки значај.

Сања Кример Габоровић у раду *Теоријски, методолошки и практични аспекти састављања енглеско-српског речника назива за боје* (1033–1062) дефинише речничку макроструктуру и микроструктуру будућег *Енглеско-српског речника назива за боје*.

Прилог терминолошкој лексикографији дају Мира Милић, Олга Панић Квргић и Александра Кардош у раду *Нови енглеско-српски речник сјорпских термина: проблеми и решења* (1063–1080); Ксенија Кончаревић у раду *Лингвокултуролошки аспекти терминологије (на примеру теолошког речника)* (1081–1096); Јелена Јанковић у раду *Миколошка лексика српског језика – од лингвистичког исцртавања до речника* (1097–1118).

Други рад посвећен англицизмима бави се теоријским аспектима *Новог енглеско-српског речника сјорџских ѿермина* с посебним акцен-том на проблемима и новим решењима у вези с језичким и лексико-графским стандардом. Ауторке су дале предлог макроструктурних и микроструктурних иновација у складу са савременим теоријским поставкама лексикографије, као и решења за четири проблема која су се налазила у првом издању овог речника.

У раду Ксеније Кончаревић истиче се важност лингвокултурологије на примеру теолошког речника. Ауторка истиче да је лингвокултуролошки коментар неопходан уколико у језику који се преводи не постоји израз који недвосмислено упућује на појам означен датим термином, при чему постоје извесне разлике у опсегу значења, стилској или историјској маркираности лексема. Наведени су случајеви у којима се прибегава лингвокултуролошком коментарисању како не би дошло до редукције информације, идентификационе акултурације и проширивања информације.

Место у делу терминолошких речника добила је и миколошка лексика. Јелена Јанковић у раду *Миколошка лексика српског језика – од лингвистичког истраживања до речника* истиче значај израде миколошког речника српског језика. У раду се наводе речници овог типа, али и први задаци и смернице који воде ка изради миколошког речника српског језика. Недостатак оваквих истраживања у српском језику указује на потребу да се миколошка лексика региструје, обради и сачува од заборава.

У делу посвећеном школској лексикографији налазе се радови Андреја Пердиха *Učenje o slovarijih v šoli: portal frančesk kot most med splošno in pedagoško leksikografijo* (1119–1132) и Александре Марковић *О речницима за сјране ученике као ѿособном лексикографском ѿиѿу* (1133–1152).

У раду Александре Марковић *О речницима за сјране ученике као ѿособном лексикографском ѿиѿу* пажња је усмерена на једнојезичне речнике намењене онима који српски језик уче као страни. У раду се наводе основне карактеристике речника тог типа засноване на постојећој литератури. Вредно је истаћи предлог ауторке да се изради електронски речник српског језика за стране ученике који би могао да се направи и у форми мобилне апликације, а друштвене околности нам указују на сам значај оваквог типа речника.

Тања Танасковић у раду *Лексика ѿисаца и ѿроблеми израде речника ѿисаца на ѿимеру књижевностѿи на дијалектѿу Драгослава Михаиловића* (1153–1170) указује на значај лексике писаца чија инова-

тивност на лексичком плану не нарушава границе системности српског језика и даје предлог како урадити речник Драгослава Михаиловића. Истиче се да би речник језика Драгослава Михаиловића представљао „допринос за структурално изучавање лексичког подсистема косовско-ресавског дијалекта, али и за проучавање односа на релацији дијалекатски – стандарднојезички лексикон.“

Недостатак специјалних речника српског језика инспирише научну јавност и доноси нове проблеме међу лингвистима, али и истиче могућа решења и значај њихове израде. Зборник намењен темама из лексикологије и лексикографије обилује радовима у којима су дати предлози за разнородне начине израде одређених типова речника и у којима је истакнут значај примене информационе технологије у лексикографији и лингвистичким истраживањима. Верујемо да ће у овом зборнику корист пронаћи многи лингвисти, што му недвосмислено обезбеђује важно место у славистичкој литератури.

*Милица Л. Рабреновић**

Институт за српски језик САНУ, Београд**

* milica.rabrenovic@isj.sanu.ac.rs

** Овај приказ финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Зборник *Актуелна ишћања лексикологије
и лексикографије српскога језика**

Зборник радова *Актуелна ишћања лексикологије и лексикографије српскога језика* настао је као резултат истоименог научног скупа одржаног у организацији Одељења за српски језик Андрићевог института у Андрићграду, у периоду од 8. до 10. октобра 2021. године. Зборник посвећен лексикологији и лексикографији има 357 страна и садржи седамнаест радова, уоквирених поглављима *Предговор* и *Индекс појмова*. Уредник едиције је Милош Ковачевић, а рецензенти зборника су Александар Милановић, Веселина Ђуркин и Милка Николић.

Рајна Драгићевић у раду *Значењска сѝрукѝура дериваѝа* (9–28) анализира однос полисемије и хомонимије, као и однос семантичких структура просте речи и деривата. Као главне могућности развоја значењског односа међу семантичким реализацијама деривата ауторка издваја: полисемију (дисперзија лексема *кошуљица*), семантичку блискост која настаје као резултат понављања истог творбеног модела (ближи је значењски однос лексема *злаѝара* (*јабука*) и *злаѝара* (*грожђе*) од односа *злаѝара* (*биљка*) и *злаѝара* (*ѝродавница*)), и хомонимију (*генералка* (генерално чишћење) и *генералка* (жена-генерал)). За семантички однос међу значењима деривата који су настали понављањем творбеног модела, а нису ни полисемија ни хомонимија, предлагаје се термин амбисемија.

Радом Стане Ристић *Речник САНУ – ѝоводом ѝубликовања 21. књиге* (29–54) представљен је нови том Речника САНУ, који садржи одреднице од *ѝогдекад(а)* до *ѝокуѝиѝи*. Истакнута је важност дигитализације грађе, која је представљена хронолошки, територијално и функционалностилски, како би се истакла њена репрезентативност. Под утицајем нових разноликих извора, лингвистичка концепција Речника САНУ све више уступа место енциклопедијској концепцији.

* Андрићград: Андрићев институт, 2022, 357 стр.

Описују се изазови пред којима се даља израда налази и наглашава да грађа Речника САНУ представља најрепрезентативнији корпус савременог српског језика.

Лексичко значење и концепт у српском лексикографском опису (на примерима из лексикографске праксе) (55–72) предмет је рада Влада-на Јовановића. Однос лексичког значења и концепта, становишта проистеклог из колективног мишљења, посматра се на примеру лексема *агијазма*, *иревенчаваћини*, *нада*, *йоњава* и сл. У српској лексикографији могу се издвојити значења која нису оријентисана на именовање стварности, већ на исказивање односа заснованог на представи о вредности означеног. Елементи концептуалне слике света могли би се унети у лексикографску дефиницију у зависности од концепције речника, опредељења лексикографа и поткрепљености корпуса примерима концептуалних слика и представа.

Неђо Јошић у раду *Представља о рјечнику Андрићевог књижевног дјела као научном и културном подухвату* (73–86) покреће питање израде речника књижевног дела Иве Андрића. Израда би, због слојевитости опуса, подразумевала најсавременија лексикографска мерила и представљала озбиљан научни подухват. У раду су описани сегменти: устројство наречја, акцентуација, облици именичке и придевске промене придева и фразеологија, замишљени као путоказ за израду овог речника.

Неолошки и лексикографски аспект фемининатива разматра се у раду Иване Лазић Коњик *Фемининативи у српском језику – неолошки аспект* (87–110). Творбена анализа узуалних и неuzuалних фемининатива и увид у њихове карактеристике, конкурентске односе и заступљеност у речницима упућују на то да они настају помоћу творбених средстава српског језика. Истакнуто је да проблеми у вези са фемининативима у српском језику нису морфолошке, већ семантичко-прагматичке и лексиколошке природе, те да је неопходна изградња корпуса који би садржао различите значењске аспекте, учесталост и домен употребе.

Метјезички изрази са релативизатором обично у служби граматичких обележја речи (на материјалу из речника САНУ) (111–133), рад Ненада Ивановића, бави се питањем анализе исказа којима се информација о речи сужава, конкретизује или релативизује додатном информацијом. Анализирају се значења модификатора *обично* у лексикографском метајезику и однос ових изрази према изразима са *често* и *рејко*. Метајезички изрази са модификатором *обично* обележавају граматички мотивисано значење и углавном су у вези са дефинисањем

именица, придева и глагола. Описујући односе између израза са модификаторима *обично*, *честіо* и *реїко*, закључује се да се изразима са *обично* истиче доминанти положај грамеме у семантичком садржају речи, изразима са *честіо* наглашава се да се реч употребљава и у неутралном и у граматички мотивисаном облику у оквиру истог значења, а изразима са *реїко* наглашава се да постоји граматички мотивисано значење, али да је то резултат нестабилности лексичке норме.

Рад Душанке Вујовић и Бранка Милосављевића *О програму за унос и обраду речи новог вишеїомника Матїице срїске из лексикографског угла* (133–148) доноси податке о изради новог речника савременог српског језика Матице српске. Описана је основна концепција речника, корпус и начин прикупљања грађе. У корпус речника ушла је обимна грађа из периода од друге половине XX века до првих деценија XXI века. Планирано је да буде обрађено око 150.000 речи. Представљен је програм разноврсних техничких могућности и функција, за унос и обраду лексикографских јединица и објашњен поступак уноса речничке одреднице. Сматра се да ће коришћење нових технологија допринети настанку новог дескриптивног речника српског језика и развоју српске лексикографије.

Светлана Слијепчевић Бјеливук у раду *Концепција Појмовника срїских лингвистїичких їтермина – изазови и могућа решења* (149–164) описује кораке у настанку новог речника српске лингвистичке терминологије, чија се израда одвија у оквиру Одсека за стандардни језик. У циљу израде специјалног речника који би описао кључне лингвистичке термине, анализирани су досадашњи приступи и литература, формиран је прелиминарни списак одредница и прикупљена обимна лингвистичка грађа. На основу осмишљене пројектне документације, упутстава и примера за израду, пред сарадницима је био задатак да дају што више релевантних информација о одређеним терминима и формирају речнички чланак. Макроструктуру речника чини азбучни списак одредница, које су, на основу испоређења, тематски повезане, док су елементи микроструктуре: одредница, податак о пореклу, дескриптивни део, синонимски део, типологија, класификација, однос према сродним терминима, примери, испоређења и литература.

Марија Ђинђић у раду *Поредбене фразеолошке јединице у срїском и їурском језику* (165–176) анализира поредбене фразеолошке јединице са компонентом *gibi* у турском и компонентом *као* у српском језику. У турској лексикографији у оквиру речничког чланка наводи се само део поређења који је носилац фразеологизације, еталон, док изостаје тематски део. У српској лексикографији поредбене фразео-

лошке јединице деле се на придевске, глаголске, прилошке и именичке. У лексичком фонду српског језика налазе се бројни примери ових јединица које садрже компоненте турцизама у изразу (*ружан као акреј, живеџи као бег*). Поједина поређења представљају потпуне кореспонденте (*ari gibi = вредан као ичела*), али има и оних који се разликују (еквивалент фразеологизму *леја као слика* био би фразеологизам *ay gibi = леја као месец*). Преводачки задатак подразумева проналажење адекватних израза и добро познавање лигвокултурологије оба језика.

Семантички потенцијал вишезначних именица са примарним значењем 'појам кружног облика' представљен је у раду Наташе Миланов *О вишезначности именица из семантичке групе 'круг' у српском језику* (177–194). Именице које су анализирани у овом раду (*круг, колуџ, коџур, обруч, ирсџен*) семантички су веома богате и у контексту често може доћи до њихове замене. Семантичка компонента коју садрже све ове лексеме је веома продуктивна сема 'који је округлог облика' и она повезује велики број значења. Анализирани лексеме обично се користе да означе делове справа и уређаја и могу се односити на велики број појмова. Појам *круга* може се довести у везу са кретањем, кружењем материје у простору, симболичким функцијама и концептима заокружености и бесконачности, те није неочекивана учесталост појављивања ових лексема у језику.

Рад Миланке Бабић под називом *Лексема ЈОШ – значење и ийоџреба* (195–212) доноси анализу лексеме *још* са освртом на њен опис у литератури и речницима. Лексема *још* одређује се као прилог (у значењу количине или обавештавања о ситуацији означеној реченицом) или као партикула (у значењу градуативне партикуле, партикуле за уопштавање или проширивање информације, асеверативно-пресупозицијске партикуле или партикуле чије се значење успоставља преко њене прагматичке улоге). Поред поменутих значења, указује се на значења лексеме *још* у различитим синтаксичким конструкцијама, као што су квантитативно значење и значење додавања и континуитета.

У раду Милене Јакић Шимшић *Уџицај дефиниције и истраживачке и лексикографске методологије на ироцену засџиуџености језичких феномена. Пример анџонимије* (213–235) анализирају се рестриктивност дефиниције антонима и методологија њиховог истраживања и бележења. Најужа дефиниција антонимије подразумева да се у односу антонимије налазе придевски парови, засебне и високофреквентне лексеме, који одражавају градуабилност и чија су примарна значења супротстављена, а асоцијативна веза међу њима чврста и позната говорној заједници. Приказује се бележење

антонима у реченицима, те закључује да њихов број у језицима прилично варира (између 450 и 8800). Процена заступљености антонима у језику врши се екстраховањем антонима из језичког корпуса или помоћу компјутерског програма који анализира учесталост заједничког појављивања две речи.

Наташа Вуловић Емонтс у раду *Фраземе у роману Омер-џаша Лаџас: семантичко фразеографски њрисџуџ* (235–250) разматра семантику фразема Андрићеве прозе. Највише фразеолошких јединица припада фразеосемантичким пољима „међуљудски односи“ и „делатности, активности; поступци, понашање“, садржи као компоненту соматизам *око* и има негативну конотативну семантику. Забележена је варијантност на лексичком нивоу (*разговараџи љреко карабина*, *разговараџи љреко шџџуца* и *разговараџи љреко муџице*), експресивне синтагматске конструкције (*громада од човека*, *сенка од човека*), реченичне конструкције у форми клетве (*Бог џе не видио!*) и неколико паремиолошких јединица (*друџџџво џосла не свиђа*). Ауторка представља и три потенцијална модела лексикографске обраде ове грађе: традиционалну обраду фразеологизама под последњом алинејом у оквиру речничког чланка, израду фразеолошког и лингвокултуролошког речника.

Весна Николић у раду *Улога и значај електронског корџуса у џсџираживању џаронимије у савременом срџском језику* (251–278) анализира однос паронимије и истокоренске синонимије и утицај полисемије на њихово укрштање. Описују се нивелација семантичких разлика паронима, прелазак у класу синонима и семантичко разграничавање обима значења. Анализирани су примери из категорије потпуних синонима који су прешли у категорије синопаронима (развојем новог значења у оквиру значења једног од парњака или губљењем појединих семантичких реализација (*моџилац* и *моџиџељ*)), паросинонима (формирањем нових или губљењем постојећих значења или променом редоследа у оквиру значењских структура лексема (*џојачало* и *џојачивач*)) и потпуних паронима (примарно значење лексема *давалац* и *давач* било је *онај који даје* (*неџџџо*), док сада, судећи по електронском корпусу, *давалац* означава онога који нешто даје (*давалац крви*), а *давач* означава уређај (*давач сигнала*)).

У раду Биљане Мишић *Полисемантичка сџрукџџура глагола ДОВИ у књџжевноумјеџничком и научном сџџџлу* (279–300) утврђују се механизми настанка секундарних значења и полисемантички потенцијал глагола *дођи*. Полисемантичка структура глагола *дођи* разлаже се на архисему 'премештати се у простору' и диференцијалне семантичке компоненте 'адлативност', 'приближавање локализатору' и

’завршетак радње’. Због постојања просторне компоненте, очекивана је фреквентност овог глагола у наративним текстовима, док се у научном стилу најчешће појављује у оквиру декомпонованог предиката.

Валентина Илић у раду *Метонимија као когнитивни и лексички механизам у контексту наставе мајерњег (српског) језика* (301–328) указује на то да се у наставном процесу метонимија увек учи након метафоре и истиче бројне проблеме у одређивању ових механизма. На основу психолингвистичких истраживања закључује се да разумевање метафоре активира посебне неуронске процесе и да се метонимија брже обрађује од метафоре, а да се метонимијски образац *чињати Андрића* лакше когнитивно обрађује од обрасца *ћочети Андрића*. Приказан је редослед увођења метонимијских формула у наставни процес и истакнуто да ученицима најпре треба објаснити метонимијске преносе и функционисање механизма, а тек се онда окренути метафори.

Значење и употреба лексема ’сћвар’ (329–350) рад је уредника едиције Милоша Ковачевића. Лексема *сћвар* описује се као семантички неодређена, јер не казује имплицитно о чему је реч, већ указује на нешто – било који појам. Аутор потврђује ставове да је ова лексема семантички подспецификована и да има статус парапрономена, а оповргава ставове да се њоме може упутити само на неживе и на места померљиве предмете. Плеонастичност се испољава као једна од карактеристика перифрастичких или декомпонованих израза са лексемом *сћвар*. Декокомпоновањем прилога, придева, именица, заменица или бројева настају изрази као што су: *свима је добро ћознаћа сћвар* [*←ћознаћа*], *ћињати ме за формалне сћвари* [*←форму*]. Лексема *сћвар* фреквентна је у функцији предлошког израза у публицистичком стилу, о чему нема речи у литератури (*оћимизам је сћвар одлуке*).

Радови у овом зборнику илуструју нека од актуелних питања проучавања лексичког система, покрећу досад неистражене области, указују на потребе за дигитализацијом грађе и настанком нових специјалних речника, а дају и нови поглед на постојећа истраживања.

Јована В. Иванић*

Институт за српски језик САНУ, Београд**

* jovana.ivanis@gmail.com

** Овај приказ финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

In memoriam

МИЛОСАВ Ж. ЧАРКИЋ

(15. 2. 1948, Мачвански Прњавор – 14. 7. 2022, Београд)

На лето 2022. године изненада је преминуо дугогодишњи сарадник Института за српски језик САНУ, проф. др Милосав Ж. Чаркић. Његов животни век почео је на Сретење 1948. године у Мачванском Прњавору. Основну школу завршио је у родном месту, а средњу у Шапцу. 1974. године завршио је Педагошку академију у Бањалуци. 1977. године дипломирао је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, завршивши групу Српскохрватски језик и југословенске књижевности. Свој радни век у Институту за српски језик САНУ започео је 29. 12. 1977. године.¹ Магистрирао је на Филолошком факултету у Београду 1980. године. Тема ове дисертације била је *Основне одлике језика у њоејским остварењима за децу Сџевана Раичковића*. Већ тада се био определио за основни материјал и правац својих истраживања који је и касније, кроз цео живот, привлачио његову пажњу: песнички језик српске поезије.

Докторску дисертацију под називом *Гласовна сџрукиџура сџи-ха (на мајџеријалу срџских неосимболисџичких џесника)*, одбранио је 1991. године на Филозофском факултету у Сарајеву, под менторством проф. др Бранка Тошовића и комисијом у чијем саставу су, поред ментора, били и проф. др Новица Петковић и проф. др Милош Окука.

Учествовао је на преко 50 разних научних скупова, конгреса и конференција, а објавио 16 монографија и више од 100 оригиналних научних радова, од чега већи део у иностранству. Публиковани радови су не само на српском, него и на руском, пољском, украјинском и енглеском језику. Између осталог, објавио је девет научних чланака и у часопису *Наш језик*, у периоду од 1988. до 1998. године. Стекао је

¹ У појединим документима у персоналном досијеу М. Чаркића бележи се и 1. јануар 1978. године.

највиша звања, како научно, тако и универзитетско, тј. био је научни саветник и редовни професор.

Основно радно место нашег преминулог колеге од почетка до краја лингвистичке каријере² било на Институту за српски језик САНУ, у оквиру одсека (касније пројекта) *Лингвистичка исцртавања савременог српског језика и израда Речника САНУ*. Поред лексикографског рада, у оквиру којег није напредовао у звањима, био је активан и на другим лингвистичким пословима, а нарочито на пољу педагошког рада.

Најпре је предавао српски језик у иностранству, од 1983. до 1987. године, на Филолошком факултету Московског државног универзитета „Ломоносов“. Затим је седам година, почев од 1997. био гостујући професор Филозофског факултета у Бањалуци, где је предавао стилистику студентима српског језика и књижевности и журналистике. На Филозофском факултету у Нишу предавао је три предмета: општу лингвистику (студентима српског језика), српски језик (студентима енглеског и руског језика) и стилистику и реторику (студентима журналистике). Његово ангажовање на Филозофском факултету у Нишу трајало је од 2001. до 2005. године. Паралелно с тим, започео је 2003. године и ангажовање на Филозофском и Дефектолошком факултету у Тузли, у Босни и Херцеговини. Ту је предавао општу лингвистику, лингвостилистику, фонетику и лексикологију и лексикографију – студентима основних студија, док је лингвостилистику предавао и студентима постдипломских студија, школске 2004/2005. године.

Ангажовање у Тузли прекида 2006. године, када почиње да ради на Универзитету у Ополу (Пољска), где ће три године предавати три нова предмета: историју српског и хрватског језика од почетака до 18. века, историју српске и хрватске књижевности истог доба, као и контрастивну граматику. Последње место на коме је радио као предавач био је Факултет уметности Масариковог универзитета у Брну (Чешка Република), где је студентима руског језика и књижевности држао једносеместралну наставу с темом: квантитативни и квалитативни модели риме у поезији.

Поред ових дугорочних ангажовања, Чаркић је држао и предавања по позиву. Тако је, на пример, 1998. године у априлу одржао циклус предавања из српске стилистике и циклус предавања из историје српског језика професорима и студентима Катедре за руски језик и стилистику Пермског државног универзитета. Исте године у Аустрији, у

² Пре него што је уписао Педагошку академију и за време њеног похађања, Чаркић је радио у Бањалуци као хемијски техничар.

јуну, одржао је предавања: *Акцентаи у српском језику* и *Комуникативна ѿерсејективна риме и њени модели* – професорима и студентима Института за славистику Универзитета у Грацу.

Био је члан редакција два руска, два украјинска и два пољска међународна научна часописа: *Stylistyka* и *Przegląd Wschodnioeuropejski* (Пољска), *Studia methodological* и *Стиль і ѿреклад* (Украјина) и *Известия РГПУ имени А. И. Герцена* и *Экология языка и коммуникативная ѿрактика* (Русија). Од 1997. године био је и члан Удружења књижевника Србије. 1998. године постао је члан Светске организације геоллингвиста и дијалектолога са седиштем у Немачкој. Са југословенске стране руководио је свесловенским пројектом „Соотношение стандартизованных (стереотипных) и свободных высказываний в различных типах текста славянских языков (в аспекте проблемы мышления, языка и речи).“

Вероватно је једна од његових највећих заслуга било покретање (2002. године) и вођење, најпре Међународног удружења, а потом и уређивање међународног научног часописа *Стил*. Годишњак *Стил* излазио је на почетку у сарадњи с Универзитетом у Бањалуци, а потом је суиздавач неколико бројева био Православни богословски факултет Универзитета у Београду. Нажалост, колега Чаркић није поверио никоме даље уређивање часописа, а сам није више могао да га одржава на достојном нивоу, те је после 11 бројева овај часопис угашен. Само Међународно удружење „Стил“ постоји и данас³ и његова примарна активност остало је издаваштво. Поред 11 бројева научног часописа под истим именом, ово међународно удружење публиковало је и монографије других аутора поред самога Чаркића, међу којима и једно одлично лексикографско издање.⁴

Професор Чаркић носиалац је трију значајних почасних диплома. Прву је добио 2000. године, поводом 50-годишњице Ополског универзитета у Пољској – за допринос развоју науке и дидактике. Другу (*Диплом ѿочёйного докѿора*) добио је од Петрозаводског државног универзитета у Русији – за остварене високе научне резултате и развој стилистике у оквиру славистике, 2005. године. Пет година касније добио је и Почасну диплому од Пољске академије наука – за допринос развоју стилистике уопште, а посебно развоју словенске стилистике. Био је члан две комисије при Међународном комитету слависта: за славистику и поетику.

³ Нажалост, након губитка свога оснивача и председника, тешко да ће ово удружење опстати.

⁴ Мирчета Вемић: *Речник картографских појмова*, Међународно удружење „Стил“, Београд. Исти је аутор и издавач и монографије *Картовизија* (2005).

Своју прву монографију објавио је 1992. године (*Фоника сѝиха*). Следећа је објављена три године касније, такође у Београду. Ради се о монографији *Фоносѝилисѝика сѝиха*, која је привукла пажњу неких колега⁵. Шест година касније појавио се *Појмовник риме (са ѝримерима из срѝске ѝоезије)*, који је објавио Институт за српски језик САНУ у суиздаваштву са Филозофским факултетом у Бањалуци. Уследило је објављивање следећих монографија: *Увод у сѝилисѝику*, Научна књига, Београд, 2006; *Римаријум срѝске ѝоезије*, Међународно удружење „Стил“ – Институт за српски језик САНУ, Београд, 2007.

Проф. др Милосав Ж. Чаркић звање научног сарадника стекао је 1991. године, вишег научног сарадника 1995, а научног саветника 13. јула 1999. године. У старосну пензију отишао је 21. марта 2013. И у пензији је радио активно, објавивши од 2013. године следеће монографије: *Сѝих и језик* (2013), *Модели риме* (2015), *О језику ѝоезије* (2017), *Рима у срѝском сѝиху* (2017), *Појмовник риме 2* (2018), *Терминологи речник риме* (2020).

Постоје монографије проф. др Чаркића и на енглеском језику. Једну од њих (*On Poetic Language*) објавио је Институт за српски језик САНУ 2010. године. Исту ову монографију касније (2016) публиковала је издавачка кућа LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbrücken (Germany). Овај немачки издавач објавио је и преводе монографија на енглески језик: *Models of Rhyme* (2017) и *A Dictionary of Rhyme Terms* (2017).

У „Извјештају о условима за избор др Милосава Ж. Чаркића, вишег научног сарадника у Институту, у звање научни савјетник“ – може се наћи много похвалнога. Издвојила бих из поменутог *Извјештаја* оно што сматрам важним доприносом колеге Чаркића у ширем смислу, а што ће нас истовремено подсетити на један тежак историјски период на нашим просторима: „У вријеме када је било изузетно тешко путовати (због економске ситуације у земљи) др Милосав Ж. Чаркић је, излажући се не малим финансијским трошковима и у приличној мјери запостављајући бригу о здрављу, налазио начина да прихвати многобројне позиве који су стизали на његову адресу и да презентира резултате истраживања [...] Током блокаде СР Југославије др Милосав Ж. Чаркић је био један од малобројних српских филолога који су успијевали да презентирају достигнућа српске науке о језику и

⁵ Проф. др Видан Николић написао је приказ ове монографије на енглеском језику у часопису *Stylistika* (Opole), V, 1996, док су исте године објављени и прикази и на српском језику проф. др Милоша Ковачевића и Живана Живковића – у часописима *Просвјетни рад* (Подгорица), бр. 15–16 и *Српски књижевни гласник* (Београд), V, књ. I.

књижевности у свијету и да тиме допринесу ублажавању изолације српске науке.“

Како се сама не бавим стилистиком стиха, не бих могла да се упустим у оцену научног квалитета и достигнућа преминулог колеге. Наведени резултати говоре сами за себе, а на крају ћемо навести и мишљење једнога руског колеге које је исти написао након што је чуо да је Милосав Чаркић преминуо. Оно што могу да посведочим као колегиница с којом је делио кабинет и често разговарао – то је да је раду из области стилистике стиха (којом се готово искључиво бавио, премда је објавио и неколико радова и из области ономастике, као и један прегледни рад на руском језику о српској линвистици текста) приступао промишљено, са научном страшћу и веома дисциплиновано. Имао је јасан план истраживања у тој области који је у највећој мери и реализовао.

Такође, био је увек расположен да помогне младим истраживачима. То није било тако видљиво због тога што није било довољно заинтересованих за ту област истраживања, али је покојни колега редовно нудио сарадњу предлажући да се пишу прилози за часописе у којима је био у уредништву, као и за часопис *Стил*. Истоимено Међународно удружење у свом програму имало је и пружање помоћи младим истраживачима. У време кад сам била његов члан, а захваљујући колеги Чаркићу као оснивачу и председнику истога – једном приликом сносило је трошкове мога путовања на научни скуп у иностранство.

За крај наводим извод из одговора на писмо у коме сам обавестила о смрти колеге Чаркића (у преводу на српски језик). Аутор наводи је руски стилистичар, др Георгије Викторович Векшин. Године 2010. овај колега позвао је Милосава Чаркића на конференцију, а Милосав је позвао мене, тако да сам се том приликом с проф. др Векшином упознала. Колега Чаркић је на тој конференцији имао пленарно излагање. Векшиновим речима завршавам некролог:

„Вест о Милосављевој смрти веома је растужила мене и колеге. Његове књиге још увек стоје у Институту руског језика Руске академије наука (РАН), у одељењу за поетику и стилистику на највиднијем месту, читају се, Милосава памте. И не само у РАН. Наравно, било би корисно превести неке његове радове на руски језик, а нарочито књигу о рими.

Тренутно се у оквиру пројекта Фонотекст (<https://phonotext.syllabica.com/> – сервиса, који за сада фиксира само метафоничка понављања) разрађује програм аутоматског препознавања и одређивања јачине еквиритмије и еквифоније, како уопште, тако и на месту риме. Идеје Милосава које се тичу типологије и конструкције резонанције

риме служе као један од темеља у разради алгоритама еквифоније за овај веб-сервис, а решење овога задатка моћи ће да да исцрпну слику о звучној организацији поетског (и не само поетског) текста – како руског, тако и других индоевропских језика.

Милосав је за нас био прекрасни научник, учитељ и пријатељ. Делимо са вама тугу због овог губитка и чувамо сећање на њега.“

Ружица С. Левушкина